

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Krisztus és az ő vallása, mint új életviszony Istennel és mint erkölcsi életeszmény.

Írta és felolvasta: *Dr Bartók György*, püspök.

Az élet nem ismeri a nyugalmat. Akár a természet világában, akár az emberi szellem birodalmában legfőbb csak pihenőt tart, hogy aztán annál nagyobb és fokozottabb erővel törjön előre, meghatározott célok felé. Még a halál is csak ideig tartó pihenés: hogy új és szebb élet támadjon a réginek helyébe.

Ha megérett a gyümölcs megválnak a fától, mely termette vala; de az aláhullott mag a föld termő kebelén csírákat hajt, gyökeret ereszt és szárba szökell, hogy a kicsiny kezdetből lassu fejlődés útján hatalmas fa növekedjék megint, a mely, valahányszor eljön a tavasz, mindig új ágakat bocsát, új virágot fakaszt és új gyümölcsöt terem.

Ámde a fejlődő életnek folyton tartó akadályokkal kell küzdeni. Vihar tördeli az ágakat; dér fagyasztja meg a fésző virágokat; jégeső veri le a gyümölcsöket; sokszor lassan emésztő féreg rágódik a törzseken.

Igy történik a szellem világában is. A népek élete tesz tanubizonyságot mellette, hogy mind ama szellemi javak, melyeknek ma az emberiség birtokában van, egyszerű kezdetekből, alig észrevehető csírákból kiinduló és sok ezer éven át végig húzódó lassu fejlődésnek a fenséges gyümölcsei. Mind ama régi népek, kikről a történet beszél: Khina és India, Babylon és Aegiptom, Hellas és Róma és mind a mennyyi van: a saját nyelvükben és vallásukban, szokásaikban, családi és társadalmi intézményeikben sok ezer éven keresztül nagy fáradsággal megszerzett és nehéz küzdelmek között megőrzött kincseket hoztak magukkal a történet színpadára, hogy a midőn egyfelől hírt mondanak a letűnt évezrekről, másfelől, tovább folytatva a megkezdett munkát, előkészítsék az *időknek* ama *teljességét*, midőn az *Embernek Fia* a folyton előre törekvő emberi szellem számára új világot tár fel, új szövétneket gyújt és a fejlődés, a haladás útjában új irányt jelöl.

Mert ne feledjük, hogy a Krisztus előtt élt összes népek erkölcsi és szellemi műveltsége teljesen a valláson épült föl és nyugodott. A tudománynak, a szó-

noklatnak és a költészetnek, a szobrászatnak és festészetnek, az éneknek és a zenének a vallás adott életet, a vallás ringatta mindeniknek a bölcsőjét, a népek családi és társadalmi életére, szokásaira és intézményeire a vallás nyonta reá a saját bélyegét.

Ugyanczt állíthatni a mai kor művelt népeinek erkölcsi és szellemi javairól is.

Az összes keresztyén népek, a kultura bármely fokán, minden nemű szellemi javaikat legfőképen annak az *új szellemnek* köszönhetik, mely az Ember Fiával a világtörténetbe lépett, hogy átalakítván a népek világ- és életnézetét s ezzel együtt magát az élet minden viszonyát, egy *új világot* emeljen a *réginek* romjain.

A keresztyén népek a Krisztus születését nem ok nélkül állították határköül a történet mezejébe, mert az ő vallása egy letűnt kornak és az új időknek választó vonalát képezi.

A keresztyénség, a maga eszményi tisztaságában; egy — a népek történetében páratlanul álló — fenséges *forradalom*: a szellem szent forradalma az érzéki ellen, hogy harcra kelvén, kidobjon magából minden tisztátalan elemet, a mi az ember méltóságát sérti, fejlődését gátolja, idvességét kockáztatja.

A harcot azért kell megküzdeni, mert az emberi nemnek, a mely addig szolgaságnak viselte igáját, egy *új országra* van szüksége, a hol szabad lesz és megtalálja mind azt, a mit addig hiába keresett. Ez az új ország nem földi birodalom, telve fényvel és pompával, hatalommal és dicsőséggel; ez az új ország egy láthatatlan világ: *Istennek az országa, avagy a mennyország*.

»Térjetez meg, mert közel van a mennyeknek országa.

Egy fenséges adventi *ígéret*: közel van a mennyország, az új élet reggele. És egy küzdelemre hívó adventi *kiáltás*: térjetez meg.

Tehát a ki ezt az országot bírni akarja: annak új útra kell térnie; a legnehezebb harcot kell megvívnia. önmaga ellen. Ez a világ a maga változó javaival, múlt örömeivel, csapásaival és szenvedéseivel nem fog megváltozni soha, s ha az ember benne mégis boldog lenni akar: úgy *neki magának kell megváltoznia*: teljesen és gyökeresen átalakulnia gondolatban,

örzésben, akaratban és cselekvésben, vagy röviden: az *elmét* kell megváltoztatni, s ez által mintegy *újja születni*; meghalni a világnak és *élni az Istennek*. Mert minden tett, minden cselekedet és minden kegyeskedés hiában való, *ha a szív nem tiszta*.

Térjetelek meg, mert elközelgetett a menyinyeknek országa! Keresztelő János is ezt a felhívást intézte népe fiaihoz. Csakhogy a teveször ruhába öltözött és sáskával, vadmézzel táplálkozó és szigorú aszkéta életet folytató János ajkain elhangzó szigorú figyelmeztetést, sőt rideg fenyegetést az élet nemes örömei iránt fogékony és szívében az emberek iránt határtalan szeretetet érző Názareti Prófétánál nyomon követi a »*boldognak magasztalása*« mind azoknak, a kiknél megvannak az elme-változtatás kellékei, s ezzel együtt az Istenországába való beléphetésnek belső, erkölcsi föltételei. Kiknél vannak meg e kellékek? Kik bírnak e föltételéssel? *Kik a boldogok?*

E kérdésekre Jézus az úgy nevezett hegyi beszédben adja meg a feleletet.

Boldogok nem a *farizeusok* és nem az *írás tudók*, a kik az atyák hagyományainak külsőleg mindenekben eleget tesznek; a törvényt külsőleg szigorán megtartják: hetenkint kétszer is böjtölnek; a templomban, sőt az utcák sarkain is imákat mondanak; az alamizsnát fitogtatva osztogatják és a papoknak a dézmát pontosan megadják s képzelt erényeikkel a világ előtt hivalkodnak, Isten előtt pedig hálálkodnak, *de szívük nem tiszta*, sőt így egész életük üres álszenteskedés, hazug képmutatás, kik a méntából, a köményből és a kaporból tizedet, dézmát adnak, de a mi a törvényben a fő, azt mellőzik, az igazságtételt, az irgalmasságot, a hívséget nem gyakorolják; a pohárnak és a tálnak külsejét megtisztítják, de szívök undokságokkal van megrakva; olyanok, mint a festett sirok, a melyek kívül szépek, de belül halottak tetemeivel vannak tele. Megszűrik a szűnyogot, de elnyelik a tevét; az özvegyek házaikat elimádkozzák; a gyermeket, ha vagyonát a templomnak adja, a helyett, hogy nyomorban élő anyját segítené, a szülők iránti köteles tisztelete alól feloldozzák; bejárják a tengert és a szárazt, hogy zsidóvá tegyék a pogányt, de a menyinyeknek országát az emberek előtt bezárják: maguk sem mennek be, s bejutni másokat sem engednek. Ott ülnek a Mózes székében; nehéz igát vetnek az emberek nyakára, de ök újjal sem illetik.

Nem ezek a boldogok. Ellenkezőleg. Olyanok ök, mint a rossz fa, a mely rossz gyümölcsöt terem: kivágatnak és a gyeheña tüzére vettetnek; viperafajzatok, bárányszőrbe öltözött farkasok. Hiában ismétlik szüntelen: Uram! Uram! Hiába imádkoznak: nem jutnak be a mennyek országába.

(Folytatása következik)

Zsoltárok, Dicséretetek.

(Előmunkálatok a magyarországi református egyház megújítandó Énekeskönyvéhez. VI. füzet Kiadta Fejes István, az egyetemes énekügyi bizottság elnöke. Sátoralja-Ujhely, 1899.)

Ily cím alatt jelent meg, a szokott „kézirat helyett“ jelzéssel, s a közreműködők megnevezése nélkül, összesen 78 újított, részben új énekszöveg.

Elöl állanak a füzetben a zsoltárszöveg átdolgozások: a 4., 7. (dallam a 35.), 10. (dall. 50.), 12. (dall. 74.), 14. (dall. 50.), 19., 36., 41. (dall. 42.), 59. (dall. 46.), 55 (dall. 143.), 75., 103., 105., 108. (dall. 30.), 109. (dall. 35.), 111. (dall. 24.), 112. (dall. 128. vagy a Himnuszé), 113. (dall. 21.), 121., 125. (dall. 65.), 127. (dall. 128.), 134., 135., 141., 143., 148. zsoltárokéi, összesen 26 darab.

Következnek »A négy superindentia Énekeskönyvéből« átdolgozott Dicséretetek, az 1., 7., 13., 15., 19., 34., 49., 61., 64., 67., 68., 72. (dall. a 140.), 73. (dall. 139.), 140., 164., 179., 190. számúak és »Az erdélyi Énekeskönyvből« valók, a 35. és 30. számúak új szövegei. Együtt 19 darab.

»Uj Dicséretetek« csoportja az utolsó, még pedig virágvasárnapi 2, nagypénteki 1, husvéti 4, áldozó csütörtöki 2, pünköszi 2, adventi 1, karácsonyi 2, vasárnapi 6. köznap reggeli 3, estveli 4, urvacsorai 1, reformáció emlékűnnepi 3, év utolsó napi 1, milleniumi alkalmi 1 ének. Összesen 33.

A mi az első csoportot illeti: a kiadó tájékoztató szava is mondja, a verselés és stíl is mutatja, hogy a zsoltárszövegek legnagyobb része egy kéztől jön. Ez a körülmény annyiban megkönnyíti ismertetésünket, hogy a darabok néhányáról következtethetünk valamennyire.

Szenci Molnár Albert francia versekből fordította Zsoltárainkat, de az ótestamentomi szövegmagyarázat akkori állapotjához képest tőle telhető figyelemmel volt az eredetinek legkisebb részleteire is.

A mi fordítónk a részletek értelmével nagyon szabadon bánik el. Vagy nézi az eredetit, vagy nem, de szoros hűséggel nem igen tolmácsolja. *A IV. zsoltárban* pl. híven mondja Szenci »Szánj meg és tekint inségemre (szorongattatásomra), Te vigy engemet tágas helyre« Fordítónknál ez a kép így olvad el:

Küldd el immár vigasztalómat,
Lelkem a csüggedéstől óvjad,
Hogy a keserv ne sujsza le!

Szenczinél erő van e sorban: »Ily hívságban (hiu törekvésben) *míg* (meddig) maradtok?« Fordítónknál —

Vajj! meddig *áll még fen* hívságtok?

jóval gyengébb a kifejezés.

Az 5. versnek ezt az értelmét:

»Reszkessetek s ne vétkeztek,
Szálljatok magatokba és *üljétek el*

(népiesen szólván: *nyughassatok!*) — Szenczinél híven, de az utolsó szó félreértésével így találjuk: »Rettegjetek hát és lássátok, Hogy ellene ne vétsetek; Magatok meggondoljátok: Az ágyasházban ha nyugosztok, Hogy legyen csendességetek!« — fordítónknál nem oly híven, de nem kevesebb félreértéssel, így hangzik a megfelelő hely:

Féljétek az Isten hatalmát,
Ne vétsetek már ellene;
Keressétek a *szív nyugalalmát*,
Hallgatva annak jobb sugalmát,
Ott van az élet öröme.

A VII. Zsoltár, Szenczinél, maga a zsoltár, az ellenségétől zaklatottnak esengése segítségért, igazságért. Fordítónknál a zaklató ellenség. »halálos vész-

szé, »a világgá« a mely meggyaláz, lelkenben a porig aláz, — csupa elvont eszmékké finomul; csak a végén az éneknek nem kerülhetett ki a fordító egy konkrét szólást, azt is nem a hűség, hanem a rím kedvéért alkalmazta, mert aztán nyomban visszatér az általánosító beszéd-módhoz :

Hogy a ki másnak vermet *ása*,
Abban magának lesz (lón!) *bukása*;
Az átkos (átkozódó?) átka visszahull,

s hozzáadja még, nagyon ernyedő hangon :

Irigykedő nem boldogul.

A 3., 13. és 14. versek tartalma s élénk képei fordítónknál egészen elvesztek; a 6. vers értelme pedig (ha ugyan én jól fogom fel) egészen meg van másítva: esküdözés helyett panaszkodás.

Következik a **X. zsoldár**, vagyis inkább kivonatos és általánosító átdolgozása. A 3., 6—9., 13—14. és 16. versek elmaradnak. Elmaradó verseknek összegezése e sor :

Elbízva dul így az *erőszak lelke*

melyre, a vele rímelő sor is :

S elnyomja a szegény embert *felette*...

mintegy az erőszak lelkétől fogantatik. Ez a mondat :

A nagyravágyó (?) és erőszakos
Senkit a földön meg nem tudakoz

megfelel a Károli fordításának, de aligha felel meg az eredeti értelmének, mely, gondos magyarázók szerint ez volna: »A gonosz kevélyen így szól: »Ő ezt nem tudhatja Nincsen is Isten« — ez a gondolatja.

E sor :

Átok vezérli így hát a kevélyt

nem elég világosan jelenti ezt, hogy „Káromlással tele a szája.“

A vége

De vigasztald meg a szegényt és árvát

eredeti gondolatpárjától megfosztva, ezt az önkényes kiegészítést kapja :

Hogy nevedet jóságodért imádják...

Folytathatnám, sorban végigmenve valameányi zsoldáron. De azt hiszem, ennyiből is kitűnik, hogy a ki ezt a hármat fordította, ezekben is, a többiekben is, a melyeket ő fordít, minő elveket tart szem előtt. Elvei: mellőzni az egyes zsoldárok ótestamentumi jellegét, a helyett keresztyéniesíteni a mennyire lehet; rövidíteni meg bővíteni, a hol ama célja kívánja; versforma tekintetében a Szenci Molnár strófáinak a keretét időmértékes, rendszerint iambusi sorokkal tölteni ki. Szabadon válogatni a meglevő dallamokban.

Értetni és méltányolni tudnám ez elveket, ha nem arról volna szó, hogy a mit majdnem három századdal ezelőtt Szenci Molnár nyújtott ajándékol egyházának, azt most valami jobbal, tökéletesebbel, ha lehet, épen olyan tartós értékűvel helyettesítsük, cseréljük ki.

Ép ezért azt kérdem: jobb, tökéletesebb lesz-e az Énekeskönyvünk, ha benne zsoldárok neve alatt nem magok a zsoldárok, hanem módosított tartalmú és szellemű átdolgozásaik lesznek? ha a magyar nemzeti, vagy ehhez lehetőleg közel álló vers formák helyett,

az idegen eredetű, legalább is kozmopolita rímes iambusokat visszük bele?

Azt tartom, nem lesz jobb, nem tökéletesebb. E véleményem alapját igyekeztem valamikor tüzetesen kifejteni.* Időszerűnek vélem e fejtegetések némely részleteit felújítani.

Énekeskönyvünk nem egyéb, mint istentiszteletünk kombinált szőlőművészeti (költészeti és zenei) elemeinek foglalatlja.

Az emberi műveltség összes ágai, így a művészetek is, eredetileg a vallásnak, s a vallásos érzelmek külső nyilvánulásának, az istentiszteletnek törzsökéről sarjadztak, jó sokáig rajta fejlődtek.** Ezt az építészeti és szobrászati, a képrás, a dráma, ezzel együtt, sőt magában is (II. Sámuel, 6. r., 5. 14. vv.) a tánc, a zene története bőven igazolja. Mondhatni: a vallásos élet és istentiszteleti formák az *igaz* és *jó* eszméjének ápolása mellett a *szépet* különös kedvezésben részesítették, egész az aránytalanságig.

A protestáns, mint tudva van, a maga istentiszteletét a művészeti sarjadékok nagyobb részétől mint valami élődi, fattyuhajtásoktól megtisztogatta. Az igaz és jó eszméjére helyezte a fősúlyt; a szépek jogait megrövidítette. Azon protestáns felekezetek között, melyek e részben a lehetőségig messze mentek, áll a mi magyar ref. egyházunk is. A művészetek közül — az ima és prédikáció *esetlegesen* művészi formáját nem számítva — csupán az *éneket* tartották meg, minden értelemnek, tehát az áhitatnak is legközvetlenebb tolmácsát; elvégre is az emberi természet megtagadása nélkül a széptől elzárkózni nem lehetett teljesen ámbár itt is a lehetőségig messze mentünk a purizmussal: énekgyűnkben is a *bibliai purizmust* érvényesítettük; a *bibliai* énekeket, *zsoldárokat* tettük Énekeskönyvünk magvává, s azt hiszem, hogy ezeknek szövegéhez magát az eredeti héber zenét, ha hozzáférhetünk vala, bizonynyal többre becsültük volna azon zsoldárdallamoknál, melyeket (Bourgeois és Goudimel után Szenci Molnártól meghonosítva) *esetleg* használunk.

Következetes dolog, hogy ma is, midőn Énekeskönyvünk megújításáról gondoskodunk, a zsoldárokat, legalább mintegy kétötöd részben megtartjuk. A kérdés csak az, hogy úgy tartjuk-e meg, a hogy örököltük, mint zsoldárokat? vagy pedig úgy, mint szabadon átalakítható énekeket?

A kérdésre némelyek tényleg így felelnek: „Sok szépség van, fenséges eszmék, magasztos érzelmek kifejezése a zsoldárookban, de épen annyi zsidóság is; azt megtartjuk, ezt elvetjük belőlök; tiszta keresztyén énekeket olvastunk ki tartalmukból; „Zsoldár“ nevetek meghagyjuk, de e névhez kötött fogalmat kiszélesítjük eljárásunkkal, s érteni fogjuk alatta nem csupán ama 150 ótestamentomi költeményt vagy fordításait,

* A nagyenyedi „Egyh. és Isk. Szemle“ 1881. évi 36. számában „Zsoldár fordításaink versformáiról“, s a „Protestáns Közönlöny“ 1882. évi 16—19. számaiban „Zsoldáraink újítása művészeti nézőpontból“ című tanulmányaimban.

** Sőt Tolstojnak, a nagy hírnevű orosz írónak az a meggyőződése, hogy a művészetek csak annyiban művészetek, a mennyiben valláserkölcsei érzelmeink, világnézetünk kifejezésére használtatnak; azontúl nem egyebek, mint a gazdagok kedvtelése. (Tolstoj: »Mi a művészet?« ford. Hegedűs Pál.)

hanem alapeszméiknek, avagy csak kiszakított eszméiknek költészeti változatait is.”

Némelyek meg ekkép felelnék a kérdésre: „Megtartjuk a zsoltárokat, nemcsak azért, mert eddig is éltünk velök, hanem mert zsoltárok, *bibliai* énekek. Történelmi, vagy ha tetszik, szent alapunk a biblia; a mit ebből veszünk, magyarázható ugyan jobban vagy gyarlóbban, de másíthatatlan. Zsoltárok ama 150 ótest. költemény és helyes s mentől hübb és szebb fordításai, egyéb semmi. Zsoltárokat tartunk meg Énekes könyvünkben, maradjanak is azoknak.

S ez a felelet nem szorul orthodox theologiai álláspontból való támogatásra. Elég az, hogy nem képzelhetünk *irodalmi* felfogást, mely az ótestamentumot s benne a zsoltárokat ne sorolná *a vallásos iratok klasszikusai közé*; a vallási költészet héber nyelvű remekeinek tiszteljük őket. Ha tehát nem bánnánk is úgy velök, mint szentírással: legalább is mint remekművekkel kell bánnunk velök.

S mit teszünk az idegen nyelvű remekkel, ha át akarjuk őket ültetni? Nem megmásíthatatlan-e minden gondolatuk? nem sarkaljuk-e minden célzatukat, vonatkozásukat, még kommentárok mellékelésének árán is? nem aknázzuk-e ki nyelvünk minden virtusát, csak hogy az eredetiben előforduló minden jelenségek és kifejezésnek lehetőleg minden eszmetársulásait biztosítsuk? Vajon a zsoltár-„átdolgozások“ és „parafrázisok“ barátai mit szólnak Aranynek philologusi fáradalommal és művészi izzadással készült Aristophanes-fordításaihoz? S vajon Shakspere fordítóitól nem megkívánjuk-e, hogy még legdurvább tréfáit, szójátékait se ejtsék el? „Igen de — veti ellen valaki — ha Shakesperet színre hozzák, mégis csak kihagyják belőle a *mai izlést* botránkozató helyeket. Ugy van; de hát nem ilyenformán tettünk-e mi is, mai napig, a zsidós zsoltárokkal? *A négy superintendentia Énekeskönyvében megvannak csillagozva* a zsoltároknak énekelhető, énekelendő versei, de azért ott van a Sz. Molnár-féle, a maga módja szerint hü, teljes fordítás szöveg. Ez hát hagyományosan jogosult eljárásnak kinálkozik jövőre is. Azért semmi eszmekivonatkozás, semmi átdolgozás, semmi parafrázis! hanem hü s lehetőleg művészi fordítások, figyelemmel a színrealkalmazhatóság — akarom mondani: a keresztyén gyülekezet által való énekelhetőségre, azaz arra, hogy a megcsillagozandó versszakok lehetőleg hézagtalan összefüggést mutathassanak.

Aligha nem visszaesés volna régi Énekeskönyvünkhez képest, ha *zsoltárok neve alatt* kétes becsű tartalmu eredetiséggekkel oly szerzeményeket adnánk, melyeknek az eredeti szövegek csak praetextusai...

(Vége következik.)

Váró Ferenc.

M. P. I. T.

Tizenegy éve immár, hogy a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság fennál. Tizenegy éve immár, hogy irodalmi téren szolgálja a magyar protestáns egyházat és a nemzeti kulturát. A társaság azért a fenntartás céljért küzd, hogy a sajtó és egyesülés útján Krisztus evangéliumából nemesítő erőket vigyen be a

magyar egyházi életbe s a protestánsizmus pangó életét erőteljes egyházi irodalom által régi hírnevére ismét fölemelje.

Azt hisszük — s abban egyetért velünk mindenki — hogy az irodalmi tömörülés az egyházban épen olyan szükséges, mint az erők egyesítése anyagi téren. Sőt többet mondunk Erkölcsei kötelesség, mely hivatalunk méltóságából önként következik. Mert ha valakinek, nekünk erdélyi lelkészeknek bizony sokszor meg kell szívlelnünk püspökünknek azokat az emlékeztető s mély értelmű szavait: »a papnak legyen tud mánya.« Azért ha nem tudjuk is mindnyájan irodalmi munkásság által szolgálni a társaság s általala a magyar protestáns egyház érdekeit, kötelességünk, hogy legalább pártolás által igyekezzünk gyámolítani nemes munkájában. Azonban, fájdalom, oly kevesen vannak, a kik a társaság érdekében meghoznák áldozataikat.

Egy tekintet a társaság f. évi szeptember hó 20 án Debrecenben tartott nagygyűlésének emlékkönyv-azonnal meggyőző állításunk igazságáról.

A társaságnak a múlt évben 1130 tagja volt. 34 pártfogó tagja közül csupán 3 esett egyházkerületünkre. Az egyik maga az egyházkerület, a másik néhai br. Radák Ádám, a harmadik néhai Szász Domokos püspök. 299 alapító tagból erdélyi mindössze 30 volt, még pedig 3 világi, 4 pap, 3 tanár, 6 főiskola, 10 egyházmegye s 4 egyházközség 433 rendes tagja közül 49 volt erdélyi, u. m. 4 világi, 33 pap, 7 tanár, 1 főiskola 2 egyházmegye s 2 egyházközség 403 pártoló tagból 76 volt egyházkerületünkből, még pedig 8 világi, 55 pap, 11 tanár, 1 egyházközség s 1 tanító. E szerint a társaságnak egyházkerületünkből mindössze 157 tagja volt, u. m. 16 világi, 93 pap, 21 tanár, 7 főiskola, 12 egyházmegye, 7 egyházközség s 1 tanító.

Beszélt számok ezek. Kicsinylést, közönyt s nem-bánomságot olvasnak fejünkre! Mi pedig méltó aggodalommal kérdezzük: hol vannak a mi áldozatkész s minden egyházi ügyet melegen pártoló főuraink? Egy gr. Bánffit, egy gr. Bethlent, egy gr. Kuunt, egy Szacs-vayt, egy gr. Wasst s három Zeyket látunk ugyan a társaság tagjai közt, de ez előkelő csoportnak még növekednie kell azok által, kikre anyaszentegyházunk reménységgel tekint? És miért nem látjuk a társaság céljaiért küzdők sorában erős falként állani majdnem 500 lelket számláló papi karunkat teljes számban? Jaj annak a sónak, mely megizetlenül! Avagy igazságot akarunk adni azoknak, a kik egyházi életünk pangásának s legtöbb bajainak forrását s főként a lelkesítő kar erkölcsi tekintélyének teljes hanyatlását a papság szánalmasan szegény tudományosságában keresik? Miért nem látjuk a tagok sorában a majdnem 100 tagból álló tanári testületet? Úgy tudjuk, hogy ők is édes gyermekei az anyaszentegyháznak. Egyházmegyéink közül miért késnek gyámolítani a társaságot a Vajdahunyadi, Gyulafehérvári, Nagyenédi, Nagysajói, Nagyszebeni s Romániai egyházmegyék? — A főiskolák közül miért maradt el a sepsiszentgyörgyi Mikó-kollégium? A tehető püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek közül hol késik Fogaras, Ilyefalva, Kézdivásárhely és Seps-szentgyörgy? És többi jobb módban élő egyházközségeink közül miért látjuk csupán a dévait, papolcít, úzonit, és zágonit a társaság gyámo-

lítői közt? Majdnem 300-ra menő tanítóságot miért képviseli csak egyetlen egy? S végül, hol maradt a jövő reménysége: theol. fakultásunk lelkész és tanárjelölt ifjúsága? Lám a sárospataki theol. akadémia köréből 22 új tagot nyert a társaság.

De miért folytassuk tovább! Csupán azt a szomorú tényt akartuk konstatálni, hogy nem fejtünk ki annyi buzgóságot s nem hozunk annyi áldozatot a társaság gyámolítására, mint a mennyit joggal megérdemelne. Ilyen szomorú állapotok közt nincs más reménységünk, mint hogy tudós és buzgó püspökünk mielőbb életre lépteti a lelkészi könyvtárakat Addig pedig, míg az testet öltene, vessünk kezünket a munkára s ne feledjük, hogy ez a nagyrahitott társaság csak akkor lesz képes nagyobb szabású munkásságra, ha mostani szegényes eszközei a reá váró nagy célokkal arányban megszaporodnak.

Falusi paph.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1899. nov. 23.

Elnökölt Br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok aa. Jelen voltak: Zeyk Dániel, főgondnok, Dr. Bartók György, püspök, Dr. Vályi Gábor, elnökhelyettes, Kenessey Béla, főjegyző, Bartha Lajos, közügyigazgató, Parádi Kálmán, Becsek Lajos, Dr. Sárkány Lajos, ig.-tanácsosok. Deák József pénztárnok és Dr. Kádár János, titkár.

Az ülés megnyitása után, előbb a titkár, majd a tanügyi előadó referációjában, a következő ügyek nyertek elintézését.

Seprődi egyházközségünk indokolt kérésére kiadta ig.-tanácsunk az egyház központi kezelés alatt álló 221 frtnyi tőkéjét, iskolaépítésre, négy év alatt leendő visszahelyezés föltétele mellett.

Az újtordai egyházközség ama határozatát, mely szerint 52 évet meghaladó buzgó szolgálat után, Fekete János, kántor aát tisztességes nyugalomba bocsátotta, elismeréssel vette tanácsunk jóváhagyó tudomásul s egyúttal elhatározta közlevélileg figyelmeztetni esperes aait arra, hogy a negyven éven át szolgált egyházi hivatalnokok részére kérjék, illetékes úton, a szolgálati érdemek legfelsőbb adományozását, az érdemes és hosszas közszolgálat külső elismeréséül.

Az erdővidéki egyházmegyéből elkésetten fölerkezett országos közalapi segédkezeseket: még ez alkalommal kivételesen, letárgyalta tanácsunk s föl fogja terjeszteni a konventhez, nehogy a folyamodók a segélyezés lehetőségétől is elzárassanak.

A harói egyházközség központi kezelés alatt álló 1500 frt regálé-tőkéjét kiutalta ig.-tanácsunk, évi 100 frttal való restituálás föltétele mellett, papiház vásárlására.

Menyhárt András, esperes aának a templomi énekek négy szolamra való átírására vonatkozó indítványa áttétetett főt. Püspök aához, az ügy tanulmányozása és véleményezése végett.

A szamosújvár-németi papi kánonikumoknak a szamosújvári körlelkész használatába való bocsátása iránti egyházmegyei határozat, a közbevetett felebbezés mellőzésével, megerősítést nyert.

A kis-dobai, nagy-dobai és nagy-devecseri egyházközségek által kért és épület-renoválási szükségletek fedezésére fordítandó összegeket kiutalta ig.-tanácsunk, az illető egyházak központi kezelés alatt álló alapjaiból.

Örvendetes tudomásul szolgált és köszönettel elfogadtatott az illyefalvi egyházközségnek évi 20 koronás és t. Szabó Jenő, illyefalvi lelkész aának évi 50 koronás évjáradék-ígérete, a kolozsvári szeretetház javára.

Az enyedi egyházmegye közgyűlése pártoló föliratot intézett hatóságunkhoz a küküllői egyházmegye amaz indítványai mellett, melyekben a papi nyugdíj-intézet létesítését, az esperesi és főjegyzői honoráriumok fölemelését és az egyházi adózásnak állami alapon való rendezését kérte munkába vétetni. Ig.-tanácsunk e föliraatra sem adhatott más választ, mint az eredeti indítványokra, hogy t. i. e fontos kérdések megoldására még ez idő szerint, kellő anyagi erővel a kerület nem rendelkezik, de az intéző köröknek állandó gondját képezik ama módozatok, melyek mellett e sokáig már el nem odázható tervek megvalósíthatók lesznek.

A diósadi egyházközség kérelmére l folyósított tanácsunk 2000 frtot, az egyház központi tőkéjéből, iskolaépítésre, a megajánlott visszafizetési módozatok mellett, de a kiutalást az építési előmunkálatok teljes elkészültétől tette függővé. Egyúttal jóváhagyó tudomásul szolgált az egyház amaz elhatározása, mely szerint az iskola államosítása tárgyában már régen eredménytelenül húzódó tárgyalásokat megszüntette.

Görgényi egyházmegyénk közgyűlésének a papi ruha tüzetes megállapítása és szabályozása tárgyában beadott indítványa kiadatni rendeltetett az összes egyházmegyéknek, véleményezés végett.

Ugyanezen egyházmegyének az ének és orgonázás kötelező tanítására vonatkozó indítványa pedig, a theol. fakultás előljárással közöltetett, véleményes jelentéstétel céljából.

A szeretetház ideiglenes intéző bizottságának eddigi működéséről szóló jelentése, köszönettel tudomásul szolgált; a belkörü ügyintézésre vonatkozó határozatai megerősítést nyertek, az intézet ideiglenes szabályzatával együtt, mely is oly kéréssel adatott ki a ker. közgyűlés által már véglegesen megalakított bizottságnak, hogy annak a gyakorlat által szükségesnek bizonyítandó módosítására nézve, kellő időben előterjesztést tenni sziveskedjék.

Főt. Püspök aa. kimerítő előterjesztéséből meggyőződött tanácsunk is arról, hogy a vámos-gálfalvi egyházközség üresen álló papi állomását, a fenyegető nemzetközi veszély elhárítása céljából, sürgősen be kell tölteni, minélfogva a javaslat értelmében. fölkérte főt. Püspök aát az állomás sürgős betöltésére, elvállalván évi 600 frt papi fizetés terhét, a rendszeres államszegélyi alapra, addig is, míg a kegyeleti év lejártával a papi javadalom fölszabadul.

Ugyancsak a püspök előterjesztéséből nyert sajnálatos információk alapján fölkérte ig.-tanácsunk a főtiszteletű urat arra is, hogy Mező-Bodon községébe személyesen szálljon ki s hathatós befolyásával igyekezzék lecsillapítani ama zavarokat, amelyek az illető egyház békés fejlődését már huzamos idő óta bénítják.

Beérkezett panasz folytán megsemmisítette Ig.-

tanácsunk a köpeci egyházközség amaz intézkedését mely szerint a nyug. lelkész nyugdíjának egyrésze, még jogerőre, nem emelkedett fegyelmi ítéletre támaszkodva, vonatott el, holott az ítélet teljes jogerőre emelkedése előtt annak végrehajtásáról szó nem lehet.

A zabolai egyházközség régebbi keletű, de most némileg módosított, kepeváltási szabályzata, szokott fentartással, megerősítést nyert

Székely-kocsárdi egyházközségünk indokolt kérésére meg engedtetett, hogy a halálozás által megüresedett kántori állás teendőit, 3 éven át, helyettes erővel láttassa el, hogy a javadalomból fennmaradó összeggel orgonáját újra építtesse.

A magyar-frátai egyházközség iskolai számadásai helyteleneknek találtattak, minél fogva újból való kiállítás és az elkövetett mulasztások kipuhatólása végett, széki esperes aa. útján vissza adattak.

A beresztelki egyházközség kepeváltási szabályzata, a felszerelés hiányossága miatt, kiegészítésre visszaküldetett.

Ezek után Kádár János dr. közalapi helyettes előadó annak ezen állásról való lemondása tárgyaltattott s minthogy kellőleg indokolva látta tanácsunk a kérésben fölhozott amaz állítást, hogy a titkári, segédtitkári és közalapi előadói teendők egy ember által tényleg el nem végezhetők: a fölmentést elvileg megadta s fölkerlte Püspök aát, hogy az ezen állással összekötött teendők végzésére hozzon ajánlatba alkalmas szakelőadót, ki a lemondással rendelkezésre kerülő 400 frttal fog honoráltatni.

Veress Ilona, képezdei növendéknek a nagyenyedi tanítóképezde III. osztályába, magántanulóként leendő fölvétele engedélyeztetett.

Nagyszébeni egyházközségünk ama folyamodása melyben a vallástani hónorariumok felemelését kéri, ajánlattal terjesztetett a közokt. miniszterünkhöz.

Kisküküllőmegye közíg. bizottságának megkérésére folytán fölhevást intézett ig.-tanácsunk az illetékes esperesekhez, hogy az ismétlő iskolába járó tanulókat a tűzoltás körüli teendőkre lehetőleg taníttassák.

Végül még néhány apróbb és átmeneti ügy nyert elintéztést, mire elnök aa. a gyűlést, az idő előhaldottsága miatt bezárta.

r. s

Irodalom.

Vallástani kézikönyvek, a népiskolák számára, írta Bodor János, zágoni ref. pap; kiadja a zágoni ref. egyház — főtiszt. és mélt. dr. Bartók György erdélyi ref. püspök látogatásának emlékére. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, Budapest 1899.

(Folytatás.)

Ezen alaki kifogások mellett, egy pár *tartalmi* kifogásunk is volna. Tankönyveinkben megszoktuk, hogy az édenkert után rögtön a Kain és Abel története következik. Szerző ezt kihagyta. Én e hiányt nem a megszokás folytán emlitem fel, hanem azért, mert a Kain és Ábel történetében egy *tanulságos családí képet* látok, a mit nem árt bemutatni a gyermekeknek. Az 5. történet: Sodoma és Gomorák; ez,

a mint itt találom, sehogy sem elégit ki. Az egész olyan száraz, olyan rideg. Mennyivel más lesz ez a történet, ha itt Ábrahámot mutatjuk be, a mint könyörög a bünösökért: Uram, ne pusztítsd Sodomát, ha ott találtatik ötven igaz ember. És az Úr mondá: Nem pusztítom el, ha találtatik ötven harminc, husz, tíz, avagy öt igaz ember is. Ime, a bosszu álló Jehova, mint engesztelődik meg az igaz ember kérésére! Vajjon ezt nem értené meg a gyermek? Tagadom.

A 24. történetben az aloltó előtti bekezdés, hol részletezi, hogy az Ézsau maradékai, s a Lót maradékai, meg a Ruben, Gád Manassé törzse, hol laktak: azt hiszem, ez felesleges. Ugy sem marad meg. A 25. történetnél pedig, a historiai rész mellett, nem ártott volna szólani József beszédéről, melyet a néphez intéz (lásd Ján. XXIII. r.), mert abban sok, szép és böles tanács van.

A 27. történet *Jette*. Egy véres áldozat az egész. S a tanulság: »A meggondolatlan fogadás sokakat hoz szorongatásba (?), mikor vagy a becület, vagy a boldogság vész el.« E helyett, nem többet ért volna-e a *Ruth* története, ki a Boáz földén kalász fejeket szedget? Ebben van élet, van tanulság; s mégis, megtudta volna a gyermek azt is, hogy ennek a Ruthnak a maradékaiból származott a *Megváltó*, a ki aztán adá az életnek igazi kenyerét.

A 34. 35. történet egy kissé nehéz. A többi darabok általában véve *sikerültek*. De ezek közül is ki kell emelnem a 30. 31. 32. 33. számúakat, melyek minden tekintetben diszére válnak a könyvnek. Azt is megmondhatom, hogy ezek miért emelkednek ki a többiek felett. Azért, mert ezekben van *tartalom* és nem pusztán száraz történetek. Micsoda frappáns pl. mikor Náthán prófeta elbeszéli Dávidnak a szegény ember történetét, kinek csupán egy báránya volt, s a gazdag azt is leölette: a király haragra lobbanva mondja: -Haljon meg az az ember, a ki azt cselekedte.« Náthán pedig mondá: »Te vagy az az ember. Unost fegyverrel ölted meg és az ő feleségét elvetted!

Ez a *történet képpel* is ábrázolva van, a mi szintén elég találó. Hát a többi képek? mert ezen kívül még másdarabok is vannak illusztrálva, hogy sikerültek? Bizony csak részben; sőt jobb lett volna, ha egy pár el is marad. Nincs kifogásuk az ellen, hogy a szöveg képekkel illusztráltassék, de akkor meg várjuk, hogy az a kép legyen kifogástalan, kifogásoljuk itt mindjárt *Ádámot* és *Évát* ruha nélküli képen. Sérti a szemérmet. Vagy öltöztessük fel, vagy hagyjuk el egészen. És kifogásolom a *Jákób álmát*, a mint az angyalok a létrán járnak az *Ur pedig kihajolva az égből* áldja meg Jákóbot. Ki látta az Istent? Mit tanítunk a második parancsban? Ne cáfoljuk meg ezeket a dolgokat egyik ilyen képpel. A többi kép beillik a keretbe.

De ezzel szemben ismét előnye a könyvnek az, hogy minden történet végén egy-egy kis *tanulság* van. A tanulságok többnyire az illető történetből könnyedén vannak levonva. *Irányukat* tekintve, inkább ekölcseik, mint hittaniak, s az egészen az a gondolat vonúl végig, hogy Isten az igazakat megsegíti, a gonoszokat megbünteti.

Egybe vetve az elmondottakat, kimondhatjuk, hogy

ez a könyvecske is *a használható tankönyvek közé tartozik*; azzá emeli egyszerű, keresetlen és jó magyáros *írállya* is, legfennebb a bibliai helyek idézése nehezíti egy kissé a gördülékenységet. Kiállítása ennek is hiba nélküli.

A mi szavunk van még hozzá, azt elmondjuk az újszövetség ismertetése után.

(Folytatása következik.)

Különfélék rovata.

Főt. dr. Bartók György püspök úrnak a theol. fakultás dísztermében folyó hó 3-án tartott protestáns estén felolvasott valláserkölcsei értekezését lapunk elején közöljük s e nemben mintául ajánljuk.

Protestáns esték. Kolozsvári egyházközségünk presbyteriuma a téli időszak folyamán rendszeresen tartandó »protestáns esték« rendezése céljából bizottságot küldött ki. E protestáns esték feladata az evangéliumi protestáns szellemet, mint az élet minden terén produktivitásra hivatott munkás elvet ápolni. Eszközük: karének, szavalatok, felolvasások, melyek mind híven szem előtt tartják itt a célt, mely a valláserkölciség, a protestáns öntudat s közelebről a református egyháziasság ébresztése, erősítése. E protestáns esték nem szorosabb értelemben vett istentisztelet, kultusz; azonban minden esetre a protestáns kultúrának állanak szolgálatában. E protestáns esték a város különböző részeiben egyszerre öt helyen tartanak. Estéinkkel fölkeressük a népet a távolabbi külvárosokban is. Első esténk folyó hó 3-án d. u. 5 órakor kezdődőleg tartott meg. A theol. fakultás dísztermében nagy és előkelő közönség jelent meg. Felolvasást főt. dr. Bartók György püspök úr tartott. E felolvasás volt a fénypont, melyet szerencsések vagyunk lapunk jelen számának homlokára is oda tűzhetni. *Borsay* honvéd-karnagy úr kitűnő vezetése mellett előadott énekdarabok emelték a hangulatot. Máthé Gyula theologus ifjú sikerült szavalatot tartott. A mély hatású estét *Nagy Károly* theol. tanár zárta be rövid, lelkesült beszéddel, melyben azonnal látható sikerrel ajánlta a »Koszorú« füzetét, a protestáns árvaházi naptárt s hívta fel a figyelmet általában a protestáns irodalmi termékekre. *Nagy Károly* theol. tanár a protestáns irodalmat azonban nem csak szép beszéddel szolgálta, de az ő költségen már megelőzőleg hozatott Koszoru füzetek osztattak ki az akkor tartott estéken mind az öt helyen. A külmagyar-utcai iskolahelyiségben nt. *Kenessey Béla* theol. igazgató tartott előadást, a szén utcai iskolahelyiségben nt. *Herepei Gergely* ref. lelkész, ki a rendező bizottságnak is elnöke, a monostori kerületben nt. *Kecskeméthy István* theol. tanár és a hidelvei iskolahelyiségben tiszt. *Molnár Lőrinc* lelkész. A nemes munka hát megkezdődött, a folytatásról is referálunk s hisszük, hogy szép eredményeket jegyezhetünk föl.

Dr. Bartók György püspöki körlevele és a Debr. Prot. Lap. E lap dec. 2-ik száma dr. Bartók György, erdélyi reform. püspök pásztori körlevelét a következőkben jellemzi.

»Mélység a magassággal, hit a tudománnyal ölelkezik benne. Evangéliumi só, erő és hatalom tündöklék minden sorából. Ha egyébből nem tudnók, pusztán e

pásztori levélből is meggyőződhetnénk a felől, hogy Erdély fényes püspöki székét elődeinél nem kisebb ember foglalja el.«

Azon istentiszteletek, melyeket iskolás növendékeink számára a hidegebb időszakban a templomon kívül már több év óta szoktunk tartani, az adventi első vasárnapon, folyó hó 3-án ismét megkezdődtek. A theol. fakultás dísztermében gyűltek a polgári leányiskola, felsőbb leányiskola s a külmagyar-utcai iskola növendékei s istentiszteleti beszédet *Molnár Albert* theol. tanár tartott. Ez istentiszteletek rendszeresen tartatnak az eddigi szokás szerint virágvasárnapig. E napon túl a növendékek a gyülekezeti istentiszteletre járnak.

Eröss Lajos, theol. tanár, valamint *P. Nagy Zoltán* tanítóképezdei és *Révész Lajos* gym. tanárok a debreczeni főiskolában a tiszántúli egyházkerület mult hó 14—17. tartott közgyűlésének második napján eskettettek föl hivatalukra. Nevezett tanárok nov. 25-én tartották meg székfoglaló beszédüket. Eröss Lajos székfoglalójának címe: »A hitvallások jelentőségének és létjogának kérdése ugy általánosságban, mint különösen a protestáns egyházakban.« Még csak egy részlet jelent meg ez értekezésből a Debr. Prot. Lapban; de már e részlet is rá vall Eröss Lajos világos, logikus gondolkozására, sőt prot. theol. tudományos egyéniségének egy erőteljes karaktervonását domborítja ki.

Jubileum. *Heinrich Józsa*, a kolozsvári állami tanítónőképezde igazgatója nevelésügyi munkásságának 25 éves évfordulója alkalmából méltó ünneplésben fog részesülni. A kitűnő igazgató egy nemes bivatásnak szentelte kiváló tehetségeit s huszonöt éves munkássága kulturánk emelkedésének egyik el nem muló tényezője marad. Ennélfogva *Heinrich Józsa* Önagysága egyénisége iránt való tiszteletből, valamint a nemzeti nevelésügy iránt való érdeklődésből egyaránt kedves kötelességünknek tartjuk, hogy az ünneplők között lapunk is ott legyen.

A bihari egyházmegye és a nagyváradi ref. tanítónőképző. A bihari egyházmegye közgyűlésén *Ritoók Zsigmond*, anyaszentegyházunk erősítése s a protestáns szellem terjesztése érdekében azt a nevezetes indítványt tette, hogy mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy a Nagyváradon felállított evang. ref. leány-nevelő intézet internátusához első sorban tanítónőképző intézetet szervez, s ezt a szándékát az egyházkerületi közgyűlésre terjeszti, jóváhagyás végett. Erről aztán a n.-szalontai és érmelléki egyházmegyéket értesíti, s hozzájárulás végett megkeresi. Az említett egyházmegyékkel közös bizottságot alakít. Az esperes úr pedig a bizottságot alakuló gyűlésre hívja össze. Az indítványt az egyházmegye elfogadta. Elfogadta a n.-szalontai és érmelléki egyházmegye is. Bizony, nagyon kívánatos, hogy legyenek református tanítónőképzők.

Református leányinternátus Nyiregyházán. A felső-szabolcsi evang. reform. egyházmegye 1894. április 18-án tartott gyűlésében elhatározta, hogy Nyiregyházán, a városi polgári leányiskola szomszédságában egy evang. reform. leányinternátust létesít, s azt a közel jövőben a puritan szellemben vezetett nevelés céljainak átadni óhajtja. De az internátus létesítése és fenntartása sok pénzbe, sok áldozatba kerül azért az egyházmegye a társadalomnak kiapadhatatlán áldozatkészségéhez, s a jó szívek buzgó szeretetéhez fordul, hogy ez úton a cél valóra válhassék.

Az adományok, melyeket a lapokban nyugtáznak, Vass Mihály lelképásztornak (Gégény, u. p. Demecser) küldendők. A fölhívást aláírták: Gencsy Albert, gondnok, Görömbei Péter, esperes, Mikec János és Bartók Jenő.

Hol nem részesülnek a reform leányok vallás-tanításban? A tiszántúli reform. egyházkerület őszi közgyűlésén azt terjesztette fel Biky Károly, a szathmári egyházmegye esperesse, hogy a szathmári apácák zárdájában bennlakó reform. vallású növendékeket sem vallás órára nem engedik ki, sem hozzájuk vallás-tanítót nem bocsátanak be. Ezt a sérelmet még azzal is tetézik, hogy a reform. vallású leányok bizonyítványában a *vallás rovatát a zárdában* töltik ki. Most a tanfelügyelőséghez fog fordulni az egyházkerület jogorvoslatért.

Révész Imre-alapítvány. A tiszántúli evang. reform. egyházkerület őszi közgyűlésén azt a fontos határozatot hozták, hogy Révész Imre emlékére egy alapítványt létesítenek. Továbbá azt is elhatározták, hogy Révész Imre összes műveit kiadják. Az irodalmi művek kiadása sorrendjének a megállapítására kiküldettek: *Balogh Ferencz*, theol. tanár, és *Révész Kálmán*, kassai esperes-lelkész, mint *Révész Imre* fiát.

Felekezetenlküli gyermekek. Érdekes eset történt Budapesten. Egy előljáró bejelentette, hogy a kerületébe tartozó elemi iskolában négy gyermek van, kiknek szülei egyenesen megtagadták, hogy gyermekeiket bármely felekezet hitoktatásában részesítsék. Az egyik gyermek baptista. A többiek protestáns és katolikus szülőktől származnak. A közoktatásügyi osztály a felekezetenlküli gyermekek ügyében a törvény álláspontjára helyezkedik. *Mert az 1895. évi törvény nem ismer felekezetenlküli gyermeket. Ugyanis a gyermekek kényszeríthetők, szülei akarata ellenére is, annak a hittannak a tanulására, a mely felekezetben a szülőket szentelték. Ha a szülők ennek ellene állanak, büntetésben részesülnek*

A vadházasságok korlátozása. Üdvös határozatot hozott a minap a belügyminiszter, hogy a vadházasságok folytonos szaporodásának gátat vessen. Különösen faluhelyen divatozik a vadházasságok rendszere. A legény katonasor előtt nem nőülhet s mikor végre elviszik katonának, odahaza már két három törvénytelen gyermeke marad gondozatlanul, akikből aztán ilyen körülmények közt valamirevaló emberek bajosan válhatnak. A belügyminiszter most a gyámi törvény alapján fogott hozzá e jelentős baj orvoslásához. A gyámságról és gondnokságról szóló törvény ama szakaszára támaszkodva, hogy a szülő és gyám tartozik a gondozása alatt levő kiskoru gyermek erkölcsös életének megóvásáról is gondoskodni, elrendelte, hogy az atyának atyai hatalma felfüggesztessék és a gyám ettől a tisztétől elmozdittassék, ha a kiskoru legény vagy leány valakival vadházasságban él. Mert ez a viszony oly súlyos erkölcsi beszámítás alá esik, amely viszony csak az atya vagy gyám súlyos kötelesség-szegése folytán, a kiskoru legfontosabb erkölcsi és anyagi érdekeinek elhanyagolásával, annak veszélyeztetésével jöhet létre. Ezek a kiskorúak aztán új gyámot kapnak, aki véget vet az erkölcstelen viszonyoknak. A belügyminiszter ez üdvös határozatának remélhetően meglessz a kívánatos eredménye.

Az Országos Eötvös Bizottság, a mely azt a nemes célt tűzte maga elé, hogy a *Tanítók Háza* javára diszkiadást rendez *bárá Eötvös József összes munkáiból* serényen dolgozik már azon, hogy a mozgalmat országossá tegye. Nehány nap mulva szétküldi az *előtízetési felhívást*, illetve az *aláírási ívet* a művelt Magyar-

ország minden faktorához, hogy kiki a maga körében híveket szerezzen a szép és hazafias eszmének. A bizottság melynek élén *Wlassics Gyula* közoktatásügyi miniszter, *Jókai Mór* és *Beöthy Zsolt* állanak. megalaakulása óta sűrűn kapja az ország minden részéből az érdeklődő leveleket, a mi azt bizonyítja, hogy általános visszhangra talált a mozgalom áldásos intenciója. Hisszük is, hogy egyesületünk és intézeteink nem is szólva a tehetősök osztályáról a mely meg fogja ragadni az alkalmat, hogy a kulturának és az irodalomnak együttes szolgálatot tegyen, lelkes társai lesznek a propagandában az Országos Eötvös-Bizottságnak, a mely a munka kiadásával a magyar tanítók és tanárok sorsán óhajt lendíteni. Minden érdeklődő, a ki előfizetési ívre reflektál, és ilyet véletlenségből nem kapott, forduljon ezért az Országos Eötvös-Bizottság irodájához Budapest, Szentkirályi utca 47. sz. mely kész örömmel teljesíti kívánságát.

Pályázat tanyai hitoktatói állásra a *makói* ev. ref. egyházban. Megkivántatik, hogy az illető *lelkészi kvalifikációval* bírjon, egyházi énekeinket tanítani tudja, *hitbuzgó* s a vallásos oktatás iránt *jelkesedni* képes legyen. Javadalom évi 800 ft havii előleges részletekben, 200 ft fuvardíj vagy lótarítás címen évenként előleges részletekben. Lakás évenként kétszeri tisztogatással (a míg az egyház — legkésőbb 1901. okt. 1-ig — megfelelő lakó házat építtetne lakást bérrel.) 20 forint tüzelőanyag beszerzésére. Pályázati határidő f. év december 20. Az állomás 1900. év január első napjaiban mindenesetre elfoglalandó. Megjegyztetik, hogy a tanyai, most községi kezelés alatt álló iskolák száma; 14. Az ezekben oktatást nyerő ref. növendékek száma: 400 körül. Az iskolák időnkénti felkeresése általában a hitoktatás czélszerű be rendezésével a megválasztandó bizatik meg. Megkivántatik azonban, hogy minden iskolában hetenként leg alább egyszer tanítson. A tanyai lakosok kívánatár a megjelölendő helyen hónaponként 1—2 ízben isten^a tiszteletet tartson. Ezenkívül a hirtsorsosok kívánatára *keresztelést* és *esketést* is végezhet, s ezekért. az egyházunkban szokásos tiszteletdíj öt illeti. A megválasztott egy évi sikeres működés után 3 évről 3 évre alkalmaztatik. Ezen állomásra vonatkozó szabályzat kívánatra a pályázóknak megküldetik. Makó, Csanádmegye 1899. novemb. 29. Az ev. ref. egyháztanács elnöksége.

Hivatalos rész.

1301- 1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a küküllői egyházmegyébe kebeleztet *szász-dányáni* egyházközség IV. oszt. papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Ezen papi állomás jövedelme jó lakás, gazdasági épületek és kerten kívül készpénzben 88 korona 88 fillér; földértékben 40 korona 56 fillér; termények értéke 155 kor. 12 fillér; szolgálmányok értéke 18 korona. Összesen 302 kor. 56 fillér. Levonás adó és egyéb 20 kor. 40 fillér. Marad tiszta fizetés 282 kor. 16 fillér. Megjegyztetik, hogy a papifizetések kiegészítésével a conventi munkálatok szerint 1200 koronáig 1002 kor. 34 fillért, 1600 koronáig 1402 koronát 34 fillért fog kapni államsegélh címen az elválasztandó lelkész. Az állami iskolában teljesített vallástanításért külön tisztelet díj jár.

Pályázati határidő 1899. december 31. Folyamodványok nt. Nemes Árpád esperes aához Maros-Ugrára küldendők.

Kolozsvárt, 1899. december 5-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ÉRD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Krisztus és az ő vallása, mint új életviszony Istennel és mint erkölcsi életeszmény.

Írta és felolvasta: *Dr. Bartók György*, püspök.

(Folytatás és vége.)

De boldogok *a lelki szegények*: a kik szenvednek, a kik alázatos szívűek, a kik éheznek és szomjuhozóznak a megigazulást, a kik könyörületesekek, a kiknek szive tiszta, a kik békességre törekednek, a kik az igazságért üldöztetnek. (Máté V. 3—10.)

„*Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa.*» Tehát egyedül csak ők igazán boldogok, mert olyan kincseknek vannak birtokában, mely fölött a világnak és az embereknek nincsen hatalma.

A mit a földi szerencse ad, vissza is veszi. Sokszor hamarabb, mint gondolnók. És a tömeg *éljen-rivalgását* gyorsan követi a „*teszitsd meg.*» Ha pedig azt gondoljuk, mint a farizeus, hogy lélekben vagyunk gazdagok, mert ocsmány bűn nevünkhez nem tapad, — annál rosszabb reánk. Mert a míg magunkat ámitjuk: addig erkölcsi életünk gyökérszálaival elrejtve és észrevétlenül rágódik a pusztító féreg.

De érezni erőink elégtelenségét, és sovárogni a segítő kéz után; alászállani lelkünk titkos mélységeibe; elfogulatlan szemlét tartani önmagunk felett és szigorán számot vetni önmagunkkal; őszintén vágyódnunk egy magasabb, egy szentebb élet után és tapasztalni, hogy a gyarlóságok lekötik lelkünknek szárnyait; visszatekinteni életünk letűnt napjaira és látni a tévedéseket, érezni a fájdalmat, melyet a bűn fülánkja lelkünkben hátra hagyott és érezni a megsebzett szívnek kínos vergődését és a lélek e fájdalmában, a szív e kínos vergődésében *viszszasovárogni*, miként a tékozló fiú ahoz, a kinél egyedül van a szabadítás, hogy előtte magunkat megalázza, az ő kegyelmeért esdekelve, töreldemes lélekkel kiáltjuk: „*Atyám! nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezd engemet!*» — *ez az igazi lelki szegénység*, és ez a lelki szegénység az *igazi bol-*

dogság, mert az atyai hajlék nyitva áll előttünk, a szeretet, megszánva a bűnös gyermeket, tárt karokkal siet felénk s tőlünk függ csupán, hogy átlépjük a háznak küszöbét s reá boruljunk a megbántott atya szerető keblére, ki *letörli könyeinket* és öszszes javainak részeseivé tesz minket; a mire éhezünk és a mi után szomjaztunk, épen azzal elégíti meg elfáradt lelkünket, meggyötört szívünket: *a megigazulásnak, az idveségnek juttat hirtokába minket.*

A ki saját erkölcsi fogyatkozásainak tudatára ébredett; a ki érezte szívében a bűnnek égő nyilait, s bánkódva, mint a publikánus, irgalomért *Istenhez* esdekelt: az olyan maga is könyörületet fog érezni a bűn terhe alatt vergődő *ember* iránt: nem fordul el tőle kevély megvetéssel, hanem gyógyító balzsamot önt a vérző sebekre. Az atya *szeretettel* ajándékozta meg őt; ő is szeretetben fogja részesíteni testvéreit. *Szívében megtisztul*, midőn immár egy magasabb élet hinti fényét reá és ő e fényben *Istent látja* maga körül mindenütt, még akkor is, midőn a véges élet körülte homályba borúl. *Békességet akar az emberek közt*, mert neki is békessége lett az Istennel. Békességet akar, de Istenhez és az igazsághoz *hű marad* akkor is, *ha üldöztetik* érette és hűségének a Golgota lesz a jutalma. Mert veszítsen bár mindent, a mi mulandó; de a mi örökkévaló és mindennél többet érő kincs, *Istennek országa* megmarad, mely Isten fiaitól el nem vétethetik.

Boldogok a lelki szegények, mert e szegénység által a legnagyobb jutalmat nyerik: *övék a mennyek országa.*

Csakhogy a mennyország alatt nem szabad egy túlvilági életet és annak javait és örömét gondolni. Istenországa alatt egy merőben *új* és a Krisztus előtti időkben ismeretlen *életviszonyt* kell értenünk, a mely itt *e földön veszi kezdetét, de átnyulik* a véges létből *az örökkévalóságba is.*

Ez új életviszonyban Isten mint „*Atya*“ jelenik meg; az emberek pedig „*Istennek fiai*“.

Istenországa és az istenfűség egymástól elválhatatlanok; egyik a másiknak elengedhetetlen föltétele: az ember csak istenországába lépve lehet Isten fiává, és megfordítva: Isten országa e földön nem lehet egyéb,

mint Isten fiainak az Atya akarata előtt meghódoló, a szerint élő és működő társasága.

Mert Isten országában az *Atya akarata* és *Isten fiainak az akarata* egymással ellentétbe nem jöhet; sőt Isten fiai az Atya akaratában saját üdvösségük örökkévaló törvényeit ismervén fel, minden kényszerítés nélkül, nem félelemből, hanem szeretetből, önként, készséggel és örömmel teljesítik az Atya akaratát, *mindenek előtt arra törekedvén, hogy az Atyához, a ki tökéletes szeretet, a szeretetben hasonló legyenek, azután pedig egész erővel teljesítsék a fiúság új életviszonyából származó mind ama kötelességeket, a melyek az Atya földi háztartásában a fiakra várnak.*

Isten fiainak e kettős elhivatása van kifejezve e figyelmeztetésben:

Szeressétek az Istent; szeressétek embertársaitokat. Vagyis: *Legyetek tökéletesek.*

Ennyiből is láthatni, hogy a Jézus vallásában az ember erkölcsi életének oly magasán járó eszményi felfogásával találkozunk, a mely akár az ó-, akár az újkor minden más felfogásának fölébe emelkedik. Itt *a vallás az erkölcs* egymással szorosan és elválaszthatatlanul *összefonódik*.

És ez nem is lehet másképen. Az ember erkölcsi rendeltetésének csak a személyes Isten lehet egyedüli és igazi biztosítója. Erkölcsi tevékenységünket egyedül csak a benne vetett *hit* képes teljes erővel felkelteni, sarkalni és ébren tartani. De ez a hit nem pusztán elhívés, hanem az ember egész erkölcsi tevékenységét megszabó *életerő*; nem dogma, hanem *élet*.

Sokan vannak, a kik az erkölcsi élet e magas eszményét, éppen az eszmény fensége miatt, nem tartják elfogadhatónak; szerintök ez az eszményi felfogás az ember természetes céljait, ösztöneit és képzetait mérőben túlhaladja s tehát nincs semmi gyakorlati haszna. E felfogással szemben egyszerűen a *történetre* hivatkozunk. Avagy van-e még egyetlen eszmény, mely az emberiség életében csak megközelítőleg is oly erőteljes hatást gyakorolt volna, mint éppen a vallás-erkölcsi életnek Krisztusi eszménye? Nem ez győzte-e le a pogány világot? A szeretet hívogató szavával nem hozta-e közelebb egymáshoz a különböző népeket. És a fejlődés új meg új periodusainak nem ez nyitott-e utat a reformációban és az újkor társadalmi mozgalmában?

A mi pedig a *jövőt* illeti: kimondjuk tartózkodás nélkül, hogy az emberiség jövő erkölcsi haladása és élete elválaszthatatlanul a keresztyénséghez, a keresztyénség azon részéhez van kötve, mely a *történeti* Krisztushoz hű marad. Nekünk *protestánsoknak* ezért van erős bizodalomunk a jövő iránt. Mihelyt az emberiség lelépik azon vallás-erkölcsi alapról, a melyet Jézus megvetett és kevély *tűggetlenséggel* akar tovább haladni a Krisztus nélkül, legott a keresztyénség előtti pogány vagy zsidós életfelfogásba süllyed vissza s nem lesz képes megőrizni azokat *az erkölcsi ideálokat, melyek a keresztyén szellem légkörében fejlettek ki.*

Isten országa a véges földi létből az örökkévalóságba nyúlik át, s ha a keresztyénség lemondana azon jogáról és céljáról, hogy az erkölcsi tökélyt az örök-

létben juttathassa megvalósulásra: e lemondással erejét és tartalmát veszítené el. Mert a ki az erkölcsi tökély birtoka után vágyódik: soha sem elégedhetik meg egy olyan eszménnyel, a mely csupán a véges földi létre szorítkozik és mint *végző célt*, mint *legnagyobb jót* nem magát az *örök életet* tüzi ki.

A mi pedig a Krisztus vallásában kifejezésre jutott erkölcsi eszménynek az *egyes ember* életére vonatkozó hatását, erejét s tehát gyakorlati hasznát illeti: hivatkozunk magának a Krisztusnak *a személyére* és *életére*. Jézust éppen az az új életviszony emelte az emberi fölébe, a melyben Istennel, mint az ő Atyjával állott. Reá nézve Isten a legdrágább benső kincs, a legfőbb jó, melylyel semmi egyéb össze sem hasonlítható. A mi után Izrael prófétái évszázadokon át sóvárogtak: az immár az ő birtokában van: nála a sóvárgást a hírás váltotta fel. A próféták egy jövő jobb világot reméltek és küzdöttek érte. Ezt a jobb világot Jézus immár szívében hordozza és egész életét szenteli reá, hogy másoknak is birtokába juttassa. Ő is megküzd az élet harcát és egy percet sem akar elszalasztani, míg tart a munka ideje. Bár panaszkodni kénytelen, hogy *„az Ember fiának nincs a hová tejét lehajtani,”* egyik helyről a másikra üldözik, sokszor még a tanítványok is félre értik; de földi életének nyugtalanságai mögött lelkében egy *magasabb élet* van elrejtve, a hol teljes a béke, zavartalan nyugalom honol. E világból száll alá mindig a földi harcok mezejére, *a tökéletesből*, melyet lelkében hordoz, *a tökéletlenbe*, a hol Isten akarata csak töredékesen valósul meg. Harcol, mert *hitének* és *szeretetének* akar szerezni diadalt, hogy fölépítse a lelkekben a béke és a nyugalom ama világát, a mely saját szívében honol. Harcol, mert neki teljes *reménye* van a diadalhoz, mert Isten *tökéletes* szeretet s mint ilyen, nem teheti, hogy, a maga tevékenységét mintegy beszüntetvén, az erkölcsi jó sorsát a magára hagyott gyenge emberekre bízva s magát az embert a saját tehetetlenségének, a bűnnek és a tévedéseknek áldozatul esni engedje.

Alkossunk tehát a Jézus személyéről akármiféle dogmatikai fogalmakat és legyenek a felekezeti nézeteltérések ide vonatkozólag bármekkora: ha tekintetbe vesszük ama páratlanul álló *új életviszonyt*, a melyben Istennel mind végig állott és ebből az új életviszonyból folyó *erkölcsi életeszmenyt*, a mely lelkét betöltötte és a melyet életével és halálával megvalósított; és ha elfogulatlanul mérlegeljük *tudományának* és *személyének* a lelkeket átható erejét és történeti hatását: úgy a Krisztus megjelenését a világtörténelemben, valamint az általa hirdetett evangéliumot és életének eszményi fenségét lehetetlen találóbban kifejeznünk, mint úgy, ha azt mondjuk, hogy *a Krisztus evangéliuma Istennek a kijelentése, élete az isteni szeretetnek a megnyilatkozása*, hogy mi is új életviszonyba lépünk Istennel, mint menynevei Atyával és az ő országával, mely ország *nem a kevély álszentelkedő kegyeskedőknek*, hanem *a megigazulást éhező és szomjazó lelki szegényeknek ígértetett és adatik oda*

Zsoltárok. Dicséreték.

(Előmunkálatok a magyarországi református egyház megújítandó Énekeskönyvéhez. VI. füzet. Kiadta *Fejes István*, az egyetemes énekügyi bizottság elnöke. Sátoralja-Ujhely, 1899.)

(Folytatás és vége.)

Énekes könyvünk megújításával szemben nyelv és verselés tekintetéből is nagyon komoly követeléseket kell formálnunk. Énekeskönyvünk a bibliával együtt *népkönyv* volt; az lett jövőre is: annak szánjuk. S vegyük figyelembe azt a nyelvtörténeti tanulságot, hogy a biblia s az egyházi irodalom (imák, káté, énekek) nyelvezete, melyet feltűnő s részben mind maig meg-megővott jellemvonásai ma már csaknem ellentétül állítanak szembe a szabadon fejlődött világi irodalmi stíllal: sok részben maradaudó befolyást gyakorolt a (protestáns és kiválóan magyar) köznép nyelvére, elannyira, hogy még feltűnő idegenszerűségek is (latinismusok, hebraismusok), melyeket a fordító mesterség erőszakolt rája, ha tán meg nem honosultak is, de a megszokás révén tűrhetőkké váltak. Most, midőn részben épen ezek miatt is, újítjuk Énekeskönyvünket: nagyon számot kell vetnünk ez újítás nyelvi oldalával. A közreműködőknek nem elég a mai műköltészeti nyelvhasználat színvonalán állaniok, erős népies nyelvérzéknek is kell lennie. E nélkül, hogy állhassunk jót annak a befolyásnak egészséges voltáról, melyet a népnyelvre gyakorolni Énekeskönyvünk jövőre is hivatva van. Igenis, hivatva van. Akárki akármiképen szerkesztette is: e könyvet tartósabban és többen, s többször fogják olvasni, mint akármű másit; e verseket többen és többször, mint Petőfit vagy Aranyt.

Énekeink nyelvében nem csupán az irodalmi meg a népnyelv legnemesebb tökélyeinek egyesítése a kötelességünk, hanem — a mit az énekügyi bizottság is husz évvel ezelőtt követelésül kimondott — a Szenci Molnár és Károli kifogástalan nyelvi tulajdonságainak megőrzése, óvása; úgy kell e részben bännünk régi egyházi nyelvünkkel, mint Arany bánik a Tinódi, Gyöngyösi nyelvével.

A verselést illetőleg már sokat vitatott főkérdés volt, hogy vajon csak az ütemes-magyaros versformának lesz-e helyök Énekeskönyvünkben, vagy pedig az időmértékes (idegenes) verseknek is. *Fejes István*, emlékszem, azt tartja, hogy ütemes verselésnek nincsen az ódák és himnuszok hangjához illő energiája... (Ez ugyan nagy szegénységünk volna.) *Kálmán Farkas* kizárólag az ütemes versekre szavaz, s az ő támogatására idézhetném Arany J. tekintélyét: „Remélem, nincs messze az idő, hogy a nemzeti rhythmus magasabb költészettel is megfér“. (Proz. Dolg. 54. lap.), s hozzáteszem, hogy nem kellene ezen idő által előre láthatólag túlhaladtatnunk új Énekeskönyvünket.

Annak a századnak járjuk a végét, mely a költői irodalomban általában is a nemzeti népies költészeti elemeket emelte fő érvényre; protestáns egyház vagyunk, melynek egyik legelső történelmi jellemvonása a népre való apellálás és az istentiszteletnek nyelvben való nemzetiesítése és népesítése; Énekeskönyvről gondoskodunk, mely a legszorosabb értelemben *népkönyv*; mindezeknél fogva tulzástól való félelem nélkül kíván-

hatnók, hogy új énekes könyvünkben a nemzeti-népies versformák uralkodjanak, s az időmértékelés s a román-germánok versszak szerkezetek inkább csak mint am azoknak találó támogatói és művészesítői szerepeljenek.

De térjünk az Előmunkálatok füzetének, a zsoltárok után, további tartalmára.

A *Dicséreték* átdolgozásainál nem lehet semmi kifogás a szabadság ellen, melyet vesz magának az átdolgozó az eredetiek tartalmával és gondolatmenetével szemben. Egyéb megjegyzések tétele céljából azonban sorra veszem őket.

Az I. (erdélyi Énekeskönyv LXVIII.) dicséret átírása egyetlen egy szó változtatással megtartja az eredetinek 1—3. versszakát; pedig hát a 2. szakaszra ráfért volna a stíl költőisége érdekében egy kis simítás, hasonlóan a 3. vsz. 2. sorára is. Az eredetinek második fele két új versszakkal van kicserélve; czek: áldás a hazára, s áldás a gyülekezetre. Jó, de az egyikben —

Hogy az igazság és békesség
Egymást csókolva ölelgessék...

meglehetősen lapos sorok; a másikban —

Hozz ránk víg esztendődt, eltörülvéen könyeinket....

felejtkezni látszik a 2. vsz. első pár soráról, melyben az áll az elhult esztendőről

Szívünknek nincs panasza.

A VII. dics átírása is lényegesen csak a 3. vszakra kezdve változtat és rövidít. E sor —

Zöld ágakat szeldelnek útjára....

maradt, mint volt, erőtelen.

A XIII. nagypénteki dicséretnek már jórészt csak egyes sorpárai maradtak változatlanul, köztük ez a nem elég értelmes sorpár is:

Végig a magas kereszt
Oldalain vért ereszt.

A XV. (szintén nagypénteki; erdélyi Énekesk. LXXV.) dicséretet stílárís átdolgozásban, a két utolsó versszaknak egybevonásával kapjuk. Az eredetinek e mondatában »A biró már *megismeri*, hogy ő vétkét nem látja« a »*megismeri*« szót »*beismeri*« szóval cserélni ki, magyarosság tekintetéből, nem volt szerencsés. E 4. versszak második fele, így átdolgozva

Látja a nép, mint szenved,
Kérhetne is kegyelmet,
De a helyett azt kívánja:
Feszítsd, feszítsd fel a fára

erőtelenebb az eredetinel.

A XIX. (husvétí; erd. Én. LXXVII.) dics. átdolgozása az eredetinek 4. vszakát mellőzi; a többit csinosítja, rhythmusát nem változtatván. Hasonlóan a LXI. dics. átdolg., mely az 5., 6. és 9. vszakokat mellőzi.

A XXXIV. dics. átdolg. az eredetinek kezdő soraihoz, szabadon alakított s jelentékenyen rövidebb folytatást fűz. Ugyanígy a XLIX. s a LXIV. dics. átírásai is.

A LXVII. (erd. Én. XXII.) átdolg. megtartja az 1. 2. és 14. vszakokat; a többi tizenhárom helyett beiktat kettőt, ujat.

A LXVIII. (erd. Én. XXXI.) megtartja az 1., 9.

és 13. vszakokat; a többi tizenhárom helyett szintén kettőt iktat be, ujat.

A LXXII. és LXXIII. dicséret helyett, más dalamokra, más versformában írottakat találunk, melyek az eredetieknek csak főgondolatait tartják meg.

A CXL. (erd. Én. L. »Szívem megaláztatván .«) dics. tetemesen rövidítve, átdolgozva, de rhythmusának megbecsülésével, egyike a jobbaknak.

A CLXIV. (erd. Én. LXII.) dicséret értelmes rövidítéssel, de rhythmikái hibáinak meghagyásával írott át.

A CLXXIX. (megfelel neki az erd. Én. CLXXXIV.) dicséret átdolgozása rövidítés, de benne ilyen költőietlen sorokkal:

A vizek mélyében lakozó lények sokasága,
Földön és föld felett az élő valók országa

és ilyen nem magyaros szólással:

Kik az Isten képét *hordjatók*

találkozunk.

A CXC. dicséret átdolgozva is nagyon erőtlen tartalmu és bizonytalan, sőt zavaros rhythmusu.

Az erdélyi Énekeskönyvből a XXXV. dicséretet a szép erkölcsi oktató tartalomnak simább fogalmazásával, de bizonytalan rhythmusának javítása nélkül, a XXX. dicséretet pedig jóval sikerültebben átírva találjuk.

Az »*Új Dicséret*« többnyire beválók, vagy legalább illetékesen versenyezhetnek az Énekeskönyvbe való fölvételért, ha megfelelő dallamaik is vannak vagy készülnek. Nehányukra azonban álljon itt egy pár bíráló megjegyzés.

»A Golgotán kezdetű husvétii ének e sorai:

— De *mi minket* itt lenn is éltet
— Mert e hitünk tőled *lővel*
— Egy örök, a mi Istené

különböző okokból javítást kívánnak.

A »Jézus, hitünk fejedelme kezdetűnek thémájában a második sor pár rhythmusa sehogy sem talál a többihez. Ide írok egy szakaszt:

Jézus, hitünk | fejedelme,
Örömmel van | lelkünk telve,
? { Mert azt zengi nekünk az angyal,
Hogy feltámadtál diadallal.
A halálnak | élet vetted,
Nem porladott | el szent tested,
Feltámadás, | örökélet
Lelkünk édes | hitévé lett.

A »Pünkösztii kezdőéneknek« —

Egy szívvel, egy lélekkel
E szent házba gyűltünk fel —

rhythmusa, mindvégig, a sorok molossus végződése miatt, élvezhetetlen, hacsak a dallam (melyet nem ismerünk) meg nem adja az igazolását.

A »Szentlélek, ó! jövel, jövel« kezdetű pünkösztii ének kilenc soros szakaszaiban a 7. és 8. sorok fonákul illenek egymáshoz meg a többi iambicus sorokhoz, pl.

Szólj bánatunkhoz édesem,
Könyvet törülj, sebet *köss be*
Fájó szívet gyógyirral *tölts be*.
Szentlélek, ó! jövel, jövel.

Im ezen sorai pedig:

— *A mint* a lágy harmat lehull
Hogy ne legyen *félni oka*
— *A mennyekből* siess *elő*.

meglehetősen pongyolák.

A »Nagy napot értünk kezdetű karácsonyi ének egyike a legjobbaknak.

Berzsenyi »Fohászokodás« című örökszép himnuszát találjuk átírva két vasárnapi énekben, egyikben a XIX., másikban a LXXXIV. zsoltár dallamára. Főleg az első a javából való.

Az »Adj nekünk kegyes szívet« kezdetű vasárnapi ének rim-skémája félszeg és fonák.

Az »Istenemhez száll az ének« kezdetű, »Saját dallamon« jelzésű vasárnapi ének kissé hosszadalmas, de van benne igaz melegség; kár, hogy a 7. versszakasza:

Büntetése és csapása
Bár keserves most nekem,
De *mélyebb megfontolásra*
Csak arról tanujelem.
Hogy szeretve s rám gondolva,
E sívár világon át,
Mely rabul köt s nem bocsát,
Küzdve visz az égi honba .

továbbá e sorai:

Mint atyámhoz hát az égre
Kezemet fölemelem

aránylag nehézkesek.

A köznapi énekek közül a »Hála Isten« kezdetű Arany »Fiamnak« című gyönyörű költeményét vette mintául; a »Szállj, szállj reám« kezdetű Tompának valamelyik versére volt figyelemmel. A köznapiakból mindössze a következő gyengébb helyeket jegyzem ki:

- (79 lap) Mily édes érezni hitünkkel,
Hogy te *ügyet tartasz reánk!*
(U. o.) Gyönyörre hív így hát a munka,
A mely *ma is* az emberé,
Mert istenünk nem hagy magunkra,
Holott az áldás az övé...
(84. l.) Vedd hálánkat védelmedért,
A mely mellett kár s baj nem ért
(85. l.) *De habár* te nem ragyogsz már...
(U. o.) Ha az ellen ránk támadna
Angyaloknak zengjen hangja:
Istennek gyermekét *őltalma!*
(86. l.) *Védien* meg az isten *őltalma*.
Jézusunkkal angyalszárnyon
Segedelme reánk szálljon
Az éjszakában és mindenha!...
A »Reformáció ünnepe«

czimüek közül a »Jövel Krisztus hívő népe kezdetű szép, lélekelő; a »Hála zeng ma ajkainkon. kezdetűnek versszakáiban az 1. és 3. sorok, épen úgy, mint már két más darabnál megjegyeztük, fonákul illenek egymáshoz, ekkép:

Hála zeng ma ajkainkon...
Száll imánk hozzád lelki szárnyainkon...

vagy:

Csak az a nép megy előre,
Mely az igazság ellenét legyőzve...

Az ezután következő énekben —

Kik Jézusért *haltak, éltek*...

pongyola sor. Szintugy a millenniumi »Alkalmi énekben« is ez:

Tartsd meg uram, e drága hont.
Maradj viszont erős oltalma...

azt akarja mondani: „jövőre is.“

„*Tájékoztató*“ irt megjegyzések zárják be a füzetet. Megtudjuk ezekből, hogy több zsoltár van immár átdolgozva, mint a melyek eredetileg programmba vétetnek; kevésre van azonban többek kísérlete is, a melyek közül válogatni lehessen; indokolt hát a versenyzésre való újabb biztatás. A Dicséreték átdolgozásának nagyobb tömegben való közlése most kezdődik. Az új énekkísérletek mintáit és forrásait jelzi végül a közlemény, s a kilátást a célunk felé való gyorsabb közeledésre.

Mindenesetre köszönettel tartozunk énekügyi bizottságunk lelkes elnökének e füzet kibocsátásáért, s az ügy iránt való érdeklődés szakadatlan ápolásáért.

Váró Ferenc.

Báró Eötvös József összes műveinek új kiadása.

Br. Eötvös Loránt, a magyar tudományos akadémia elnöke, nagy nevű atyja összes irodalmi hagyatékának tulajdonjogát a magyarországi tanítók és tanárok „Eötvös-alap“-jának adományozta, oly célból, hogy a *Budapest* és *Kolozsvárt* felállítandó „*Tanítók Háza*ban“ magyar professorok és tanítók gyermekei — felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül — lehetőleg ingyen élvezzék az internatus minden előnyét.

E végre a hazai közélet jeleseitől „Országos Eötvös-Bizottság“ címmel bizottság alakult meg, hogy az „Eötvös-alapot“ Eötvös báró összes műveinek kiadásában elősegítse és e nemes vállalkozásnak minél nagyobb anyagi sikert biztosítson.

A bizottság elnöksége Wlassics Gyula, Jókai Mór, és Beöthy Zsolt aláírásával immár kibocsátotta felhívását, s most a művelt közönségen van a sor, hogy a vállalatot támogatva, úgy az irodalmat, mint az „Eötvös-alap“ elé tűzött nemes célnak szolgálatot tegyen.

Eötvös művei *díszes kiadásban* fognak 20 kötetben (400 ívnyi tartalommal) megjelenni, félévenként, 5–5 kötetet tartalmazó sorozatban, az 1900-ik év tavaszától számítva. Minden példány első kötetének elején az előfizető neve ki lesz nyomtatva; az utolsó kötet pedig báró Eötvös József fénymetszetű arcképét, életjellemtábláját és az összes előfizetők névsorát fogja tartalmazni.

Az összes kiadás egy példányának előfizetési ára: fűzött példányért 40, díszesen bekötött példányért 52 frtban van megállapítva. Ha az előfizetési díj egyszerre küldetik be: a megjelent művek a megjelenés sorrendjében bérmentve fognak megküldetni. De az előfizetési díjak félévi (10, illetőleg 13 frtos) részletekben is beküldhetők, olyképen, hogy az első részlet most az aláírás alkalmával küldetik be, míg a többi részletek az I. II. és III. sorozat megjelenése alkalmával félévi időközben utánvétellel fognak beszédeni, s így a IV. sorozatot utánvétel nélkül kapják meg az előfizetők.

Az előfizetők a „*Tanítók Háza*“ pártoló tagjaivá lesznek s az erről szóló okmányt az első könyvszállítmánnyal együtt kapják meg.

Az előfizetési öszszegek a Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársasághoz (Budapest, Koronaherceg-utca 3 sz.), az előfizetési iven pedig megfelelőleg kitöltve az „Országos Eötvös-Bizottsághoz“ (Budapesten, Szentkirály-utca 47. sz.) küldendők. A beérkezett előfizetések a hazai lapokban nyilvánosan fognak nyugtáztatni.

Báró Eötvös József kétségen kívül nemcsak a magyar — hanem a világirodalomnak is egyik kimagasló alakja. Alig jellemezhetni őt jobban, mint a Gyulai Pál szavaival, a ki azt mondja róla, hogy „Eötvös az átalakuló Magyarországnak egyik legkiválóbb képviselője mint ember, államférfiú és költő egyaránt. Húsz éves korától haláláig szolgálta hazáját, küzdött eszméiért ép oly önzetlenül, mint lelkesülten, s nem kevesebb sikerrel, mint kitartással.“

Magunk is úgy vagyunk meggyőződve, hogy a magyar nemzet e nagy alakjának, kinek egész gondolatvilágát a legnemesebb idealismus hatotta át, minden művelt ember tartozik legalább annyival, hogy szellemének örökbecsű kincseit birtokába vegye, megszeresse, s tekintve a nemes célt, melyet Eötvös műveinek kiadásával az „Országos Eötvös-Bizottság“ maga elé tűzött, tartoznak főleg a tanárok, tanítók és az iskolák s mindazok, a kik a magyar nemzeti kultúra szolgálatában állanak és a kikhez számítjuk a mi lelkesítők sainkat is.

Kérjük azért lapunk olvasóit: ragadják meg a kínálkozó alkalmat s lépjenek be az előfizetők közé, hogy ekként, a midőn Eötvös műveiben egyfelől a lélek szellemi táplálására mindenha alkalmas drága kincset szereznek meg maguknak, másfelől foglaljanak helyet azoknak sorában, kik egy nemes célt elősegíteni s a kegyelet adóját leróni minden időben készen állanak.

Irodalom.

Vallástani kézikönyvek, a népiskolák számára. írta Bodor János, zágoni ref. pap; kiadja a zágoni ref. egyház — főtiszt. és mélt. dr. Bartók György erdélyi ref. püspök látogatásának emlékére. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, Budapest 1899.

(Befejező közlemény.)

IV. Új-szövetségi szenttérténetek, elemi népiskolák számára. 72. lap. Ára 40 fillér. Hornyánszky nyomdája. Budapest. 1899.

Azt hiszem, hogy senki sem kételkedik abban, hogy a népiskolai vallásnevelésnek zömét, az új-szövetségi történeteknek kell képezniök. Ez az alapvető fundamentum. Ezen épül fel a keresztényiség. Innen buzog fel a vallás-erköles életnek tiszta vize. De, ez az alapja az egész egyházi életnek is.

Azt kell tehát vizsgálnunk, hogy ezen alapvető munkának mennyiben felel meg egy kézi könyv. Mert nem lehet elvitatni azt, hogy egy jó kézi könyv segítségével több eredményt mutathat fel a tanító, mint annak hiányában, ámbár a tanító egyéniségétől is nagyon sok függ. Nem kis várakozással tekinttem szerzőnek ezen könyve elé, de meg kell vallanom, hogy a feladat nagyságát, és a cél fontosságát tekintve: nem elégitett ki egészen. E kijelentésem azonban nem azt teszi, hogy egy rossz tankönyvvel volna dolgunk; nem, sőt készséggel elismerem, hogy tankönyv-irodalmunk terén, *haladást* látok benne. De, ama követelményt, mit szerző is vár az új-szövetségi szent

történetektől, hogy »a ker. hit és erkölccsant feltárja a gyermekek előtt tartalmilag:« e könyv nem váltja be. Arra törekedett, és itt van a haladás benne; de, mondhatnám, mint egyik úttörő, az akadályokkal nem tudott egészen megküzdeni.

Hogy szavam ne légből kapott állítás legyen, tényekre hivatkozom. Ott van mindjárt a negyedik történet: Keresztelő János és Jézus megkereszteltetése. Tanulság ebből: »Isten országa most is csak úgy közelít el, ha megtérünk a bűnök útjáról. Csak azokkal van megközelítve (megengesztelődve Isten, a kik követik a Jézust, az ő fiát.« Ez magában véve még nem egyéb, mint a történetből önként folyó következtetés. Ezt kell átvenni a ker. hittudatba, ezt kell alkalmazni ez életre. Vagyis miben áll a megtérés; miben áll a Jézus követése? Ott van a nyolczadik történet: Jézus beszélgetése a samariai asszonynyal. Tanulság ebből: »Nem szabad semmi nemzet vagy vallás iránt gyűlöletet viselni szívünkben. Nem az a fő Isten előtt, hogy hol, hanem, hogy tiszta szívből imádjuk-e őt? Hol lehetett volna alkalmasabban beszélni isten imádságáról, vagyis arról, hogy a felekezetek miképpen imádják Istent, mint éppen e történetnél? És hol mutat-hattunk volna inkább rá, hogy a *református hitte-lekezet* a tiszta evangéliumi alapon áll, mint e történet keretében? Tovább, midőn az utolsó vacsoráról szól (37.) tanulság képpen ezt mondja: „Az urvacso-ra szent, mert Jézus maga rendelte.“ Jézus eltemetése, feltámadása és mennybemenetele című szakasz-nál (42) ezt mondja: »Nem engedi Isten, hogy végképpen legyőzze a gonoszság az igazat. Most is megjelenik Jézus azoknak, a kik szívből keresik őt.«

Csak így első tekintetre is, látszik, hogy az előbbinél lehetett volna beszélni *sákramentum fogalmá-ról, a vele való életről*; az utóbbinál pedig, mely nem is elég találó tanulság, *az örök életről*. És így tovább.

Hiszem, hogy szerző is érezte, hogy valamivel többet lehetett volna adni, de talán félt, hogyha többet ad, igen mély lesz és nem értik meg a gyermekek. Pedig alaptalan a félelem, mert szerző beosztása mellett sincs hely a hit- és erkölccsant *külön* tanítására. Valahol és valamenynyit pedig okvetlen adnunk kell. Alkalmas hely pedig erre a történetek folyamán ki-nálkozik. A valamennyit pedig többre kell mérnünk, mint a mennyire szerző szabja.

A tárgyalás menetében és a beosztásban nem választott külön a Jézus életét, a Jézus tanításaitól, hanem egymásutánban összeszöve adja elő. Ám legyen, ez szerzőnek egyéni meggyőződése. A mi véleményünk éppen ellenkező mind a kidolgozás, mind a didaktika szempontjából. De, ha már a történeti folytonosságot akarta megtartani, még se kellett volna az egymásután levő és hasonló tárgyú dolgokat egészen elválasztani egymástól. Így, Jézus példázatai az Istenországáról, hanem szakaszban, a kilencedik, tizedik és *tizenhete-dikben* találhatók meg, holott a bibliában mind Máté XIII. részében vannak megírva. Ezt egyébiránt láttuk más történeteknél is. Ezek a dolgok csak annyiban esnek kifogás alá, mennyi-hen a szerző álláspontjával állanak ellentétben.

De kifogás alá eshetik 4. számú történetnek egy passusa. Úgyan is, itt Keresztelő Jánosról szól és azt mondja, hogy a kik hozzá mentek: „azokat megfeszette, *belemártva* a Jordán vizébe. Ezzel azt példázta, hogy a mint a víz lemossa a testről a szennyet, úgy a keresztelés mossa le a lélekről is a bűnt. És azt is (sic!), *hogy a kit a víz elnyel, az meghal, a ki pedig meghal: annak a bűne is elvesz. Így a kit ő bemárt a vízbe, annyi, mintha ott meghalna és elveszne a bűne; mikor pedig kiveszi, annyi, mintha újra születnék büntelenül.*

Minden mélyebb kommentálás nélkül, könnyen átláthatjuk, hogy ez a magyarázat nem a protestáns álláspontot fejezi ki. Ezt mi nem így tanítjuk. Hanem

így tanítják a *baptisták*, kik a vizbemerítés tényéhez kötik az újjászületést.

Egyébiránt, a könyvben hiába keresünk a *kereszt-ségről*, mert *nem találunk sehhol semmit*. Pedig igen nagyon szükséges lett volna kidomborítani azt, hogy Jézus két sakramentumot rendelt és hogy mi azok-nak a jelentősége. Különösen szükség lett volna a ke-resztség előadására, most midőn a baptisták szelvényében hirdetik, hogy a kis gyermekeket nem kell megkeresztelni.

És itt rátérek úgy ezen könyvecskének, mint az ószövetségnek a *telekezeti* oldalára. Mint cikkem ele-jén jeleztem, szerző is hangsúlyozza, hogy a vallás-tanítás célja az *egyházias* életre szoktatás is. Mégis, meg sem kíséri, hogy könyvének valamelyes felekezeti kálvinista vonást adjon. Pedig, ha a könyvben van erre nézve valamelyes utalás, a tanító azt igen könnyen kibővítheti, s ennek folytán a gyermek nemcsak vallásos nevelést, de egyházas nevelést is kap. Nehogy félre értessem, mert én sem akarom a Kálvin dogmatikáját adni, hanem csak vezérpontokat kívánok nyújtani, hogy azokból kinőjjön a kálvinista öntudat. Ennyit pedig itt ott lehet és kell adni, mert ennyivel és ez által a történeteket nem vetkeztetjük ki eredeti formá-jukból.

A könyv tartalma 49 cím alá van foglalva. Né-mely címnél két-három történet is el van beszélve. Ebből 43 cím van a pünkösztől eseményig és 6 tételben van előadva az apostoli kor. Az egyes darabok jól vannak megválasztva, és érthető, világos nyelven elő-adva, legfennebb a Károli nyelvezete nehezíti némileg. A könyv *Jézus születésével* kezdődik. Van ebben va-lamelyes logika, hogyhát a Jézus tudományát akarják előadni. Kezdiük tehát az ő életével. De, az is igaz másfelől, hogy e felső tudományba igen szépen *be-vezet* minket Keresztelő János. Lehetett volna tehát az ő számára is még egy oldalt adni a mellé, a mi adva van a 4. címnél, így lett volna teljes a történeti sorrend is.

A szöveg helyenként itt is képekkel van illusz-trálva, és a képek a szemléltetésre elég alkalmasok.

Ezek után, a mérleget felállítva, szerző javára írom a következőket. Könyve nem száraz, rideg elő-adása az új-testamentomi történeteknek, hanem minden egyes történetben el van hintve a hit és erkölcsi igaz-ságoknak egy-egy szemecskéje; gondolat-világa a gyer-mekek értelmi körében mozog; a mit mond, röviden és értelmesen mondja: tisztában van azzal, hogy mit beszél és kinek beszél. Ezzel szemben, terhére irat-nának azok, melyeket ezen ismertetés keretében fel-hoztam. Aláhúzva, az eredmény: plus; vagyis ezen könyvecskét is a *használható* tankönyvek közé soroz-hatjuk. Jó kézben, jó eredményt lehet elérni vele.

És ezzel már be is fejezhetném hosszúra nyult bírálatomat, de éppen az eredmény szempontjából, még egy dologra kell reflektálnom. Szerző e könyvet a nép-iskolák V. VI. osztályai számára írta, míg a III. IV. osztályban az ó-szövetségi történetek taníttatnának. Ide illik-e ez? És oda illik-e a másik? A *gyakorlati élet* szempontjából határozottan nemmel felelhetünk e kér-désre. Mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a gyer-mekeknek háromnegyed része, a negyedik osztály vé-geztével, egy vagy más ok miatt, kimarad a népisko-lából. Ha már most az V. VI. osztály számára tartják fenn az új-szövetségi történetek tanítását — mint szerző véli — növendékeink nagyobb része semmit sem fog tudni a Jézus Krisztus tudományából, hanem be kell érnie azzal, mit az ó-szövetségből tanult. Ezért nem lehet az ó-szövetséget oly terjedelemben és annyi ideig tanítani, mint szerző tervezi, mert akkor nem marad elég idő az újszövetségre. Annnyival kevésbé, mert szerző e két osztályban, az új-szövetségi történetekkel kap-csolatosan, felveszi még az *egyház-történelmet* is. S mutatóul, könyve végén, az apostoli korból ad is egy keveset.

De, tegyük fel, hogy e két fontos tárgyat, mely-

nek a népiskolai vallástanítás zömét kell képeznie — még el lehet tanítani: akkor is fennmarad még amaz akadály, hogy a IV. osztályból kilépők mindebből semmit sem tanultak. Hanem, lehet e könyvek tanítását megkezdeni és folytatni más osztályokban is, nemcsak ott, hová szerző kiszabta. A fődolog az, hogy tanítsunk. És pedig *tanítsuk a Jézus Krisztust és neveljünk egy erős kálvinista nemzedéket.*

Végezek. Hogy tovább időztem, mint kellett volna, oka az, mert a kérdést: a *vallástanítás kérdését*, és ennek megoldására szánt *kézi könyveket* nem kicsinyeltem; szeretettel foglalkoztam velük. Tekintse így szerző is felszólalásomat, hinek egyéb iránt, e helyen is, küldöm szives üdvözetemet!

Vajda Ferenc.

Különfélék rovata.

Templomszentelés Bölönben. Az erdővidéki egyházmegyébe kebeleztet bölöni ev. ref. egyház nov. hó 26-án szentelte fel szépen kijavított s téli fűtésre is berendezett templomát. A kis népességű, de anyagiakban jól rendezett egyház inkább csak házi körben kívánta megülni örömmünepét. A szereplőkön kívül ott láttuk a vendégek között a minden szépért, minden nemesért lángoló, egyházát hiven szerető egyházmegyei főgondnokunkat tks Zathuretzky József urat, Zathuretzky László helybeli földbirtokost, Löfy unitárius esperest, az ottani tanítói kart, községi előljáróságot stb. Nagy számmal jelentek meg a különböző vallásfelekezetek hívei úgyannyira, hogy mindnyájan be sem férték. Előimát mondott Kövér András esperes. Imája szívből fakadott s szép kidolgozása, szép előadása által megérintett minden szívet, minden lelket. Az egyházi beszédet Cell Ignác helybeli lelkész tartotta a 26. zsoltár 8. verse alapján. A gondos kidolgozás, tudomány és hit, ész és vallás találó rajza, korunk hitelenségének élethű ecsetelése s mindenek felett az élénk, tüzes előadás mély nyomokat hagyta hátra a hallgatók szívében. Beszéde végeztével felolvasta az adakozók névsorát. kik közül különösen felemlítendő Ngs. Weiss Berthold országgyűlési képviselő úr, ki teljesen kamat nélküli kölcsönt nyújtott s azon kívül 100 frt adományt juttatott az egyháznak. Utoljára Balázs Ignác köpeczi lelkész imádkozott.

Az istentisztelet végeztével a parochia ebédlőtermében gyűltek össze a meghívottak. Felköszöntöket mondtak Kövér András esperes a jelen levő egyházmegyei főgondnokra, majd a szives házi asszonyra; Cell Ignác a segédkező 2 lelkipásztor társára és azokra, kik régebben egyházának vezérei, anyagi felvirágoztatói voltak, de a kik félreértés miatt visszavonultak; Balázs Ignác Löfy unit. esperesre s a bölöni egyházközség minden hívére. Végül egy ősz presbyter aa. a helybeli lelkészre, kinek vezetése alatt annyi romot takarítottak el, annyit építettek ott.

Isten áldása legyen e kicsiny, de törekvő egyházközségünkön. *B. J*

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter rendelete a vasútasok vasárnapja ügyében. A vasúti igazgatóságnak és üzletvezetőségnek elrendelte, hogy vasárnapokon és sátoros ünnepeken a központi személyzet a hivataloskodás alól felmentesék, azon megszorítással, hogy a sürgős ügyek elintézésére e napokon is a megfelelő személyzet rendelkezésre álljon. Felhívja az igazgatóságot, hogy rendeletét a kellő méltányosság gyakorlásával foganatosítsa. Együttal azon várakozásának is kifejezést ad, hogy a vasárnapi munkaszünetnek említett keretben való életbeléptetése az ügymenetnek hátrányára nem fog szolgálni. A rendelet végrehajtásáról jelentést is tett már a derék miniszter. Mi üdvözljük a derék minisztert helyes eljárásáért. Mert, ha a nemes példa felülről jó, akkor alatt hamarabb terjed. Terjedjen is, hogy a lelkek ne csak törődjenek, hanem nevelődjenek is.

Böjte Miklós, szász-kisalmási lelkész 33 évi papi szolgálat után nov. 28-án elhunyt. Áldott legyen emlékezete!

Fekete Lajos gondnok Lisznyón küldött Szász Domokos püspök »emlékoszlopára« 2 frt 50 kr. és a szeretetházra 2 frt 50 krt. Az öt forint összeget eddigi gyűjtésünkhöz csatoltuk.

Nt. Szerkesztő Ur! Sziveskedjék helyet adni a következő helyreigazító sornak: Egy »falusi pap« midőn az »Erdélyi Prot. Lap« 49. számában felpanaszolja a M. P. I. T. pártolói közül hiányzó egyeseket és tesztületeket, cikke folyamán így szól: A tehetős püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek közül hol késik Fogaras, stb.? Kérem cikkirót, sziveskedjék a társaság folyó évi nagygyűlésének emlékkönyvében közölt névsort még egyszer átnézni és abban az »Alapító tagok« névsorában 76. tétel alatt megtalálja a fogarasi ev. ref. egyházközséget, még pedig a pontos fizetők közt.

Azért is kérem e helyreigazítás közreadását, mert egy »falusi pap« megróvásként említi a közönyösek között a tehetős fogarasi püspöki egyházat, holott nem szolgált reá.

Fogaras, 1899. dec. 11. Kiváló tisztelettel: *Páncél Károly,* fogarasi ev. ref. első pap.

Beküldötték szerkesztőségünkbe a következő munkát: *Egyházi beszédek.* Irta: *Arany Gusztáv,* kecskeméti ev. ref. s. lelkész. Ára 1 frt 20. Nyomatott Kecskeméten Tóth László könyvnyomdájában. Előszót ír hozzá Farkas József, theol. tanár. Az előszó szerint a legszigorubb bírálat is elfog annyit ismerni, hogy a szerző tudatával van annak, hogy az átalakulások, melyek politikai, társadalmi, egyházi, tudományos és népművelődési tekintetben az utóbbi három-négy évtized alatt hazánkban történtek, az evangélium hív, lelkiismeretes szolgájára is úgy templomi, mint templomon kívüli működésében újabb köteleességeket szabnak — és hogy a köteleességeknek e beszédek írója igyekszik Istentől nyert legjobb tehetsége szerint megfelelni. E beszédek majd behatóbban fogjuk ismertetni.

Prot. Szemle. A magy. irod. társaság kiadványa. szerkeszti Szóts Farkas. XI. évfolyam. 8—9. füzet. A 9. füzet a debreceni gyűlés emlékkönyve. Magában foglalja a harmadik gyűlés összes beszédeit, felolvasásait, a választmány és a közgyűlés jegyzőkönyveit. A társaság számadását, vagyontkimutatását, költségvetését. Bevétel 4633 frt 19 kr. Kiadás 4388 frt 52 kr. Károli-alap 1499 frt 20 kr. Hercegszöllősi kánonok alapja 394 frt 24 kr. Biblia-Lexikonra 59 frt. Szász Domokos alapítványa 1000 frt. A társaság összes vagyona 53,000 frt 50 kr. Jövő évre 6163 frt kiadás mellett 5666 frt 50 kr. van előirányozva. A hátralékek összege 7936 frt 75 kr. A 9. füzet tartalma 1. Alvinci és a kassai vértanúk. Révész Kálmán. — 2. I. Rákócy György és a pápás renaissance. Kovács Sándor. — 3. Jézus és Buddha, keresztyénség és buddhizmus. Rác Lajos Végül irodalmi szemle.

Hivatalos rész.

4624—1899.

KÖRLEVÉL,

valamennyi egyházmegyénk nt. Esperesének.

A főt. és mélt. Egyetemes Konvent f. é. 25 jkvi. szám alatt kelt végzésének 2. d., pontja alatt (122 lap) elrendelte, hogy az országos ref. gyámintézet mindenemű számadásai és kimutatásai, a jövő 1900. január 1-től kezdve korona-értékben készítenők.

Fölvhívjuk ennélfogva Nt. esperes aait, hogy a gyámintézeti kimutatásokat, számadásokat és jelentőiveiket ezen végzés értelmében készítsék el.

Ugyancsak a fennebb idézett végzés 2. a. b. c. pontja értelmében felhívjuk Nt. esperes aait arra is, hogy a gyámintézeti hátralékok és folyó évi járulékok

behajtását sürgősen és a legnagyobb eréllyel eszközöljék s a mulasztókat szigorubb eszközökkel is kényszerítsék kötelezettségük teljesítésére.

Kolozsvárt, 1899. december 8-án.

Kádár János,
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

4511—1899. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett *detre-hemi* körlelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetünk. Pályázati határidő *1900 évi január hó 15 diki*, mely ideig a kellőleg fölszerelt folyamodások, szolgálati úton főt. Püspök aához küldendők föl.

A körlelkész javadalma az egyház kimu atása szerint 863 korona 20 fillért tesz, mely összegből 400 korona központi javadalom s a melyhez még 100 kor. vallástanítási honorárium is járul.

Ezen összeg első kiegészítéséül 400 korona fuvardíj és 773 kor. 32 fillér fizetés kiutalása van az államkormányánál javaslatba hozva.

A paplak és mellék épületei jó karban vannak.

A körlelkészség kötelékébe tartozik a felső-detre-hemi leányegyház és a m.-koóki, m.-örkei és m.-bó-i fiókegyház, melyeket a körlelkésznek időnként meg kell látogatnia.

Kolozsvárt, 1899. december hó 8-án.

Kádár János,
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

4261—1899. KÖRLEVÉL.

Főtiszteletű Püspök aához, mint a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek espereséhez és valamennyi Esperes aához.

Papjaink által folytatott mellékfoglalkozásoknak pontos ellenőrzése és a mellékfoglalkozások vállalása után bekövetkező hátrányok lehető elhárítása érdekében szükségesnek látta Ig.-tanácsunk pontos nyilvántartást összeállítani és vezetni a felől, hogy papjaink általában minő mellékfoglalkozásokat folytatnak s hogy ezek által idejük mily mértékben van lekötve, valamint hogy mily összegű honoráriumot élveznek e mellékfoglalkozások végzéséért?

Fölkérjük ennélfogva főt. és nt. címet, hogy a felügyelete alatt álló lelkészekről, a mellékelt minta szerint összeállítandó pontos kimutatást készíteni, azt aláírásával hitelesíteni s azután hozzánk, lehetőleg a jövő 1900. évi január hó 1-ére, betérjeszteni sziveskedjék.

Megjegyezzük, hogy a lelkészi hivatással mintegy összekötött mellékfoglalkozások, mint pl. hitoktatás, iskolai gondnokság, iskolaszéki elnökség, egyházmegyei tisztségek stb, e kimutatásba föl nem veendő, de föl-sorolandók tüzetesen midama világi vonatkozású foglalkozások, melyek külön megbízáson alapulnak s nem a lelkészi állás teendőiből folynak, és pedig még az esetben is, ha azokért az illető lelkész aa talán külön honoráriumot, ez idők szerint, nem is élvez.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató tanácsának.

Kolozsvárt, 1899. november hó 23-án tartott üléséből.

Kádár János,
titkár.

Dr Vályi Gábor,
elnök.

4555 - 1899. KÖRLEVÉL.

Valamennyi Nt. Esperes aának, a kollegiumok mtt. Előljáráóságának és a püspöki vizsgái alatt álló egyházközségek tt. Tanácsának.

A b. e. püspök néhai m. Szász Domokos aa. emlékének megörökítésére s a szeretetház alapja javára rendezett gyűjtésre vonatkozó gyűjtőivek nagyrésze ez ideig még nem érkezett be, fölkérjük a mtt. nt. Cimeket és mindazon kedves hiveinket, kik a gyűjtésre vállalkozni kegyesek voltak, sziveskedjenek a kezökön

levő gyűjtőiveket, a befolyt összeggel s nem remélt esetben az üres gyűjtőiveket is, a végelszámolásnál leendő felhasználás céljából, igazgatótanácsunkhoz 1900 évi január 10-ig, multhatatlaul betérjeszteni.

Kolozsvárt, 1899. december 6-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

4597 1899. KÖRÖZVÉNY.

Valamennyi erd. ev. ref. főgymnasium m. t. Előljáráóságának.

Értesítjük Cimeket, hogy a f. é. december hó 16-án a m.-vásárhelyi ref. főgymnasiumban tartandó javító érettségi vizsgálathoz a kultuszminiszter úr folyó évi 88.780 XII. l. sz. a. kelt leirattal nt. Csiky Lajos debreceni teológiai igazgatótanárt küldötte ki mint az államkormány képviselőjét.

Kolozsvárt, 1899. december 4-én.

dr. Bartók György,
elnök

Parádi Kálmán,
taangyi-előadó.

1339 1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a deési egyházmegyébe kebelezett *hidalmási* III. osztályu egyházközség papi állomására, a meghívás el nem fogadása miatt, újabb pályázat nyitattik.

Javadalma tisztességes lakáson, melléképületeken, 3 hold belsőségen kívül 1099 korona 26 fillér; ebből 665 korona 72 fillér dézma és alapítvány kamatja, 248 korona 40 hold kánonika porció jövedelme, a többi 185 kor. 54 fillér kepe.

Pályázati határidő 1900. évi január 15.

Pályázati kérések nt. Pap István esperes afiához S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvárt, 1899. dec. hó 9.

dr. Bartók György,
püspök

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A mármaros-szigeti államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál megüresedett latin-görög nyelvi tanszékre ezennel pályázat hirdettetik. A tanszék betöltésének joga, a magas közoktatási kormánylyal kötött szerződés szerint, a főg. kormányzó Tanács jelölése alapján a nagymélt. m. k. vallás- és közoktatásügyi Miniszter urat illeti.

A kinevezendő tanár köteles lesz a latin és görög nyelvet heti 20 órán tanítani, azonkívül a maximális óraszámom belül szükség esetén más rokon tárgyak tanítására is kötelezhető.

A tanszék javadalmazása évi 1200 frt törzsfizetés, 200 frt lakpénz, és a megfelelő 100-100 frt ötödéves korpótlék. A törzsfizetés fokozatos előléptetéssel évi 1600 frtig emelkedhetik. Más tanintézeteknél alkalmazott pályázók magasabb törzsfizetése, 1600 frtig, a fenti tanszéknél is megmarad.

Pályázhatnak középiskolai tanári képesítettséggel bíró. ev. ref. vallásu egyének. Ha ilyen pályázók hiányában oklevéllel nem bíró tanár nevezetnék ki, ez 800 frt fizetés és 150 frt lakbérrel díjazott segéd-tanári minőségben fog alkalmaztatni. A pályázati kérévények a nagym. vallás- és közoktatási Miniszter úrhoz címezve, anyakönyvi kivonattal, a képesítést, az eddigi tanári, esetleg irodalmi működést, valamint a katonai szolgálat teljesítését igazoló eredeti okmányokkal és az életrajzi adatokkal felszerelve, folyó évi december 31-ig alólírott lyceumi felügyelő gondnokhoz küldendők be.

Az alkalmazandó tanár az orsz. tanári nyugdíj-intézetnek jogositott és kötelezett tagja lesz.

M.-Sziget, 1899. dec. hó 2-án.

Héder János, s. k.
lyceumi h. felügyelő gondnok

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Karácson.

A békességnek Ura adjon nektek örök békességet minden helyen!

Betölt a jóslat: „Látom azt, de nem most; nézem azt, de nem úgy; mint közelvalót: Származik csillag Jákóbból és támad királyi pálcza az Izraélból.“

Eljött az idők teljessége azoknak, a kik hallgatják az Istennek beszédét, a kik tudják a Magasságbelinek értelmét és a kik látják a Mindenhatónak látását.

Valósággá lett az ígélet: „Ime az én szolgám, kihez én támaszkodom, az én választottam, kit az én lelkem kedvel, az én lelkemet adom ő belé!“

Hirdetetik az Úr jó kedvének esztendeje, mert „az Úr megváltottai megtérnek, nagy énekléssel Sionba mennek és örökkévaló öröm van az ő fejökön, öröm és vigasság veszi őket körül és eltávozik tőlök a keserűség és nyögés!“

Sebesen zúgó szél szárnyain repüli át völgyeinket a felséges izenet: „Ma született néktek a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid városában!“ és halmaink, hegyeink, havasaink százsorosán visszhangozzák reá: „Hálákat adunk néked Uram, mindenható Isten! Ki vagy, ki valál és ki jövőd vagy, mert a te nagy birodalmadat kezdedhez vetted és a te országlásodat elkezdted! E világnak országai lettek a mi Urunkéi és az ő Krisztusáéi, ki mind örökkön örökké uralkodik!“

Kelj fel azért te is kétségek, aggodalmak, bűn és hitetlenség sötétségében ülő lélek „kelj fel, világoskodjál, mert eljött a te világosságod és az Úrnak dicsősége rajtad feltámodott!“

Övezd fel magad megfáradott és megterheltetett szív, menj a bethlehemi jászol-bölcsőhöz; pihenj ott meg; rakd le terhedet; nézd meg Azt, a ki „a megrepesztett nádat meg nem rontja és a füstölgő gertyabelet nem oltja meg.“ Neked is erőt ad, téged is felemel és nem bocsát el, míg meg nem áld: „békességgel!“ És táruljatok fel minden szívek, ti örökkévaló kapuk, hogy hadd vonuljon be a dicsőség királya és halljátok meg hívó szózatát: „Jertek el én Atyámnak

áldottai, birjátok az országot, mely megkészítettet nektek e világ fundamentumának felvettése előtt!“ „Mert megjelent az Istennek amaz üdvözítő kegyelme minden embereknek, mely minket tanít, hogy megtagadván a hitetlenséget és e világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelen való világon: várván ama boldog reménységet és ama nagy Istennek és a mi megtartónknak a Jézus Krisztusnak dicsőséges megjelenését; ki adta ő magát mi értünk, hogy megváltana minket minden hamisságtól és tisztítana magának kiváltképen való népet, jó cselekedetekre igyekezőt.“

A bethlehemi mezők egyszerű pásztorai, messze napkeletnek tudós bölcsei és a menny követői, az angyalok mind ott tesznek tisztességet az igénytelen jászolbölcsőnél. Az égi kar hozsánnát zeng. Kelet bölcsei drága ajándékaikat rakják le hódolatjelül. A szegény pásztorok szívüket, lelküket viszik oda és dicsőítik és dicsérik az Istent mindazok felől, a melyeket hallottak és láttak.

Hajoljon meg ma is égieknek és földieknek térdek a mi megváltó Urunk előtt. Legyen e nap örömmek, hálaadásnak, tisztességtételnek, lelki áldozatnak, dicsőítésnek és dicséretnek felséges ünnepe. Nyerjenek e napon gyógyulást a töredelmes szívűek, szabadulást a földi szenvedélyek rabjai; vegyék szeméik megnyílását a vakok, a kik nem akarják meglátni az Urnak fényességét és mennyből alásugárzó kegyelmét és bocsáttassanak szabadon a megromlottak az Isten fiainak szabadságára.

A karácsonyi öröm hirdetésére bocsátjuk ki mi is intézetünk ifjú növendékét, — — kedves atyánkfiát, a kit jóindulattal ajánlunk a hívek keresztyén szeretetébe. Vele együtt minden lélek dicsérje az Urat, a kegyelemnek Atyját.

Boldog ünnepeket kíván

Kolozsvár, 1899. deczember havában

az erd. theologiai fakultás tanári kara
s annak nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

Egyházi élet.

Papi értekezlet és Szeretetház.*

A mit csaknem lehetetlennek tartottunk, fiókköri értekezletünk (udvarhelyi) páratlan buzgóságu elnöke megvalósította. Parajdon, a sóvidék e távol eső örálló helyén most értekezletet tartani nagy feladat volt. Különösen ha tekintettük azokat a jelentős czélokot, magasabb rendű feladatokat, melyek érdekében ott meg akartunk jelenni. Egy kis új életet vinni be a bádgyadt tagokba, a fekete sereg fel-fellépő vakmerőségének „*ne továbbat*” kiáltani, egy élő kő darabot is vinni szeretetházunk épületéhez ezeket kellett sóvidék székhelyén számításba venni. Elnökünk, hogy a vállalkozás esetleg nehogy fiaskót mondjon, a helyzet teljes ismeretével irt, buzdított, táviratozott, még a holt csontokat is megakarta volna eleveníteni. Önzetlen fáradozását igaz, szép siker is koronázta. Pedig az értekezlet sok tagjánál, lelkesítő felhívása kiáltó szó maradt a pusztában. Egyik paptársunk nem jöhetett, mert utfelülvizsgálatra kellett menjen, honnan 20 frt 87 kr jövedelem jár. Másik, mert takarékpénztárba kellett menjen stb. mintha Idvezítőnk példázatát hallanók. De ha a kőművesek becsületesen munkálkodnak, az Úr építi a várost. Voltak társaink, kik felfogva a helyzetet, nem riadtak vissza az áldozattól, nem keresték kényelmüket, szembe néztek a 60 kilométeres tengelyen való utazásnak is. A helybeli hívek, a közeli vidék pedig szeretet ügyünket szépen felkarolta. Mikor reggel 10 órakor (október 30.) a templomba hívó harang megszóllalt, 14 pap megjelenését jelezhattük. Istentiszteletünk a reformáció emlékének volt szentelve. A helyzetet teljesen méltányló jól átgondolt, buzgó imát Menyhárt András esperes mondott. A felkért szónok 5 nappal az értekezlet előtt vissza lépven, beszédet Péter Károly elnök tartott. De nem látszott meg a rendelkezése alatt álló kevés idő, a nagy elfoglaltatás szónoklatán. A nála megszokott tartalmassággal, meggyőző erővel s e mellett tapintattal beszélt. A templomból kijövet, mintha minden arezról fokozott protestáns önérzetet olvastunk volna le. Templom előtt Menyhárt András Esperes emelte ki a hívek buzgóságát, melyet megmutattak a közelebbi nagymérvű építkezések alkalmával. Lelkesítette a további kitartó munkára, egyházuk szeretetére. Rámutatott értekezletünk hívekért való fáradozására. Felhívta figyelmüket a kiosztásra hozott koszorú füzetekre, az egyház virágzását óhajtva, éljenzések között vonultunk az állami iskola egyik termébe, hogy megtartsuk értekezletünket. A nagy foku érdeklődés itt sem hanyatlott. Ott volt a kath. vallásu bányanagy, Szöcs bányamester. Kádár Lázár, korondi unitarius lelkész, Biró Géza sóváradi pap, Ady Sámuel abodi lelkész a marosi egyházmegyéből; Csia Kálmán, Orbán József, Bacsó Lajos lelkészek a kereszturni fiókkörből, Kovács Mihály, Veres Mózes, Damó István, Szegedi Károly, Mircse Dénes tanítók helyből és a két Sófalfváról. A körü lelkészek közül 9-en. Szép számú hívek.

Péter Károly elnök megnyitójában szomorúan jelzi némely tagtársunk részvétlenségét Ennek daczára öröm-

* Tárgyhalmaz miatt késett.

mel üdvözli a megjent lelkészeket s az érdeklődő közönséget.

A tárgysorozat megállapítása rendjén értekezletünk kötelezi Csiszér Zsigmond helybeli lelkészt és Biró Áron f.-boldogfalvi papot, hogy egyházuk történetét a következő értekezleten okvetlenül felolvassák. A valástanítástól sem tekint el többé értekezletünk.

Először Mester János mátsfalvi lelkész olvasott fel a reformációról. Szép találó vonásokkal mutatott rá a reformáció nagyszerű vívmányaira, a reformátorok működésére. Még mi is gyönyörűséggel hallgattuk, mert tudott ujat mondani, felfogása emelkedett, mondhatni költői volt, stilussa pedig ragyogó színeivel méltán gyönyörködtetett. Utolsó hitteljes kijelentése után a kitörő tapsot méltán megérdemelte.

Most Menyhárt András esperes tette meg megjegyzéseit Lajos János bögyözi lelkésznek Muzsnában tartott felolvasására „Azon el nem halasztható teendőkről, melyeket egyházközségeinkben az egyházas élet emelése érdekében, viszonyaink között foganasítani kell. Előadó nem bírál, mert értekező javaslatait mind aláírja. Inkább azokból kiindulva, maga is elmond egyet-mást. Hiszen az *igét hirdetni*, minden ponton, minden alkalommal ma olyan kötelesség, kit erre kényszeríteni kell, nem érdemes a lelkész nevezetre. Ismerteti, s melegen ajánlja a vasárnap délutánonkénti ifjuság oktatását, összekötve énektanítással, melyet ő 30 év óta gyakorol. Az *egyházfegyelmet* is szükségesnek tartja, de csak a szeretet eszközeivel. Hanem azon egyházszolgát, ki gyermekét más felekezet intézetében taníttatja, nevelteti vagy épen gyermekét oda igéri, kiméletlenül megfosztani hivatalától. A *hívek látogatását* is szükségesnek tartja, csak óvva inti paptársait a házalástól, megmondja mikor lehet nézete szerint a hallgatókat házaikban felkeresni, nagy betegségben minden esetre csak akkor, ha hívják, mert a babonás megjegyzéseket, rémítgetéseket csak úgy lehet kikerülni. Végre igéri, hogy zártabb körben még behatóbban fog szólni ezen fontos kérdéstről. Értekezletünk nagy érdekel hallgatta ezen igazán gazdag élettapasztalatokon nyugvó bölcs tanácsokat. Előadását még a világiak is rendkívüli érdeklődéssel kísérték.

Végre Péter Károly fáradhatatlan elnök folytatja magas színvonalon álló, tudós és mégis érdekes értekezését, a *bűneset és paradicsomi állapotról* az ő testamentum elbeszélésének alapján. A modern theológia ismert álláspontját e tekintetben szépen és meggyőző argumentumok kíséretében tárja elő. Foglalkozik az ellenvéleményekkel és kimutatja azok tarthatatlanságát. Azt gondolná az ember, hogy a laikus közönség e kérdések illeten tárgyalása megbotránkozik. Én az ellenkezőt tapasztaltam. Nagy érdekléssel hallgatták. Úgy távoztak, mint a kik új világot láttak. Hiszem, hogy az igazság meggyőző ereje nem verte le, hanem inkább érlelte lelkök tiszta himporát. Értekezlet e tanulságos felolvasásért elnökének köszönetet szavazott, szünni nem akaró óváczió kíséretében.

Ezután elnök megköszönve a szives érdeklődést, bezárta az értekezletet. Vonultunk egyenesen az ujonnan épült papi lakba, mely szépségével, célszerű, valódi modern beosztásával mindnyájunk tetszését megnyerte. Dicséri Szöcs bányamester, (ki a tervet készí-

tette ingyen) a papi fiú jó izlését, tudását, buzgóságát. a vezető világi férfiak odaadó egyháziasságát. A nagy ebédlő nem tudta befogadni a megjelent vendégeket. Alig hogy elhelyezkedtünk Menyhárt András esperes helyéről palástban emelkedett fel s buzgó imában kérte Istennek áldását e házra, annak építőire s mindenkori lakóira, esedezett békességért, boldogságért. E jelenet is mélyen megható volt. Aztán jó magyar szokás szerint, már a második fogásnál megkezdődtek a pohárköszöntők. A család, Esperes, emők, bányanagy, Szócs bányamester a ház tervének készítője, egyházi tagjai, tanítók, felolvasók mind megtalálták köszöntő emberüket. Kiváló érdeklődéssel fordult a társaság Kovács Gábor helybeli körorvos felé, kinek felköszöntő azon érdemeit, áldozatait sorolta fel, melyeket eddig is egyháza oltárára lerakott. Kovács Gáborról már régóta halljuk a sok jó hirt, most mikor már láttuk is Parajdot, közvetlenül tapasztaltuk egyházunk iránti őszinte érdeklődését, a magunk részéről is készséggel elismerjük, hogy ő Parajd és vidékének igazi világi papja, az igazi protestantismusnak egyik legerősebb oszlopa. Ő valóban méltó maga és családja őseihez!

Szerencsés gondolat volt az is, hogy az értekezletet koncerttel kapcsolatos táncestéllyel kötötték össze, már csak azért is mert így az érdeklődést szélesebb körben fel lehetett ébreszteni úgy az értekezlet, mint a kolozsvári Szeretetház iránt. Este magunk is meggyőződünk, hogy Parajdnak és vidékének szép műpártoló közönsége van. Az est sikeréhez hozzá járultak a parajdi dalárda szabatos énekeivel, Kun Sarolta k. a. Rudnyánszky »Isten« cz. költeményének helyes szavalásával, Baczó Lajos küsmődi lelkész szép hegedű solojával, Orbán József siklódi lelkész Endrődi »Angyal« című költeményének hatásos előadásával, Sebestyén Gabriella k. a. művészi zongorázott. Makkai Emilnek »Oh azok a klubok!« cz. bohózatát Makkei Péter buzgó rendezése mellett ügyesen előadták Bacsó Ferenc, Folbert Mici, Moldován Ödön, Dávidházi Vilma. A siker és hatás általában meg volt. Csak Rudnyánszky költeményét s a bohózatot nem találtam a legszerencsésebb választásnak, egyházi és erkölcsi szempontból, melyre pedig egy ilyen jellegű koncertnél, nézetem szerint ügyelni kötelesség. Úgy hallom, hogy a mulatságból Szeretetházunknak mintegy 20 frt haszna lesz. Köszönet érte Parajd és vidéke lelkes közönségének s értekezletünk buzgó elnökének. —s —s.

Az orbai ref. egyházmegyéből.

Kovácsna, 1899. nov. 2.

Az orbai ref. e. m. folyó évi június hó 1-én Zágonban tartott lelkészi értekezletén meghatározta, hogy legközelebbi lelkészi értekezletét 1899. okt. 31-én, a reformáció évforduló ünnepén és pedig Zabolán fogja megtartani. Ugy hiszem, sem az időnek, sem a helynek illetlen való megállapítása nem a véletlen szülte, hanem ott a „szentföld“ közelében, a „vallásos túrelmetlenség“ szomszédságában, hol ref. hiveink a legtöbb kísértésnek vannak kitéve, sőt a diasporákban élő ref. hivek — templomjuk és harangjuk nem lévén — ilyen forma szelid (?) pressióval is csalogtatnak az egyedül idevezítő (?) róm. kath. egyház kebelébe: „ha nem lesztek katolikusok és valaki mint eretnek (!?) hal meg közületek, bizony még pénzért

sem fogunk harangoztatnia — mondom -- nem a véletlen, hanem azon bölcs előrelátás tervezte azon papi értekezletet, mely ott lakó hiveink ref. hitbuzgóságát, mint féltve őrzött kincset, akarta még erősebbé, szilárdabbá tenni akarta megmutatni, hogy melyik részen van hát az igazi keresztyéni szeretet.

A jelzett napon a lehető legpontosabban érkezett meg Zabolára egyházmegyénk papsága teljes számban; világi képviselőink közül is mindazok, kiket csak valamely hivatalos ügy vissza nem tartott. Még az idő is kedvezett! A lehető legszebb, legenyhébb őszi idő volt. Dél előtt 1/2 10 órakor a község háza nagytermében nyitotta meg a derék Elnökünk: az orbai e. m. ntü esperese: ntü Péter Károly aa a gyűlést, melyet a zabolai földmives zenekarnak az iskola játszóterén előadott, s mindnyájunkat kellemesen meglepő, nyitánya előzött meg. Elnök aa megnyitó beszédében jelezvén a mai ünnepnek fontosságát, a bölcs farizens Gamaliel szavait idézi: »ha emberektől vagyon e tanács és dolog, semmivé leszen; ha pedig Istentől vagyon, ti fel nem bonthatjátok...« (Csel: V. 38—39) s míg a keresztyénséget, mint Istentől származottat mutatja fel, addig másfelől a reformációt tünteti fel, mint olyant, melynek eredete isteni, s a világtörténelemről igazolja, hogy míg a történelem színpadán népek tüntek fel és hanyatlottak alá, birodalmak alakultak s nyomtalanul elenyésztek, trónok emelkedtek s hulltak a porba, addig a keresztyénség, ha nem is rohamosan, állandóan hódított, mindvégig fennmaradott, ép úgy a protestantismus is, mely a világosságnak, az emberi jogoknak az igazságnak, a tudományok és művészetek fejlődésének, lett a sötétséggel, a lelkiismereten uralkodókkal, a hamis prófétákkal, a tudatlansággal szemben kiapadhatlan forrása, ha lassan is, ha bár nehéz akadályokkal küzdve is, de folytonosan halad; s erős a hite, hogy: mert csak az igaz keresztyén, a ki protestans, s a ki igazi követője a Krisztusnak, bármily alakban imádja is Istenét, lelkében csak protestans lehet, — a protestantismusnak hódítania kell! — Üdvözölvén az ilyen teljes számban megjelent rendes tagokat, a feltűnő szép számban megjelent érdeklődő hiveket, jelen voltak általános éljenzése között e gyűlést megnyitotta.

A múlt gyűlés jegyzőkönyve hitelesítettett, majd pedig jegyző aa olvasta fel az e. m. lelkészi értekezlet újonnan kidolgozott alapszabály tervezetét, mely miután csekély módosítással általánosságban és részleteiben is elfogadtatott, a templomban vonultunk be, melyet már szorongásig megtöltött az érdeklődő hivek sokasága, csak a »fenntartott« helyek voltak még üresen a lelkészek számára. Introitus és invocatio után a zabolai földmives zenekar nyitánya majd az iskolás növendékek alkalmi éneke következett, melynek utolsó sorainál Földes György zabolai lelkész lépett a szószékre, s valóban imádkozott. Hálát adott a világosság Istenének a lelkekben támasztott világosságért. Erős meggyőződésnek, rendíthetlen hitnek hangján tett őszinte vallomást, hogy „nem adatott ég alatt és föld felett más név, mely által lett a mi idvességünk, mint a Jézus Krisztusnak szent neve“. Ima u.án ismét az iskolás növendékek énekelték el a „Menyben lakó én Istenem“ kezdetű fohászt, mely alatt Veres Károly papolci lelkész aa. emelkedett a szószékbe, alkalmi beszédet tartván Efez: V. 8. alapján. Bevezetésében a keresztyénséget megelőzőtt szomorú idöket festi, melyek elkerülhetlen szükségessé tevék, hogy az „idök teljességében“ a jobb, hívő lelkek számára megjelenjék a világosság tejedelve, hogy a kik eddig sötétségben jártak, járjanak ezután „mint világosság fiai“, épigy tette szükségessé a reformációt megelőzőtt idök lelkiismeretlensége, az emberi lelkeken való uralom vágya, hogy Isten a maga választott fiai által támasszon új világosságot a sötétségben tévelygők lelkében. Ezután a reformációt úgy tünteti

fel, mely alapja lett: 1., *a tiszta vallásnak* 2., *a valódi szabadságnak* és 3., *az igaz hazafiságnak*. Leplezetlen őszinteséggel állítja szembe Rómának és az ő „*papi rendjének*” uralma alatt a hívek lelkére reáerősztolt „*vallást*” azon tiszta vallással, melynek egyedüli alapja az evangélium, s melynek birtokában vannak azok, kik az evangéliumi alapon reformált egyház követői. Szól a szabadságról, melyet igazán csak akkor nyerünk meg, ha előbb „*megismerjük az igazságot*”. Majd Jézus hazaszeretetére hivatkozva buzdít a valódi hazafiságra, melynek szintén alapja lett a reformáció mert fenntartója, megteremtője lett anyanyelvünknek, s a hosszas üldözések keserű ideje alatt megtanított igazán szeretni e vérről szerzett hont. Intvén buzdítván a híveket, hogy azon atyáiktól nyert hitet, mint szent örökséget, annál inkább megőrizzék, mert csak addig lehetnek jó hazafiak, — még egyszer felemelkedett lélekben az élő, erős Istenhez megáldó, megszentelő és megtartó segedelmet kérvén Krisztus anyaszentegyházára és annak híveire!

A gyülekezet, melyre maradandó hatást gyakorolt a szépen kidolgozott és szónoki hévvel előadott ünnepi beszéd, a XC. zsoltár első versét énekelte el, s lélekemelő, hithen és buzgóságságban feltétlenül építő hatású istentiszteletünket a földmivelő zeneker „*Himnusz*”-a zárta be. Ennek végeztével az értekezlet folytatására gyűltünk egybe ismét, melynek még két fellelő fontos tárgya volt.

Földes György zabolai lelkész aa., mint az annak idején kiküldött bíráló bizottság elnöke, jelentette, hogy Bodor János zágoni ref. lelkész a zágoni egyház kezdeményezésére és anyagi biztosítása mellett, és orbai e. m. lelkész értekezletének felkérésére *vallásstani-tási kézikönyveket és vezérkönyvet* szerkesztett, melynek két első kötete, 1—2 és 3—4 osztályok számára immár a sajtó alól kikerült (bizonyára jönni fog annak szakzerű ismertetése), s mint a gyakorlati használatra igen alkalmasat melegen ajánlott úgy a lelkésztársak, mint a jelenlevő szülők szíves figyelmébe.

(Vége következik.)

Igazgatótanácsunk üléséből

Kolozsvár, 1899. decz. 16—17.

Elnökölt Bánffy Dezső br. egyhker. főgondnok. Jegyzett: Kádár János dr. titkár. Jelen voltak: Simó Lajos főgondnok, Bartók György dr. püspök, Kenessey Béla főjegyző. Váivi Gábor dr. elnökhelyettes, Parády Kálmán, Szász Dénes, Beczek Lajos, Herczeg Lajos, Sárkány Lajos dr., Lészay Ferencz, ig. tanácsosok, Deák József. pénztárnok, Maksay János számvevő és Deák Albert dr. ügyvéd.

Első sorban is, az elnök és szavazó bírák kijelölése mellett, másodfokú közig. bírósággá alakult át ig. tanácsunk s e minőségében az alábbi négy felebbezéses ügyet intézte el:

Deák Mihály és társai, felfalusi egyháztagek a görgényi közig. bíróság annak ítéletét felebbezték meg, melylyel a felfalusi papválasztás az ismételt megtartott vizsgálat eredményében is jóváhagyást nyert. Másodfokú bíróságunk, beható vizsgálat és tanácskozás után, kétségtelenül megállapítva látván azt a körülményt, hogy Vásárhelyi Zsigmond a megválasztása érdekében rábeszélések, anyagi haszonnal járó ígéretek, megfélemlítések, szóval a szin. trv. 233. §-ának d. pontjában minősülő tiltott cselekmények fordultak elé, a választást megsemmisítette s a pályázati hirdetéssel kezdődő új eljárás bevezetését elrendelte.

Pelei Ács Jánosné egyháztagnak a szilágyszolnoki első fokú közig. bíróság végzése ellen beadott felebbezését eredménytelenül visszautasította bíróságunk, mert a szin. törvény 251. §-ban foglalt világos

rendelkezés szerint adóügyi kérdésekben az egyházmegyei bíróság ítélete, végérvényes. Özv. Teleky Zsigmondné, b. hocsárdi lelkészné és Szabó Sámuel, hodgyai lelkész aai felebbezését vissza kellett adja bíróságunk. érdemi elintézés nélkül, mert a megfelebbezett első fokú határozatok nem közig. bíróságilag, hanem adminisztratív úton hozattak.

Ezek után a közig. bíróság ülése feloszlott s az összes jelenlevők részvételével, a közigazgatási folyó ügyek elintézése következett.

A marosvásárhelyi kollégium évi 15000 frt fenn tartási államségélyt óhajtván nyerni, az erre vonatkozólag elkészített szerződése jóváhagyást nyert és az egyetemes konvent útján fölterjesztetett a közokt. miniszter úrhoz, végleges elfogadás céljából.

A közokt. miniszterium rendelete, melyben tudatta, hogy a marosvásárhelyi egyházközség polg. leányiskolájának államosítását, az egyház által támogatott némely kikötéseknek elejtése mellett, hajlandó munkában venni, tudomásul szolgált s az egyház előjáróságával közöltetett, s oly felhívással azonban, hogy ismételtlen fontolja meg az egyházközség e kérdést s ha csak valamelyes úton iskoláját fenn tudja tartani: ejtse el az államosítás kérdését, mert prot. nőnevelésünk fontos ügyét csakis felekezeti intézetben lehet érdekeinknek megfelelően szolgálni.

A magasabb osztályokba javítással föllépő tanulók bizonyítványainak eltérő kiállítás módjából már több alkalommal bonyodalom keletkezvén, indítatva érezte magát ig. tanácsunk általános érvényű utasítás kiadására, melyszerint az ily bizonyítványokba az osztályvizsgán nyert elégtelen tanjegy vezettség be s csakis a bizonyítvány jegyzet rovatóban legyen kitüntetve, hogy az elégtelen tanjegy a pótvizsgán miként javított?

A nagyenyedi egyházközség határozata, mely szerint felekezeti népiskoláját megszünteti s az állami elemi népiskola fentartásához évi 100 frttal hozzájárulni magát kötelezi, a fölhozott indokok alapján, jóváhagyást nyert.

Németh Gyula dr., zilahi gimnáziumunk államilag kinevezett tanára, testi és lelki betegsége okán kérvén nyugalomba helyezését: kérése pártolólag küldetett föl, illetékes helyre.

Jánosi Gábor, nyugdíjazott tanár aa. felségfglyamodását szintén pártoló ajánlattal küldötte fel ig. tanácsunk a közokt. miniszteriumhoz, méltányosnak látván a kért 10 évi szolgálatnak kegyelmi úton leendő beszámítását.

A közokt. miniszterium azon tapasztalata, hogy honvédtisztképző intézetekbe való fölvételre jelentkező tanulók bizonyítványa és az általuk kiállott fölvételi vizsga tényleges eredménye között föltűnő eltérések mutatkoznak, S.-Szt.-Györgyi kollégiumunkat is érdekelvén: ennek előjáróságával közöltetett.

Szabályszerűen folyamodott, öt leány növendéknek megengedte ig. tanácsunk, hogy a nagyenyedi tanítóképző intézetbe magántanulóként beiratkozzék, oly megjegyzéssel azonban, hogy a fennálló szahályzat értelmében, a tanképesítő vizsgálatra való hocsátatásért újból kell folyamodniok.

Együttal fölhívta tanácsunk a tanító képezde igazgatóságának figyelmét arra, hogy jövőre csak az év elején lesznek magántanulók fölvehető s hogy e magántanulók vizsgálatáról szabályszerű jegyzőkönyvek veendő föl, melyek az írásbeli dolgozatokkal együtt, fölterjesztendő a főhatósághoz, jóváhagyás végett.

Tudomásul szolgált és a kollégiumi előjárósággal közöltetni határozatott a közokt. miniszter úr ama rendelete, melylyel Zaida János, nagyenyedi zenetanár aat, évi 511 frt. penzióval nyugdíjazta.

Ezek után Bánffy Dezső br. főgondnok aa. ónagyméltósága jelentette be, hogy az Ig.-tanács fölkérése folytán tárgyalásokat folytatott a közoktatásügyi miniszter urral, a gyulafehérvári róm. kath. püspök címe-

zése tekintetében kiadott s reánk nézve sérelmes rendelet megváltoztatása tárgyában, s e tárgyalások rendjén meggyőződést szerzett affelől, hogy a rendelet az országos levéltárban őrzött okmányokban használt címzések által kifejlődött gyakorlat alapján áll, minél fogva visszavonásához sok reményt fűznünk alig lehet, de azért föltétlenül szükségesnek látja a hatályon kívül helyezése érdekében való kérelmezést, már csak annak okmányoszerű kifejezése érdekében is, hogy magunk részéről a rendelet jogosságát és kötelező erejét el nem ismerjük. Indítványozta azért, hogy elnöklete alatt, a főt. Püspök aa. és Becsek Lajos Ig.-tan. aa. személyében bizottság küldessék ki, mely is önmagát dr. Kolozsvári Sándor és Pokoly József, egyházi jogtudorokkal kiegészítve, a felirati tervezetet elkészítse s mielőbb az Ig.-tanács elé terjessze, a továbbiak végett.

Ig.-tanácsunk őszinte köszönettel vette tudomásul Főgondnok aa. bejelentését s indítványát határozattá emelte.

Végül még a n.-enyedi, kolozsvári és szászvárosi kollégiumok jövő évi költségvetései és a dr. Mátyás-alap múlt évi számadásai nyertek elintézését, mire az ülés, az idő előrehaladottsága, miatt másnapra elhalasztatott.

r. s.

Irodalom.

Könyvismertetés.

(*Adalékok* a Dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez, Közli; *Földváry László* váci-hartyáni ev. ref. lelkész Ára 8 korona. Budapest, 1898. Kiadja a dunamelléki ref. egyházkerület.)

Református Sionunk története édes hazánk történetének egyik legfontosabb, eseményekben és tanulságokban egyaránt legbecsesebb része. Bár nagyobb joggal mondhatjuk ugyanezt a magyar protestantizmus történetéről, de azt senki el nem tagadhatja, hogy a három protestáns egyház között a miénk, a református, vitte a vezérszerepet s így a mi az összpösztantizmusról elmondható, kiváló mértékben áll ez reá.

Az újabb kori elfogulatlan történetírás, hazánk politikai történetében kellőképen méltatja a mi szerepünket is. Azonban, a mint a jelenben nincs meg egyházunknak az a politikai súlya, mely szellemi fölnyél-nél, nemzeti szelleménél s a haza kulturájában kifejtett nagyfoku, áldozatteljes munkásságánál fogva megilletné; épenugy hiányos az az elismerés is, mely méltán multbeli kulturális és politikai jelentőségünkért számunkra osztályrésztül jut. A kettő között lehetetlen szerves összefüggést nem látnunk. Hiszen a jelen a multon épül fel, jogosultsága is a mult eseményeiben birja gyökér szálait. A ki nem tudja kellőképen megérteni, hogy mi volt Magyarországra nézve a protestantizmus, a református egyház háromszázadon keresztül; az nem fogja ma napság kellőleg méltányolni és a megérdemelt elismerésben részesíteni.

Történelmünk elhanyagolt voltának egyházunk kellő súlynéküliségében adjuk meg az árát. Pedig ott, a hol fel tudjuk mutatni, hogy kik és mik voltunk, az elismertetés sem marad el. Épen ezért kell örömmel üdvözölnünk minden mozzanatot egyházi irodalmunk terén, a mely a mult idők homályos emlékeiből akár egyes események, akár nevezetesebb szereplők, akár területrészek megvilágosításához szükséges adatokat napfényre hoz. Nem holt ismeretnek tárnak az ilyen munkák élénk, hanem egy-egy darabot abból az élet-

ből, melyben tevékeny részünk volt, a mely egyházilag, művelődés és politikai történet szempontjából bizonyosága annak, hogy az egyházunk alapelveit képező vallásos eszmék és erők egyúttal nemzet és társadalom fenntartó eszmék és erők is, melyek egy új, egy sajátos regeneratiót képesek előidézni a cselekedetekből való megigazulást valló társadalom keretében.

Ily szempontból fogva fel az egyháztörténeti adatokat, monographiákat stb. némileg ellentétben, a most ismertető műnek, szerényül «közlő» nevet viselő egybeállítójával azt bátorkodom mondani, hogy Adalékjai nem annyira a dunamelléki egyházkerület nagy temetőjét tárják fel szemeink előtt, hanem azt az óriás erőt, melylyel a mi egyházunk azokon a tájakon, drága hazánk, nemzetünk fenntartásán a legvészesebb, a leggyászosabb időkben munkált. — azokat az óriási áldozatokat, a melyeket a nemzet megmentésére, saját veszteségei, elvézése árán is meghozott.

A két kötetes munka minden lapja, minden fejezete fényes bizonyosság arról, hogy a magyar református egyház és a magyar nemzetiség egymástól elválaszthatatlan. A gondos kiadó, ki bátran nevezhetné volna magát írónak is, a jegyzőkönyvekben és más forrásokban feltalálható adatokat a leggondosabban összevetve, több mint kétszáz éven kalauzol bennünket egyházunk ama kerületének fontosabb eseményein keresztül, melyeknek hiányos, vagy magukban kevés értékű egyes jegyzőkönyvi adatait a hangya szorgalommal egybehordott felvilágosító részletek, jegyzetek és fejtegetések által drága kincscsé változtatja számunkra.

Az első rész első fejezete az alsó dunamellék reformációjával s a prot. vallás és egyháznak a török uralom alatti állapotával foglalkozik, míg a második a dunamelléki egyházkerület területén született amaz egyének névsorát foglalja magában, kik 1523—1600-ig külföldi egyetemeken megfordultak. — Ez a két fejezet, — véleményem szerint — a magyarságnak a török uralom és a német zsarnokság alatt való fennmaradásának a kulcsát foglalja magában. Szerzőnk csak az adatokat sorolja fel, a melyek fejezet czimül írott programjába bevállanak, csak hogy ezek az adatok egy új, azelőtt ötszáz esztendőn keresztül ismeretlen, szellemnek a fuvallatát hajtják felénk. Ott látjuk a nemzeti szellemnek az ébredését, a nemzeti nyelvű és irányu kulturának magasra felszárnyalását, látjuk, hogy a mi korábban csak a nemzet zömében lappangó, tevékenységhez alig jutó helyzeti erély volt, a nemzeti genius, most egyszerre a nemzet egész életét átható, vezető, mozgató tényezővé lesz. Azok a szegény praedikátorok, mesterek a nemzetnek és nemzetinek apostolai, kik a három felé szakadt magyar haza számára megteremtik azt a közös kapcsot, a mely a török vandalizmus, az osztrák absolutizmus és az erdélyi particularizmus daczára megmenti a magyar hazát és nemzetet a jobb kor számára.

A két első fejezet után, ugy az első, mint a második részben, a supernitendensek sorozatában, az ezek alatt tartott zsinatok vagy gyűlések adataihoz a szükséges jegyzeteket hozzá fűzve vezet bennünket a szerző. Amint napjainkhoz közeledünk, az adatok is bővülnek. De ez nem csak az idő közelségéből vagy távolságából magyarázható, hanem onnan is, hogy a gyászos, a

fájdalmas időknek inkább van történetük, mint a boldogság napjainak.

A XVII. század első felében Simándi Bodó Mihály gondos kezei superintendentiája drága emlékeit hagyták számunkra az alatta tartott öt generális synodus fenmaradt actáiban. Egyházak, melyeket ma nem mondhatunk magunkéinak, de a melyekben magyarságot is alig találhatni; helységek, melyek a török uralom alatt magyar református lakosságot birtak, ellenben ma csak egy-egy puszta, vagy határbeli dülő rész tartotta fenn emléküket: nem a kereszt és a félhold küzdelmének a hatása alatt változtak át, hanem a germanizáló papismus, vagy katholisáló absolut német törekvések kiáltó emléke.

Különösen a mű második része az, mely egyházunk szenvedéseinek az emlékeit élénk színekkel tárja elénk. Látjuk, hogy miképen valósultak a »Ferdinándnak és Pázmánynak, a nagy magyarnak, Kardinálisnak tulajdonított híres sententiák, kik inkább akarták pusztán látni az országot, mint eretnekektől lakottan. Feltárul előttünk Kollonics kardinális nevezetes programja munkába véve: hogy Magyarország szolga, pápista és német legyen. És itt önkénytelenül eszünkbe juttatja Ézsaiás gyönyörű próféciája Jehova szolgájáról.

Igen! Hazánk és nemzetünk megrontására irányuló minden mozgalom bennünket talált első sorban maga előtt, terheinek súlyát mi viseltük leginkább és szenvedéseiből, sebeiből mi nyertük a legnagyobb osztályrészt. De azáltal megmentésére, megtartására is mi tettünk a legtöbbet. A tőlünk elszedett s ma katholicus, meg német gyülekezetek a mi dicséretünk szószólói, mert a kezeink között maradtak magyarsága és egyházunk között levő szerves kapcsolat tanuságai.

Földvárynak ezen két kötet Adalékjai, melyek négy, illetőleg öt, tehát összesen 9 térképpel is vannak illusztrálva, a legbecsesebb forrásművek hazai egyháztörténelmünkre nézve. A közlőnek nagy apparatussal készült, megbecsülhetlen jegyzetei és pótlékai a munkának becsét oly arányban emelik, a mennyiben az egyszerű száraz jegyzőkönyvi adatokat lehetőleg teljes világításba helyezik. Szívből üdvözöljük a derék »közlőt«.

Ypszilon.

TÁRGA.

J é z u s.

(Karácsonyra.)

*Fejét meghajtva, sarút megoldva,
Bölcsök borultak előtted porba,
Kik nagy távolból látni jövének,
Tömjént s aranyat hozván tenéked.*

*Egy fényözönben fürdik a jászol,
A szent anyának könye aláfolly
Míg a csilagnak szelid sugára
Reáomol az Isten Fiára.*

*Szól fenn a légben szép angyalének:
Örök dicsőség az úr nevének
És lenn a földön örök békeség!...
Hálaimát zeng a végtelenség.*

*— Jézus! Szülötte kis Betlehemnek,
Szomjazó lelkek érted epedtek,
Tengernyi népek még ma is várnak; —
Eljössz-e újra e nagy világnak?!*

*— »Szegény a szív, mely csak várja jöttöm,
Az csak gyötrődik, szenved örökkön;
Keress, találj meg, te szomjas lélek:
A szeretetben ott vagyok, élek!*

Farkas Sándor.

Karácsony.

Szünjék meg minden munka, fáradás,
Hadd fogja el szívünket szent varázs,
Hadd lepje meg lelkünket édes mámor,
S pihenjünk meg mint bércztövén a vándor:
A hitnek csillagánál.—

Miért örül most jobban a kebel?
Miért, hogy most buzgóbban ünnepel?
Miért, hogy szívünk minden dobbanása
Egy boldogabb jövőre képe, mása?
Betölt a szent reménység

Im a látnokok ihletett lelke
Kiben legőzönb reménységét lelte
Eljött, szegénv, árvákat védelmezni,
Halált legyőzni, a bűnt elfedezni.
A megváltó szerelme.

Körülfogják a többi csillagok
A napkeleti fényes csillagot,
És kisdéd jászolánál Betlehemnek
Az angyalok zsolozsmát zengedeznek:
Hozsánna néked, Isten!

És messze, a kegyes zarándokok
Meglátják azt a fénylő csillagot;
Sietnek üdvözölni lelkesedve,
— Kiben megtestesült az Ige, Eszme, —
Jézust az Idvezítőt.

Mi is szívünkben bizton éreznék,
Hogy fényes csillag gyúlt hitünk egén,
Hogy elcsüggedt reményünk újra éled,
S új tápot ad szeretet tüzének
A bölcső Betlehemben.

S midőn az ég Urához száll imánk,
Ki szent Fiát áldásul adta ránk,
Szívünk előtte örvendve kitarjuk:
«Kegyelmedet mi is epedve várjuk,
Jézus, hitünk királya!»

Kolozsvár, 1899.

Tóth Gyula,
ref. theologus.

Különfélék rovata.

Az egyházkerületi közgyűlés szervezetének módosítására vonatkozó orbai indítványt tudvalevőleg bizottságnak adta volt ki igazgatótanácsunk, részletes megvitatás és véleményezés végett.

E bizottság folyó hó 16-án tartotta alakuló gyűlését, *Bántfy Dezső br.* főgondnok úr ó nagyméltósága elnöklete alatt, ki fáradságot nem ismerő buzgósággal vezeti egyházkerületünk kormányzatát s kinek bölcs tapintata, páratlan éleslátása teljes garancia arra,

hogy egyházkerületünk óhajtott belbékéje időelőtti kérdések felszínre vetésével sem fog megzavartatni.

A bizottság különben, — melynek tagjai között dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Becsek Lajos és dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok személyében örömmel látjuk egyházkerületünk legkiválóbb oszlopös tagjait, — ez alkalommal csak megalakult s Kenessey Béla főjegyzőt választván meg előadójául neki az orbai indítványt és a többi egyházmegeyk ide vonatkozó véleményeit átadta referálás végett, elhatározván egyttal, hogy a jövő év elején fog érdemleges tárgyalásra összeülni.

Baró Bánffy Dezső ömagyméltósága, egyházkerületünk elnök-statuskurátora valóban meghálálhatlan odaadással szenteli nagyértékű tévékenységét egyházi közügyeinknek. Az igazgatótanács üléseire Budapestről rendszeresen lejő s elnököl. Az újabban megindult s egyházalkotmányunk bölcs fejlesztésére irányuló munkáságnak vezetése az ő államférfiúilag is gyakorlott kezében van. Figyelme kiterjed az adminisztratívó egész vonalára, az ügyvitelnek a célszerűség által kívánt tehnikai beosztásaira is. Egyházunk közjogi helyzetét érintő kérdésekben a tárgyalásokat a kormányval ömagyméltósága vezetí s e kérdések megnyugtató megoldását illetőleg ismét az ő kiváló államférfiúi és egyszersmind református egyházas egyéniségében bizunk. Szolgáljanak e tények is karácsoni örömeire egyházkerületünknek, hogy ily hű kezekben van jelenleg is kormányva. Azonban a szép, nemes dolgok egyszersmind: *példaadások*. És mi épen e célból irtuk a főnebbi sorokat. Egyházkerületünk elnök status kuratorának nemes példája íhlessen, sürgösen mindnyájunkat. Buzdítsa a papot, a tanárt a gondnokot, a presbytert, búzdítson mindenkit, ki egyházunknak élő tagja akar lenni. Arra való az előttünk világító szövétnek, hogy kövessük azt.

Lelkészképesítő szigorlatok. A református theologiai fakultáson a hét folyamán 9 jelölt tett papi vizsgálatot, és pedig *Bóér Károly, Kolozsváry József, ónodi Veress Sándor, Kádár Ándor, Szakács Ferenc, Jenei Sándor, Nagy Mihály, Székely Sándor,* és *Priváry Géza.* A vizsgálatokon dr. *Bartók György* püspök elnökölt.

A **gyermekistentiszteleteken** a theologia dísztermében f. hó 10-én *Székely Miklós* th. és 17-én *Molnár Imre* th. tartott sikerült beszédet. Theologus ifjaink mindig a gyak. theol. tanárának jelenlétében s előleges censurája után beszélnek. A f. hó 10-én tartott gyermekistentiszteleten főt. dr. *Bartók György* püspök úr is megjelent.

Protestáns estéink vasárnaponként d. u. 5 órán kezdődőleg Kolozsvár öt kerületében egyszerre tartva, nagy érdeklődés mellett folynak. Mult vasárnapon (dec. 17-én) a külmagyarutcai iskolai helyiségben *Kenessey Béla* th. igazgató bilincselte le a megjelentek figyelmét, a hidelvi kerületben *Nagy Károly* theol. tanár, a monostori kerületben *Kecskeméthy István* theol. tanár, a szénutcai iskolai helyiségben *Biró Sándor* colleg. vallástanár olvasott föl. Nem csoda így, ha áldott aratásban reménykedünk. Ugyanezen estén a theologia dísztermében, hol az előkelő közönség soraiban ott láttuk az arisztokracia hölgyeit is, ott a férfiak között a királyi tábla képviselőjét is, két fölolvásás tartatott. Az első fölolvásást *Molnár Albert* theol. tanár tartotta »Vallás és költészet« cím alatt. Ezt követte az internatus dalkarának igen sikerült éneke. Most *Papp József* tanár, az olaszírodalom kiváló ismerője, Dantenak irodalmilag is elismert jeles magyarázója ült a fölolvásásztal mellé s tartotta meg igen érdekes fölolvásását »Dante és a biblia« cím alatt. Ez értekezést, valamint a többi értekezést is, lapunk közleni fogja. Itt vízstelettel kérjük föl a rendező bizottság jegyzőjét, hogy a különböző helyeken tartott fölolvásások címeit s a fölolvásók neveit lapunkkal közleni sziveskedjék. —

Mi magunk nem lehetünk mindenütt ott s a rendező bizottság működését, intézkedéseit a jegyzőkönyv tartalmazza. Nem hivatalos, de biztos értesülésünk alapján följegyezzük itt, hogy a dec. 10-én szerepelt fölolvásók között ott volt *Benedek J.* tanítónő, ki a valláserkölcsi nevelésről értekezett igen szépen és helyesen. A hidelvi iskolai helyiségben egy tanítónőképezdei növendék szavallatát hallottuk dicsérni. Protestáns estéinken részt vesznek theologusaink is hol énekükkel, hol szavallatukkal. E helyen a földészek dalkarának is elismerést és köszönetet mondunk.

Folyó hó 20-án érkezett le a vallás és közoktatásügyi minisztertől egyházkerületünk észére a lelkészi fizetések állami kiegészítésének első részlete fejében 6577 frt. 84¹/₂ kr., melyből 29 lelkész fog részt kapni. A részletes kimutatást lapunk jövő számában közöljük, most csak annak a reményünknek adunk kifejezést, hogy az első fecskét rövid időn belül a többi is követni fogja.

A kongrua-összegek kiosztása. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium e héten megkezdette a kongruaösszegek kiosztását. De tekintettel a kiutalások nagy számára a kiutalások csoportonként, arányosan küldetnek meg az egyes felekezeteknek, az illetékes püspök útján.

Kackói körlelkészé. Gaál Ferenc v.-gálfalvi helyettes lelkészt nevezte ki igazgató-tanácsunk. Hiszszük, hogy e szép készütségű ifjú Timotheus a kackói körben is meg fogja nyerni hívei szeretetét. Isten tegye áldásossá új munkakörében való munkálkodását.

Papválasztás. A pápai evang. reform. egyházközség papjává választotta Kiss József, pápai theologiai tanárt, a Dunántúli Prot. Lap szerkesztőjét. Mi is üdvözöljük őt új állomásán.

Erzsébet-gyermeknevelő otthon. A Nagy pénteki református társaság házat épített Kamaraerdői telkén, Buda-Eörs közelében. Ott gyermeknevelő otthont rendez be gyermekek számára, s Erzsébet királyné nevérol fogják elnevezni. A ház a jövő év őszére lesz készen.

Egyetemi magántanárok. Dr. Bartha Béla és dr. Kérészy Zoltán, a debreczeni főiskola jogakadémiájának tanárai, a kolozsvári tud. egyetem jogtudományi karánál egyetemi magántanári képesítést nyertek. Dr. Bartha Béla a pénzügyi jogból, dr. Kérészy Zoltán a magyar alkotmány- és jogtörténetből.

A szőkefalvi ev. ref. templom javára, Dicsőszentmártonban, 1899. dec. 30-án, a vármegyeház dísztermében táncvivalommal egybekötött hangverseny rendeztetik. Védnök-nők *K. Nagy Pálné, Br Rottenthal Henrikné, Sándor Jánosné, Br Apor Istvánné.* Rendező-bizottság: *K Nagy Pál, Fekete György,* elnökök. *Gr. Bethlen József, Sándor Pál,* alelnökök. *Pataky Lajos* pénztáros. *Szell Jakab, ref. lelkész,* ellenőr.

A szamosújvári kereskedők és iparosok a helybeli evangélikus egyház javára 1900. év január hó 6-án szombaton, a város vigadó negytermében zártkörű táncestélyt rendeznek. Az estély védasszonya: *Nyegrutz Tivadarné Retezár Juliska* ömagysága. Védnök *Gajzágó Ferencz* kir. ítélő táblai bíró. Elnökök: *Nagy Lajos* főszolgabíró. *Duha Kristóf* városi számvevő. *Filep János* pénztáros. Alelnökök: *Kopár Kristóf* takarékpénztári igazgató. *Kovács Ákos* református lelkész. *Máthé Sándor* ellenőr.

Sajtórendőri vétség vádja alól való felmentés. Maklár Pap Miklóst, a Sárospataki Lapok kiadóját sajtórendőri vétség vádja alá helyezték volt a következő czikk miatt: Miniszteri ünnepek (1898, 49. sz.) A kik ott is aratnak, a hol nem vetnek. (1898. 1. sz.) Visszapillantás az 1898-iki esztendőre a magyar prot. egyházélet szempontjából. E vád alól a kassai ítélő tábla felmentette, azon alapon, hogy nem Maklár Pap Miklós hozta forgalomba a Lapokat, hanem Steinfeld Jenő. nyomdász.

Hivatalos rész.

NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

B. e. Szász Domokos püspök aa. siremlékére s a Szeretetház javára a következő újabb adományok folytak be:

1. Ugron János	3	frt — kr.
2. Olasz Gyula gyűjtése	5	—
3. Nagy-galambfalvi egyház gyűjtése	6	50
4. Szócs Ákos gyűjtése	2	50
5. Keresztesi Gyula lelkész gyűjtése	3	40
6. Juhász György ippi lelkész gyűjtése	5	—
7. Bodor János zágoni lelk. gyűjt.	62	30
8. Nagy József lelkész gyűjtése	8	—
9. Kovács Ferenc lelkész gyűjtése	1	70
10. Magyarói egyház gyűjtése....	10	—
11. Lénárt József lelkész gyűjtése...	3	—
12. Gruzda Ferenc...	1	—
13. Pap István lelkész gyűjtése	2	80
14. Sz. Kocsárdi egyház	5	—
15. Alcsernátoni egyház gyűjtése	17	95
16. Bitai egyház gyűjtése.....	1	40
17. Csikszeredai egyház gyűjtése	5	50
18. Dálnoki egyház gyűjtése	4	12
19. Felső-csernátoni egyház gyűjtése..	4	20
20. Zajzon Lajos lelkész	1	—
21. Ikafalvi egyház gyűjtése	2	70
22. Albisi egyház gyűjtése	5	67
23. K.-Mártonfalvi egyház gyűjtése....	1	60
24. K.-Markosfalvi egyház gyűjtése....	2	85
25. Lécfalvi egyház gyűjtése	5	54
26. Bakcsi Gáspár.....	5	—
27. Bodor Gézáne gyűjtése	8	50
28. Keresztes Ede	1	—
29. Karatnai egyház gyűjtése	2	—
30. Dr. Bodor Ferenc gyűjtése	5	—
(A 15—30. sorszám alatt felsorolt adományokból 53 frt 30 kr. korábban küldetvén be, a kézdi ehm. gyűjtése-ként már egyszer nyugtáztatott.)		
31. Érszentkirályi egyház gyűjtése	5	—
32. Fiátfalvi egyház gyűjtése	1	61
33. Ujváry Isván m.-ludasi lelk. gyűjtéven:		
Miksa Imre	10	—
Gr. Betlen Sándor	10	—
Dr. Vajda Dániel.....	1	—
Keresztes Áron	2	—
Felföldi Béla.....	1	—
Többektől	6	—

Midőn e kegyelmes adományokért mély köszönetet mondunk, ez uton is kérjük kedves híveinket, hogy a még künn levő gyűjtőleveket, nem remélt esetben üresen is, a jövő évi január hó 10-ig multhatatlanul beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1899. december hó 6-án.

Kádár János,
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

4676 1899. KÖRLEVÉL.

Valamenyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljárogóságának, valamenyi ev. ref. iskolaszék nt. lelkész elnökének.

A kultuszminiszterium folyó évi 86,30) számú leiratában foglalt ajánló jelentés alapján tudatjuk címeikkel, hogy dr. Oláh Gyula „Az ember és az egészség” című munkája az Athenaeum r. t. kiadásában most hagyta el a sajtót. E mű első része ismerteti az emberi szervezetet, annak bonctani összefüggését és élettani működését; a második része a hirtelen rosszullet, megbetegülés és baleset alkalmával szükséges segélynyújtás módjait, továbbá a gyermeknevelés és oktatás, valamint a betegápolás egészségügyi szabályait tárgyalja; a harmadik része pedig az egészségi és a közegészségi szabályokat beható részletességgel ismerteti.

Mínt hogy szerző e művében felölelt tárgyat úgy dolgozta ki, hogy azt mindenki könnyen megértheti és az abban adott utasításokat szükség esetén minden nehézség nélkül követheti; mínt hogy továbbá e könyvben foglaltak alapján a népiskolai tanítók a segélynyújtás módjait, továbbá az egészségi és közegészségi szabályokat helyesen és alaposan taníthatják s így megfelelhetnek a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. XIV. t. c. 42. §-a rendelkezéseinek: Dr. Oláh Gyula „Az ember és az egészség” című művét a címe kormányzata alatt álló iskoláknak segédkönyvül beszerzésre ajánljuk.

Kolozsvárt, 1899. december 10-én.

dr. Bartók György,
elnök

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

1327—1899. PÁLYÁZAT.

A görgényi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett sárpataki ev. ref. felekezeti népiskola II-ik tanítói állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: évi 400 frt, melyből 331 forint államsegély, 54 forint a ref. egyház, mint iskolafenntartó által kiszolgáltatta és 15 frt tandíj. Természetben lakás és a megfelelő kerttelmény a polgári község által fenntartva és kiszolgáltatta. A kellően felszerelt folyamodványok Nagytiszteletű Tavasz József ref. esperes urhoz adandók be 1900 évi január hó 14-ig Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen).

Pályázhatnak a fitanítókön kívül a nőtanítók is, kiknek folyamodása, ha rendes oklevéllel lesz felszerelve, tekintetbe fog vétetni.

Kolozsvárt, 1899. December hó 14-én

Dr. Bartók György,
ev. ref. püspök.

1388—1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett magyar-bölkényi kántortanítói állomásra pályázat nyittatik.

Javadalom: 1. Mindennemű gazdasági épülettel ellátott lakás, jóminőségű tágas kerttel. 2. Államsegély 124 frt (248 korona) 3. Buza, zab, és fakepe, egyházhatalósági becslés szerint 199 frt. 68 1/2 kr értékben (399 kor. 37 fil.) 4. Munkaváltság 33 frt 23 kr (66 kor. 66 fil.) 5. Garas és arányosítási pénz 6 frt. 33 kr (12 kor. 66 fil.) 6. Tandíj 25 frt. (50 kor.) 7. 8 hold 143 négyyszög öi szántó és kaszáló, melynek kat. tiszta jövedelme 38 frt 04 kr (76 kor. 08) fil.) Megjegyeztetik, hogy a föld és fa valódi értékét számítva e fizetés még 500 forintot.

Folyamodványok 1900. Jan. 20-ig Nagytiszt. Tavasz József görg. espereshez Magyar-Péterlakára, u. p. (Szász Régen) küldendők.

Kolozsvárt, 1899 dec. hó 18-án.

dr. Bartók György,
püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Theol. fakultásunk önképzőkörének feladata.*

Üdvözlöm az erdélyi ev. ref. egyházkerület theologiai fakultása internátusának az önképzés nemes munkája megkezdésére összegyűlt ifjúságát.

Fakultásunk főfelügyelője, előjárósága és tanárkara nevében szívből köszöntöm önöket a munka megkezdésének küszöbén. Mert önökben látjuk internátusunk ifjúságának azt a részét, a mely valósággal felfogta ezen egyházkerületünk által felette nagy áldozatokkal létrehozott és ma is áldozatokkal fentartott intézetnek hivatását, feladatát, rendeltetését és a mely a maga részéről ez intézet jótéteményeit — igen helyesen — azzal igyekszik meghálálni, hogy magas rendű elhivatásának megvalósításán maga is közre munkál.

Intézetünk ugyanis — mint azt bizonyára tudják — annak a mindinkább és szélesebb körben érzett közszükségnek köszöni létrejöttét, hogy *egyházunknak lelkészeiben minél tudományosobban és sokoldaluan képzett s tanáraiban minél egyházasabban nevelt munkásokat bocsásson rendelkezésére* s mindezekben protestáns, közelebről kálvinista vallás-erkölcsi személyiségeket, jellemeket adjon a magyar nemzetnek, a magyar hazának, a magyar művelődésnek s ebben és ez által az emberiségben épülő Istenországának.

Az a gyönyörű kép, melyet a messzejövőbe pillantó fejedelmi tekintet látott vala, midőn a később nevről nevezett gyulafehérvár nagyenyedi főiskolában egy kálvinista universitás scientiarum alapjait rakta le, nemhogy megvalósult volna, sőt napról-napra homályosult.

A közszolgálatára hivatott nagy conceptiójú organikus nevelés- és tanügyi politika anyagi és szellemi támogatása helyére, a mely a népiskolákat az egyházközségek, a középiskolákat a traktusok és komunitások, a főiskolát vagy egyetemet pedig az erdélyi fejedelemiség kálvinistasága egyeteme gondoskodásának

* Elmondott a theol. fakultás internátusa ifjúsági önképzőkörének 1899. szeptember 24-én tartott alakuló gyűlésén.

szánta, egy a nagyzás köntösebe öltözködött szeparatistikus szüklátkörű és szükkeblű politika lépett. a mely az erős vezetésre hivatott kálvinista fejedelmi kezek elhanyaglásával annál könnyebben diadalmaszkodott s egy erőteljes kálvinista egyetem helyett csinált négy csonka és fejlődésre képtelen főiskolát. S mi lett az eredmény? Ma tisztán látjuk. A mint az új idők szelleme reájuk fuvallt s fokozottabb követelményeket támasztott velük szemben, a fejlődésképeség híjján visszasülyedtek oda, a mire természetszerűen hivatva voltak: középiskolákká. Egy, éppen a nagy fejedelem alapítása, theológiája révén egy ideig még megtartotta főiskola jellegét, mígnem nemrégiben ez is középiskolává vált.

Főiskoláink sülyedése és haldoklása szomorú hatása természetszerűen érezhetővé vált nemsokára egyházunk és intézményei közszellemén. Theologus ifjúságunknak a tudományok egyetemétől szeparált nevelése más irányu, de megfelelő magasságú tudományos képzésben részesülő hallgatósággal való érintkezésének hiánya. gyakran a legderekabb szakértő munkássága mellett is érezhetővé vált; de nem kevésbé középiskolai tanárnemzedékünknek az egyházi befolyás alól teljesen kisziklott képzése és nevelése is. Lelkészeinknél a magasabb szempontok, szélesebb látkör és tudományos továbbképzés tekintetében vált érezhetőbbé a hiány; tanárainknál pedig a vallás-erkölcsi mélység és egyházaság lett nem mindenben és mindenütt kielégítő.

E közben vezérférjaink úgy látszik, arra a meggyőződésre jutottak, hogy a régi hagyományos tanügyi politika felújítására részben elkéstünk, részben erőtelenek vagyunk. Belátták, hogy a tan- és nevelésügy terén a folyton fokozódó igények mellett az állammal a versenyt fel nem vehetjük, ki nem bírjuk. Kerületünk tanügypolitikája ennél fogva megváltozott. Mint egyház a tanügy terén feladtuk az állammal való versenyt, hogy mint állampolgárok érvényesítsük protestáns és kálvinista jellegünket az állam intézményeiben. Nemcsak, hogy az egyházi egyetemi képzés gondolatáról teljesen letettünk. hanem népiskoláinkat is — fájdalom nem mindig kellő körültekintéssel — átadtuk az államnak, sőt középiskoláinkra is oly mérvű ingerentiát nyert az állam, hogy azok felekezetiéknek immár

— legalább a nagy része — csak nagy jóakarattal tekinthetők.

Nem gáncsul hoztam fel ezeket itt, hol a kritikától teljes mértékben tartózkodom, hanem azért, hogy a következőben mondandókat annál alaposabban megérthessék.

Egyházi tanintézeteink állapota s a csak most jelzett tanügypolitikai fordulat teszi érthetővé azt a törekvést, a mely évtizedek harczi közben többszörös változás után azt tűzte ki feladatául, hogy a protestáns papképzést is az államra ruházva a theologiai fakultást, a helybeli tudomány-egyetemmel, mint annak kiegészítő részét, belső szervei kapcsolatba hozza, s míg így egyfelől theologusainknak megnyissa a szélesebb és sokoldalubb tudományos képzést, másfelől protestáns tanárnövendékeinkhez közelebb hozza az egyházi szellem befolyását.

A mi rendkívül komplikált s ellentétes érdekek által befolyásolt állami közoktatásügyi politikánk azonban a tervnek csak mostani alakjában a félnél is kevesebb formában való megvalósítását tette lehetővé. A tervezett szervei kapcsolat ugyan — tiszta formában nem valósulhatott meg, de theologus ifjúságunk elől nincs elzárva az egyetem hatása. S viszont, habár az összes protestáns tanárnövendékekre nem is, de az internátusunkban lakó tekintélyes részhez közelebb van hozva az egyházi szellem hatása.

Az itt lakó tanárnövendékek viszonya sem mondható intézetünkhöz valami belső, szervei kapcsolatnak. Ez ideig legalább alig több, mint a mit az intézet rendtartási szabálya előir. Pedig ez alig több a semminél; pusztán a békés együtt lakás feltétele. De hol áll ehhez az intézet eredeti célzata, rendeltetése? Azonban, ha törvény és szervezet e célzatot eddig intézményileg meg nem valósíthatta, valjon szabad-e lemondanunk arról, hogy *gyakorlatilag* a kölcsönös ráhatás, a gondolatok, eszmék kicserélése, a közös célnak közös szellemben való munkálása által éressék el? Ha intézetünknek mai szervezetében biztosítani akarjuk a létjogosultságot, akkor — nem. S ha nem, akkor keresnünk kell e gyakorlati mezőt; ha nincs, meg kell teremtenünk; ha van, ápolni és fejleszteni az intézet iránt tartozó legszentebb erkölcsi kötelességünk.

Ilyen, az intézet célját gyakorlati uton szolgáló tevékenységre nyújtanak alkalmat a komoly nemes, emelkedett szellemű magánérinkezésen kívül, az intézet kebelében való szabad társulások s ezek közt első helyen az *önképzőkör*. Az önképzés munkájának fontosságáról más alkalommal szóltam, most megelegszem egyszerűen azzal, hogy rámutatok arra, miszerint tudósaink és íróink legkiválóbbjai a munkára ösztönöztetést, a nemes verseny útján fejlődést és előhaladást éppen az önképzőkörökben nyertek; hogy éppen az önképző munkásság van hivatva arra, hogy a tanári kathedrákról nyert anyagot a hallgató új szempontok szerint feldolgozza, részletezze s ez által minél sajátabb tulajdonává tegye. Kollegiumaink régi tanárkarai a tehetségesebb és szorgalmasabb diákok közül éppen az önképzőköri munkálkodások alapján szemelték ki azokat, a kiket kellő kiképezés után ügyomdokaikba léptettek. És az önképzőköri munkál-

kodás e jelentősége — bár változott formában — ma is fenn kell, hogy álljon. A miénknek ezeken felül még ott van a fennebb említett magas elhivatása szellemi érintkezési pontot képezni az intézet különböző studiumokat művelő tagjai között s ez által egy magas színvonalú, tudományos, művelt protestáns egyházas közszellem megszületését eszközölni.

Fájdalommal kell kijelentennem, hogy ezirányban eddig nem sokat tapasztaltunk. E nemes és magas feladat munkálása helyett kicsinyes versengések, elkülönbözési törekvések jelei kezdtek mutatkozni. Pedig ennek nem lehet, nem szabad így maradnia. Biztosíthatom az urakat, hogy az intézet előljárósága éppen ezen a ponton kettős éberséggel örködik s van ereje és lesz eszköze a káros tünetek orvoslására. A nagy áldozatoknak, melyeket az egyházkerület ez intézetért hozott, áldását és gyümölcsét is akarja látni s mi ezt az áldást kicsinyes torzsalkodások áldozatául esni nem engedjük.

Önöknek Uraim! a komoly munkálkodás terére kell lépniök. Itt versenyezzenek! Theologusok és tanárnövendékek a nélkül, hogy szaktanulmányaiktól eltérnének, a komoly tanulmány és érdeklődés érintkezési pontjait kölcsönösen könnyen meglelhetik. A klaszszika-filologus, a görög és római bölcsészet, vallás, drámai vagy lyrai költészet egyik másik képviselőjéről vagy korszakáról írott tanulmányával, a történész a hazai vagy világtörténelem vallási vagy egyházi vonatkozású személyéről vagy eseményéről való értekezésével, a modern nyelvész a megfelelő újabb kiváló irodalmi termékek ismertetésével stb. stb. nemcsak saját szakképzettségét növeli, hanem jótékony hatást gyakorol a theologus ifjúságra is és viszont ez a vallás-erkölcsi élet és tudomány nagy problémáinak művelt közönséghez alkalmazott fejtegetéseivel azon kívül, hogy saját szakképzettségét növeli, s jövő hivatása gyakorlatára előkészül, a tanárnövendékekben is érdeklődést kelt, gondolatokat ébreszt és a szaktudományokat mindinkább károsan elválasztó úrt segíti kitölteni a gyakorlati vallás-erkölcsi életre való vonatkoztatás által.

Ne kicsinyeljék ezt a dolgot, ezt a munkát. A kezdet nehézségei ne rémítsék vissza, hiszen nehéz s kicsiny kezdettől lesz rendszerint a szép vég. Jóakaratu tanácscsal, vezetéssel egy egész tanárkar áll önök mellett, a melyre mindig számíthatnak. Sőt örömmel hozom tudomásukra, hogy birom ígérteit intézetünk főfelügyelőjének, a Főtiszteletű püspök urnak arra nézve, hogy ifjúságunk e nemű munkásságát nemcsak megérdemelt figyelmére méltatandja, de lehető gyakori megjelenésével is igyekszik az érdeklődést és munkakedvet ez irányban is fokozni.

Önképzőkörünknek már eddigi működésével is sikerült a közönség érdeklődését annyira felkelteni, hogy jókedvű adakozók alapítványokkal is kifejezték elismerésüket és buzdításukat. Remélem, hogy ezután még fokozottabb mértékben fog előhaladni a megkezdett uton abban az irányban, melyet kijelölni szerencsém vala s ez évi munkássága legszebb eredményeként eléri azt, hogy — a mi ez intézet szellemével össze nem egyeztethető — kényszer nélkül, a nemes munka vonzerejével kapcsolja magához internátusunk

ifjúságának azt az egyharmadát is, a mely most e nemes munkára alakuló kortól magát távol tartja. Csak ha sikerült itt benn e falak között közös szellemenben, közös lelkesedéssel, közös munkára egyesítenünk minden tagot: akkor remélhetjük céljaink eredményes munkálását szélesebb körben künn az életben is s valósíthatjuk meg ez intézet nagylelkű tervelője és építője hatalmas gondolatát

Abban a reményben, hogy ez így leszen, internátusunk ifjúsága önképzőkörének alakuló közgyűlését megnyitom.

Nagy Károly

az önképzőkör felügyelő tanára.

Egyházi élet.

Az orbai ref. egyházmegyéből.

Kovácsna, 1899. nov. 2.

(Folytatás és vége.)

Szintén Földes György kolléga olvasott fel ezután *»Az egyházpolitikai törvények folytán szükséges kura pásztorális intézkedésekről*; s míg a mindennapi életből vett adatokból azon szomorú tapasztalatokra jut, hogyha orbai egyházmegyénkben nem is, de bizony széles e hazában igen sok helyen érezhetni a polgári házasságnak kedvezőtlen hatását a protestáns egyházakra, azon elvből kiindulva, hogy a jók, az igazi buzgó keresztyének úgy sem mellőzik az egyházi szertartást, a vallástalanok az egyháziatlanok pedig méltán sújtatnak némi egyházi rendszabályokkal hanyagságuk, vagy épen vallástalanságuk miatt, — határozati javaslatot terjeszt elé, mely főbb pontjaiban a következő

»Mindenek előtt az Isten igéjének hatalmával, a szeretet melegevel, a rábeszélés szavaival a papi prudencia megfontolásával minden lehető el kell követnünk a végre, hogy híveink az egyházi szertartásokat mint egyházas, vallásos életünk mulhatlan postulátumait, igénybe vegyék. Azután arra kell törekednünk, hogy az esketési és kereszteleési stólat minden áron megváltssuk, sőt addig is, míg ez lehetséges lesz, szüntessük be azt, különösen a szegényebbekkel szemben, szem előtt tartván Idvezítőnk kijelentését: mit használ, ha valaki az egész világot megnyeri is — anyagiakban — ha a lelkekben kárt vall?!«

»És ha mindezeknek daczára is találkoznának olyanok, a kik az érintett szertartásokat elmellőznék, azokkal szemben, mint a kik szándékosan excommunicálták magokat az egyházkebeléből, határozottan ki kell mondanunk s kérlelhettlenül végrehajtanunk, hogy: *a ki az egyházi esketést mellőzi: 1. semminemű egyházi tisztségre nem választható; 2. az úrszínházhoz nem bocsájtható; 3. halála esetén úgy a harangozás, mint az egyházi szertartás részben, vagy egészben megtagadandó; s úgy szintén azoknak, kik a konfirmálást elhanyagolják — még ha 80 éves korukban halnak is meg — nagy haranggal nem szakgattatunk, felettök prédikációt nem tartunk.*« Azon szülőkre nézve, kik kisdedeik megkeresztelését elmellőzik, — bár nem állunk az ó testámentum azon rideg álláspontján, hogy: megbüntettem az atyák vétkeit a fiakban, harmad- és negyediziglen, — keresztelestlenül elhalt kisdedeiktől, kiknek megkereszteltetését *szándékosan* mellőzték, mind a harangoztatás, mind a temetési szertartás megtagadtatik, mert »nem a halott, hanem az élő szülő érezi meg ennek sújtólasát.«—

Mind ez ridegnek és a Krisztus szellemével ellenkezőnek látszó rendszabályokat javaslattevő azon legfőbb indokkal zárja be, hogy *»híveinktől függ, hogy ezek örökre csak papiron maradjanak,*« mert

»ha már a stólat is megszüntetjük, egyenesen és világosan a vallás, egyház és Isten elleni tüntetés, kicsinylés megvetés, semmibevevés jele lesz az, ha valaki e szertartásokat mellőzi, s ha pedig ily intenczióból mellőzi, valóban méltó a büntetésre.«

Értekezletünk e javaslat felett hosszas eszmecserét tartott, konkrét határozatot azonban nem hozott, hanem egyházi lapunk hasábjain közöltetni határozván, felhívja a testvér egyházmegyék Tiszta lelkészi értekezleteit, hogy e tárgy felett gondolkozzanak, észrevételeiket megtegyék, s majd az e kerületi közgyűlés kéresek fel egyöntetű rendszabályok hozatalára.

Ezzel tárgysorozatunk véget érven, Elnök aa. köszönetet mond, mindenekfelett isteni tiszteletet tartott lelkész aainak, a zabolai földmives zenekarnak, a tanítótestületnek és híveknek lelkes érdeklődésökért — gyűlést berekeszti Ószinte szivből jövő éljenést kapott derék elnökünk.

Mint az már rendszeren szokás, nálunk is közebed fejezte be az értekezletet melyen a számos felköszöntőnek nagyrésze Földes kollégánk vendégszerető családjára vonatkozott, azon szíves jóindulatáért, melyből kifolyólag a bő szellemi táplálék után olyan fölös mértékben jutott a testieknek is. Ebéd végeztével, azon jóleső tudatban váltunk meg egymástól, hogy mint a kik az úr szőlőjében híven munkálkodtak, méltók leendünk majd, Isten segedelméből a viszonttalálkozásra a legközelebbi értekezleten Körös községében.

Ignác László,
értekezletli jegyző.

Templomszentelés.

Templomszentelési ünnepélyt tartott november 5-én a sepsi egyházmegyében a kőkösi ref. egyházközség. A fölavatott templom nem egészen új, de rozszant állapotából annyira kijavított, orgonája és egész belső felszerelése annyira átalakított, hogy most már kívül-belől úgy néz ki, mintegy egészen új templom. A ki e csinos kis templom küszöbén belépik, semmi káprázató cicomát, semmi külfényt és hiú ragyogványt sem lát, de önkénytelenül is ünnepélyes hatást érez lelkében és érzi azt, hogy itt a legszentebb helyen: Istennek házában van.

A templomszentelési aktusnál közreműködtek: az esperes, Szabó Jenő ilyefalvi, Kolumbán Ferenc szentkirályi, Jakab József martonosi, Pünkösti István uzoni, Kis Lajos étfalvi lelkészek és Takács Károly helybeli lelkész, a kik szép és magasztos feladatukat mindnyúján kifogástalanul és dicséretet érdemlő odaadással teljesítették s az ünnepélynek fényt és erkölcsi tekintélyt kölcsönöztek.

A szereplők egyikét sem szándékom a többiek közül kiemelni, de mivel a felszentelő beszédet Szabó Jenő tartotta, s mivel az oroszlanész neki jutott: fel kell említenem őt, a ki szép szellemi tehetségének és kiváló szónoki képességének — mint annyi más alkalommal — úgy most is kitűnő bizonyítékát adta. Próféta képesség nélkül is nem nehéz megjósolni, hogy Szabó Jenő bárha Isten 70- vagy minélfeljebb 80 esztendő enged is neki, még sem fog ilyefalván megvénni. Ez a szerény, de kitűntető elismerés azonban a mi kedves kollégánkat korántsem jogositja az elbizakodásra, mert ő maga is úgy tudja, hogy valamint könnyű költeni annak, a kinek van honnan, a kit a sors kegye tömött erszénnyel ajándékozott meg, épen úgy annak is könnyű magas röptű szónoklatokat tartani és a szónoki képesség varázs hatalmával hódítani, a kit a költészet muzsája csókjával ihletett és a kit az isteni kegyelem ép és erős hangszervezettel áldott meg.

Főlemlítést és dicséretet érdemel a ref. énekvezér által vezetett vegyes dalkör is, mely szabados előadásával nagymértékben hozzájárult az istentisztelet ünnepélyes színezetének emeléséhez.

Istentisztelet után közebed volt, hol a szépszám-mal megjelent résztvevők — nők és férfiak — minden egyes terítéket lefoglaltak. A pohárköszöntők sorát nagyságos Újvárosy József kir. tanácsos főgondnok úr nyitotta meg, eszmékben gazdag szép szavakkal köszöntvén fel szeretve tisztelt főpásztorunkat dr. Bartók György méltóságos és főtiszteletű püspök urat. Mondanom sem kell, hogy e felköszöntőt viharos éljenzés követte. Ezután egymást érték a szebbnél szebb tósztok, a melyek közül a jelen volt különböző hitfelekezetűekre, valamint a románok nemzetiségére való tekintetből kiváló figyelmet érdemeltek a testvériségre és egyetértés.e mondott hazafias jellegű felköszöntők.

Estve táncestély volt, mely az erkölcsi siker mellett mintegy 80 frttal gyarapította az egyház bevételét.

Még csak azt említem fel, hogy itt a politikai község kebelében három hitfelekezet, illetőleg három egyházközösség van, ugymint a református, az unitárius és a görög katolikus, mely utóbbi nemzetiségű szem pontból is figyelmet érdemel. Ezeknek az egyházközösségben lakó különböző hitfelekezeteknek a tagjai, előjárói és lelkipásztorai már huzamos idő óta békés egyetértésben élnek egymással. A ref. egyház felszentelt temploma költségének egy igen jelentékeny részét közadakozásból fedezte. Nevezetesebb adakozásokat tettek: Bagoly László és Molnár Ferdinánd egyháztagok a templomnak egy-egy ablakát saját költségükön csináltatták 15—15 frt. kiadással. Hubert Ferenc úr lutheránus vallású brassói lakos és iparos 25 forinttal egy csinos úrasztalt vásárolt. De meghozták áldozatukat e téren azok a nagyra becsült egyének is, a kik előkelő állást foglalnak el a társadalomban, a kik ez előkelő állásukat nem pöffeszkedő göggel és jogosulatlan rendelkezésekkel, hanem anyaszentegyházunk közügyei iránti meleg érdeklődésükkel és önzetlen áldozatkészségükkel szokták dokumentálni. Felemlítendő ezek között a kiváló egyének között nagyságos Újvárosy Domokos úr, a ki a templomszentelés alkalmával 30 frt. értékben egy csinos úrasztali kelyhet vásárolt az egyháznak, valamint a nagyságos Újvárosy József kir. tanácsos főgondnok úr, a ki az egyházközösségnek nem is tagja, s mégis saját költségén kifestette a karzatot és az összes templomi székeket.

Általában a templom kijavítására tett közadakozásban testvéri szeretettel, önzetlen jóindulattal és igazi áldozatkészséggel vettek részt nemcsak a megnevezett nemes szívű adakozók, hanem az összes unitáriusok és görög katolikusok is, valamint tüntető jóindulattal vettek részt mindnyájan a templomszentelő istentiszteleten, az azt követő banketten és táncestélyen is. Az itt megnyilatkozott kölcsönös rokonszenv és testvéries egyetértés még abban is elismerést érdemlő kifejezést nyert, hogy a ref. énekvezér által szervezett és vezetett református dalárda román nemzetiségű — de a magyar nyelvet jól beszélő — görög katolikus testvéreinkkel volt kiegészítve.

A hitfelekezeti és nemzetiségi békének és egyetértésnek e szeliden ragyogó kis fénypontjára jóleső érzéssel mutatunk reá, különösen itt, hazánk e keleti véghatárán, hol a nemzetiségi viszálykodások lappangó tüzeinek föl-föllobbanó lángja, a politikai tényezők éber figyelmét már anyiszor magára vonta. Valóban, dicséret, elismerés és tisztesség illet meg mindazokat az egyeket, mindazokat az egyházi és polgári előjárókat és lalkipásztorokat, a kik a béke és egyetértés érangyalát a viszálykodás versengés átkos ördögénél többre becsülik.

A visszaemlékezés kellemes hatása alatt, a banketten elhangzott pohárköszöntőknek ama végszavaival végzem szerény tudósításomat, hogy: »egy a hazánk, egy az Istenünk, egy a célunk, egy a törekvésünk, az egyetértés áldó szelleme lengjen hát továbbra is felettünk« !!

s. s.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi egyházmegye küküllő-menti fiókköre őszi rendes gyűlését reformatioi emlékünnepegyházzal egybekapcsolva folyó évi november hó 1-én Kibéden tartotta meg.

A rendes tagok majdnem kivétel nélkül megjelentek, azonkívül ott láttuk: Ravasz János marosi esperes vezetése alatt a marosi egyházmegye több papját, valamint a szomszédos udvarhelyi és küküllői tractus papjai is ellátogattak hozzánk, kimutatva érdeklődésüket irántunk. És összegyűlt oly nagy száma a tanítói karnak és világi érdeklődő közönségnek, a milyent rég nem láttunk papi gyűlésen.

A harangok hívogató szavára a templomba sereglett a nagyszámú díszes közönség. Itt Benedek Dénes értekezleti elnök mondott mindnyájunkat meghatató gyönyörű imádságot, hálát adva a Mindenható-nak, hogy az igazság és világosság lelke által vezérli és fenntartja egyházunkat. Utána Gönczi Sámuel kelementelki pap aa. tartotta meg — Pál ap. Zsid. irt levele XIII. 7. verse alapján — alkalmi egyházi beszédét. Beszédében kimutatja, hogy a reformátoroknak köszönhetjük hitünk megtisztítását, s életök példájával szíveink nemesítését. A szépen előadott prédikáció mindvégig lekötve tartotta a hallgatók figyelmét.

Utóima után a kibédei állami iskolai leánynevelő E. Keményfy Katinka tanítónő vezetése mellett szépen elénekelték a XLIII. zsoltárt.

Utóima s ének végeztével a templomban vette kezdetét a tulajdonképeni gyűlés is, a templomi hallgatóság jelenlétében. Benedek Dénes aa. tartalmas szép beszéddel nyitotta meg gyűlésünket, kegyelettel emlékezve meg Szász Domokos elhunyt püspökünkről, ki mindnyájunknak dicsősége volt, s most is mintha látnók őt közöttünk hatalmas szelleme őrejével, s lankadást nem ismerő munkálkodásával, mindenütt építve Isten anyaszentegyházát mindaddig, míg a szakadatlan munkában össze nem esik. Áldás emléken!

De az üresen maradt helyre, az Úr támasztott újat, kire reménnyel néznek mindnyájunk szemei. Legyen megáldva az isteni kegyelem teljességével.

Az emelkedett szellemű elnöki megnyitót egyhangulag emlék-könyvbe írásra ajánlja a kör.

Múlt gyűlés jegyzőkönyve fölolvastatván, módosítás nélkül hitelesített.

Sámuel Aladár selyei pap aa. bemutatja, »Bod Péter élete és művei« cz. a magyar protestáns irodalmi társaság által is kitüntetésre ítélt munkájának egy részletét, Bod Péter „Szent Heortokrates“-ét, melyben a nagynevű szerző a keresztyén egyház ünnepeit a szentté avatást, a magyarországi katolikus egyház ünnepeinek eredetét s keletkezését tárgyalja igen érdekesen s tanulságosan.

Sámuel Aladár aanak köszönetet mond körünk, hogy ilyen élvezetben volt szíves bennünket részesíteni.

Bíró Géza sóváradi pap aa értekezést tart: »A lelkiismeret egyháza«-ról; összehasonlítva a különböző egyházak lelkiismeretét, erős protestáns érülettel fejtegeti, hogy a mi egyházunk érdemli meg leginkább e nevezetet. Jézus és csak Jézus legyen egyedül a mi jelszavunk, Ő legyen vezérünk. Ha híven ragaszkodunk a Krisztus egyházához, példánkat a világiak is utánozni fogják s sorakoznak zászlóink alá.

Értekezést olvas Simon Imre havadi pap aa.: »Ős keresztyének és az apostolok jelleme és hatása korunkban« cz. alatt.

Történelmi fejtegetésében élénk színekkel rajzolja az első keresztyének és apostolok egyszerű és nemes erkölcsi életét, Krisztus tudományához való szilárd ragaszkodását. Oda concludál, hogy a Krisztusban vetett hitnek ereje ma is él, mert sokan vannak, kik apostoli nyugodtsággal tudnának meghalni az igazságért.

Az idő előhaladott voltára való tekintettel a tárgysozratba fölvevett 3-ik értekezés a jövő gyűlésre halasztatik.

Burián Albert kibédi állami iskolai tanító igen szépen szavalja Kozma Andor „Hitvallás” cz. erős protestáns zamatu költeményét.

Az indítványokra kerülén a sor, Ravasz János a marosi egyházmegye közszeretben álló esperese kéri körünket, hogy vegye be tagjai sorába, mit a kör lelkesedéssel és örömmel teljesít.

Végül n. t. Esperes aa. lelkes beszédben köszöni fiókkörünk minden egyes tagjának az egyházmegye nevében is, hogy most is oly hathatós buzgalmat fejtett ki ezen kibédi népes egyházközségben a vallás-erkölcsi élet megszilárdítása, a protestantizmus elveinek elterjesztése érdekében.

Lőrinczi Dénes a küküllő-menti tanítói kör elnöke a marosvásárhelyi »Székely Lapok«-ban megjelent: »Konzervativizmus vagy roszakarat?« című cikkre vonatkozólag, melynek célja a papok és tanítók közt ellentéteket támasztani, kijelenti, hogy a tanítói kör nem teszi magáévá cikkíró nézeteit, sőt határozottan elítéli s visszaütésitja az abban foglalt ildomtalan állításokat.

Kiss Ferencz gegei pap aa. indítványt tesz a »Koszorú« füzetének a nép körében való elterjesztése céljából. Az indítvány elfogadtatik.

A jövő évi rendes gyűlés helyéül Szóváta állapítatik meg. Közreműködésre fölkéretnek, egyházi beszéd tartására, Viski Gyula; értekezésekre: Kócsi Dániel, Erdélyi Béla és Ady Sámuel aai.

A gyűlés esperesünk és elnökünk elttetésével szétoszolván, Gönczi István paptársunk vendégszerető asztalához telepedtünk le, részesedni holmi nem közönséges jókban. Itt — a szellemes házi gazda kifogyhatatlan elméssége és figyelme folytán a legkedélyesebben töltöttük a délutánt vig pohárköszöntőkkel élénkítve a hangulatot, míg a hamar lenyugvó nap siettetett, hogy szétoszoljunk földi vándorlásunk lakhelyeire.

Ezuttal is — mint mindig — gazdagodtunk a hitben, s meggyőződünk az ilyenmő testületi munkálkodás áldásos, termékenyítő hatásáról.

Adja a Mindenható, hogy ezután is soha nem lankadó buzgósággal munkálkodhassunk anyaszentegyházunk magasztos érdekeinek előmozdításán, Isten országa terjesztésén !!

Abódön, 1899. november hó 6 án.

Ady Sámuel
ért. jegyző.

TÁRGA.

Képek a paróchiáról.

— Ének a papnékról. —

Alig van hivatalos állás, hol a feleség annyira segítőtársa lenne az urának, mint a papnéknál van. Törvénybíróné önagysága csak a hírlapokból tudja meg, hogy bírő-férje egy gazembert akasztófára ítelt addig, a míg ő a doktornéval a ligetben sétált, s cigánymuzsikát hallgatott. A katonáné nem tud azokról az imádságokról, melyek a nagy hadgyakorlatokon »végbemennek«. Mérnőkné asszonyomnak fogalma sincs azokról a sinusokról és cosinusokról, melyekből férje él és élteti családját. Tanítóné-asszony csak akkor tudja meg, hogy a tanító úrnak az iskolában rossz napja volt, mikor kiteszi a levest, s látja, hogy nincs étvágy és hallszik az ismételt mottó: »Kit az Istenek megverték«.

A papné a férjének igazán segítőtársa. Mindig is csodákozom azért, hogy a pápist papok, hogy tudnak paposkodni — feleség nélkül. Különben hát ők csak plebánosok, plebános pedig mindenki lehet feleség nélkül is, — igen esztergomi érsek is, ha kell római pápa is.

De próbálná meg csak a plebános-kollega kálvinista papnak lenni — feleség nélkül. Tudom gyakran mondogatná a szent igéket: »Nem jó az embernek egyedül lenni«. — s jól esnék, ha rektorné asszony biztatgatná: »Szerzek nekie segítőtársat, a ki mindenkör ő előtte legyen.«

A kálvinista papné tudniillik egy olyan egyházi főhatóság, hova összefutnak az ecclesia közigazgatásának, kormányzásának, gondviselésének minden idegszállai, kezdve a jó tálalástól; mert bizony ha szegények vagyunk is, de szeretünk jól élni, a mi a jóhivatal-folytatásnak fundamentuma. S valóban én nem hallottam még IV. oszt. paptól is, hogy az mondta volna: ehetném.

A papné által megvetett jó fundamentumon aztán vígan megy minden, mint a karikacsapás. Ő maga egy eleven textus, a kiről predikálni kell. Csupa szív, jóság, szeretet, szorgalom, fején glóriával, mely sugárzik a parochián, de besugározza az egész községet.

Különösen a kura-pásztorális az, hol a tiszteletes asszonyok kitűnnek a segítőtárs szerepében. Én nem is tudom, hogy van az, hogy mi sem tanultuk, ők sem tanulták, még is csak ők tudják igazán azt a tudományt. Hogy kell a kurátorral, hol szép szóval, hol egy kis »tiszteletes« haraggal úgy elbánni, hogy a sütökemence, mely a legjobban gyűrt tésztából is olyan lapos kenye reket süt, megigazítottassék; a gyermekek által kitört

ablak, az ecclesia költségén, — mintha csak a vihar törte volna ki, — betétessek.

Igen alkalmasok a presbiteri gyűlésen való személyes jelenlétre is, hogy míg ők enyelgéssel lekötik presbiter-úramék figyelmét, az alatt lelkész aa. által, az összes szobáknak kifestése és egy ügyes tornác-építése, — elnöki úton, határozatilag kimondassék, s gondnok aa. a munkálat keresztülvitelére záros határidő alatt, szigorúan utasítottassék. Ilyenkor jót tesz, ha egészen a »jegyzőkönyv felolvasatván, hitelesítettik« — így kitaranak az alkotmányos gyűlésen való jelenléteben, a nélkül, hogy a jelenvoltak között leendő névszerinti felsorolásra igényt tartanának.

Ilyen kura-pásztorális-féle úton végzik egyéb segítő hivatásukat is. Sokszor megtörténik, hogy míg tiszteletes úram felkészül arra, hogy egy betegnek úrvacsorát vigyen (kiveri a pipáját, kabátot és gallért vált, véghagyakozik a kocsisnak az abrakolás mikéntje iránt, előkeresi a klenodiumokat, végig fut egy agendát) azalatt már a tiszteletes asszony gondoskodott, ha nem is szakramentális úri vacsoráról, s mikor a tiszteletes úr megjelenik a szegény betegnél, azzal fogadja, hogy egészen jobban érzi magát attól a jó meleg levestől, melyet a tiszteletes asszony csak az imént küldött neki, hogy az Isten fizesse meg, s adjon ezer annyit helyette. Persze, hogy ilyenkor meg kell változzék az agendánk is, más lesz a bevezetés, tárgyalás s a befejezésben a sűrű kérés helyét a gyakoribb hálaadás váltja fel Isten iránt, ki az enyhülésnek, a gyógyulásnak szelid angyalát küldé a betegnek ágyához.

Hát arról vajjon tud-e, — de egyáltalán tudhat-e, mikor még férjem-uram sem tud, — a napilapok jótékonyági hírkronikája, hogy mi mindent áldoz a betegekért, szegényekért. A mely háznál beteg asszony van, ott ki is oltják a tüzet mindjárt. Minek éjjen, mikor a papné úgy is küld aannyi ételt, hogy még az egészségesnek is jut belőle. A szegények meg aztán láthatnak a tűzcsinaláshoz, ha megjárták a parochiát: egy kis liszt, tej, tegnapi maradt főzelék, mind alkalmasok vagy a megfőzésre, vagy megmelegítésre.

Fináncok! írjátok le a IV. oszt. keresetadónkat, mert bizony Isten eléggé megfizetjük más úton-módon. Nagy úrak! ne ágálatok a tűzoltó egylet bálján felül-fizetett 10 koronával, mert bizony Isten, nem ér az fel azzal a sok marék lisztecskével.

Hát mindezek bizony negatív ténykedések arra nézve, hogy pl. a pap is valamit megtakaríthasson magának. De hát egy kis »Isten' áldását« »Istenfizessét« hagynak a háznál, s az is valami.

Igaz, hogy az »Istenáldása« olyan valami, hogy abból megint visznek is el. Míg az a kis gyermek a

pap könyvtár-szobájába jut, hogy megkereszteltessék, tiszteletes asszony vagy a konyhában, vagy az ebédlőben, vagy a tornácon útját állja s addig nem ereszti keresztelőre, míg homlokán nem csókolja, s meg nem dicséri; hogy jaj milyen szép baba, mekkora, szakasztott az anyja, hogy az Isten tartsa meg, s adjon örömet a szülőknek benne. Így a gyermek fején a pap keresztvizével, homlokán a papné csókjával távozik el.

Új házásoknál előbb tudja meg, hogy: „szeret, szereted”? a mint azt a templomban elmondják, s azt is előre tudja, hogy melyiknél lesz és melyiknél nem lesz „holtomiglan” belőle. Ezt azonban, — elég tapintatosan, — csak násznagyurammal hányja-veti meg.

Érdeklődését, jóságát, szereteét, szorgalmát, különben első sorban övéi érzik. Örökös gondviselése a semmiből is teremt. Megtakarítja az öt árpa-kenyeret és a két halacszkát; és keze alatt sem a vékabeli liszt, sem a korsóbeli olaj el nem fogyatkozik.

Ezen naponként ismétlődő bibliai csodáknak tulajdonítható az, hogy pl. egy IV. oszt. papi család (mind 400 frt fizetéses) 300 frtot költ a mérnök növendék, 200-at a theologus, 150-et a gymnazista fiúra, két leánvt pedig otthon neveltet nagy tisztességgel, s hozzá még tart egy anyóst, meg egy apóst, egyet-egyét pedig eltemettetett mindakettőből.

Gondossága, szorgalma igazán „tiszteletes” Kurátorné asszonyom még csak nem is áztatta el kenderét, mikor a tiszteletes asszony már tilóltat, héheltet. Majd a hosszú vásznak úgy futnak végig a cinterem szilvafái alatt, mint valami patyolat szőnyegek, melyeknek az angyalok szoktak járni, félig lépve, félig repülve. Virágszálló méhek is erre-erre térnek csodájára, hogy hát mi is voltaképpen az a — fehér? Azt hiszik margareta-ágyás.

Apropos. Éppen a méhekről jut eszembe, hogy ott is az anyák dolgoznak, (hallgassunk most a herékről). És milyen szorgalommal, milyen gondossággal! Minden virágról lépet, mézet, lépesmézet, illatot, izletet gyűjtenek. S mindent a maga idejében, a maga helyén — és mindenkinek, a kik e házban vannak, — akár mint a kálvínista papnék.

Igazán mondjátok meg, nem seprűzni való-e az a papi agglegény, ki ekkora áldás után kezét (gyűrűvel együtt) ki nem nyújtja s Isten áldását, meleg szeretettel szívéhez nem szorítja?

Feleljenek reá a házas papok!

* * *

Utóljáró beszéd. Ha talán ezen énekért a papnék arany pennával akarnának kitüntetni, csak azt óhajtanám, hogy a kezdeményezést tegye meg a — feleségem.

— Polgári anyakönyv. —

Hogy a polgári anyakönyv, nem a Wekerle, Csáki, Szilágyi, Bánffy miniszterek találmánya, és nem az ugynevezett elkeresztelések s ebből folyó egyházpolitikai vitatkozások eredménye, hanem azelőtt még akkor be volt vezetve az alább megnevezendő helyen és időben, mikor még Wekerle csak miniszteri segéd-fogalmazó, Bánffy pedig még csak főispáni titkár sem volt, tanum reá egy ilyen című nagykönyv: „*Szent Biblia azaz Istennek ó és új testamentomában foglaltatott egész szent írás. Magyar nyelvre fordítottatott Károli Gáspár által. Mostan pedig ujabbán ez öreg formában némely nehezebb, és homályosabb fordítása Szent Írásbeli Locusoknak értelmes magyarázataival, az Istennek a Magyar Nemzetben levő Anyaszentegyházának hathatós épülésére kibocsáttatott. Váradon kezdetetett nyomtatása a veszedelem előtt, és elvégeztetett Kolozsvárott, Szenczi R. Ábrahám által. M. D. C. L. X. I.*

Ott van a czimlapon az iktári Bethlen-cimer is

nyíllal átlótt kéz csókolódó hattyu, mely címer egy nagy kollégiumunk homlokán is hirdeti áldott emlékezetét a bölcs fejedelemnek Bethlen Gábornak, ki szent írást olvarott és iskolákat alapított.

Ezen könyvnek hátlapján. — de hogy előbb kezdjem, — első lapján, a történeti, költő, prófétai művekben foglalt igazságok ki valának egészítve jó Buzsenyi Dánielünk ezen versezetével:

Minden órának leszakad virágát.
S a jövőnek sivatag homályát:
Bízd az Istenség vezető kezére,
S Őj az idővel.

Hátulsó lapján pedig teljes közokirat hitelességű anyakönyv vezetett, valami sajátságos régi írással, (f. el írott s. ek:) de melynek minden betűje aranyat érő ereklje azoknak, kik övékének mondhaták ez áldott emlékezetű *anyakönyvvezetőt*.

Az első bejegyzés egy boldog házasságról szólott: „*Feleségül rendelte az Isten nekem Fekete Annát, a Mózes diák leányát, kit is elvettem 1854. jun. 24-én.*

Olyan polgári anyakönyv ez tehát, a mint az első bejegyzésből is látható, hol az isten neve is előfordul, mert az Isten rendelte feleségű Fekete Annát a Mózes diák leányát Megvayon írva: nem jó az embernek egyedül lenni, szerzett azért nékie segitőtársat a ki mindig ő előtte legyen Tudta ezt jól a mi anyakönyvvezetőnk, midőn feljegyezte, hogy feleséget rendelt az Isten neki segitőtársul.

Aztán mekkora lehetett öröme, mikor édes apai reményteljes vágyakozásai beteljesedének s golya szállott a csendes hajlékra, mikoron is második sorszám alatt bejegyeztetett: *Mózes fiam született télutó hava 28-án. Anno 1856.*

Tehát fiu az Istenadta. Siró-rivó, de fiu, az ősi székely familia nevének és vagyonkájáczak örököse, és Mózes, mint volt mind a két nagyapja, s kitudja meg hány dédapja. Eleven kijelentése Isten kegyelmének, ki érdeme felett szereté szolgálját, s ki viszont szeretett Istennel járni, lakozni, szent étellel illatozni, igaz hitben nem habozni.

Eddig is gyakran forgatta az öreg, — azaz, hogy akkor nem volt öreg, sőt éppen fiatal édes apa, — a vén Bibliát, melyet talán elolvasott annyiszor, mint tudós Bethlen Gábor fejedelem, de most már mind gyakrabban forgatta, azon különbséggel, hogy míg eddig, ha éppen Ezsaiás prófeciájánál járt is az olvasásban, berekesztésül mindig egy kis hegyibeszéd-részlettel végezte, — most pedig szeme utolsó pillantása mindig azon helyre tévedt hol bejegyezve volt „Mózes fiam született“

Aztán e bejegyzésről átlegelteté szemeit azon kis bölcsőre is, hol — mint egykor nevének első viselője, a Nilus hullámaiban ringó gyékénykosárban, — csendesen aludt a kis ártatlan, s álmódott arra járó királyleányról, édes anyja puha öléről, édes apja szuros bajuszáról.

Tovább forgatva e polgári anyakönyvet felírva találjuk: *Ferencz és János ikergyermekeim születtek 1860. nyárelő-hava 7-én. Urnapján.*

Oh hogy megteltek szemei örömkönnnyekkel, mikor ezeket bejegyezte! Kettős áldás felett kettős öröm De hát a kétszeres gond? Oh ne szóljunk erről, hiszen emléket sértenők annak, ki annyiszor elolvasta Jézus tanításait az égi madarakról, melyek sem nem vetnek, sem nem aratnak, sem a csürbe nem takarnak, mindazonáltal a mennyei atya által eltartatnak. És a mezzei lilomokról, magok nem múnkálkodnak, nem fognak, mindazáltal Salamon is minden királyi dicsőségében nem öltözött úgy, mint ezek közül egy. És ha az Isten a mezőnek fűvét, mely ha egy nap vagyon, másnap a kemenczébe vettetik, így ruházza, nemde nem sokkal inkább eltartja-e Ferenc és János iker gyermekeit? Bizonyára igen!

Sajnos, hogy ezen reménysége dacára is, egy esztendő múlva, anyakönyvébe ezen szomorú adatot kellett bejegyeznie: *János fiam meghalt* 1861. aug. 18-án ezen széljegyzéssel: *Az ur adta, az Ur elvette, neve legyen áldott érette!*

És az Ur, a ki adta és elvette, megis vigasztalta érette, mert a következő sorban felírva találjuk: *II.-dik Jánosom született 1863 máj 20.*

Áhá! tehát mint a királyoknál: I ső Ferdinánd, II-dik Ferdinánd. Az is I-ső János, II-dik János. És mint a királyoknál, ha megürül a trón, ezen praktikus elvvel fogják meghalt a király, éljen a király, — mindjárt ott termett a másik, — üres bölcső itt sem igen volt, s a mint a történelemből olvassuk, hogy Ferdinánd és János ellenkirályok uralkodának, itt is az egy bölcsőnek két uralkodója is vala egyazon különbséggel, hogy ezek a bölcsőben uralkodók egyformán legitim joggal trónolának s II-dik Jánosnak csak különös szerencséje volt (kedvező születés-politika), hogy egyedül foglalható el ősei rengő-ringó bölcsőjét, mely már a gyakori s olykor kettős trónváltások miatt annyira rozoga állapotba jutott vala, hogy csak néhány utólagos szegezés és az Isteni kegyelem tartotta össze annyira, hogy ne tűzgyújtóforgácsnak, hanem bölcsőnek láttassék.

* * *

E polgári anyakönyvhöz semmi köze Wekerle, Csáki, Szilágyi, Bánffy minisztereknek, kikről, — eszmetársulás folytán, — említést tevék, de igenis köze van azon jó keresztény szokásnak, hogy a család feje, az édes apa, családi életének fontosabb mozzanatait le szokta jegyezni, s tudtom szerint legtöbb családnál nem a naptár, hanem éppen a biblia az, hová e családi események bejegyeztetnek. Mivelt keresztény, ma már nem beszél úgy, hogy Mihály fiam, vagy Etelka leányom született aratás előtt két héttel, vagy kapálás után egy hónappal, hanem bejegyzi neveiket abba a nagy anyakönyvébe, melynek egy családnál sem szabad hiányozni, és a mely bejegyzés egy megszentelt, — a szeretet által megszentelt, — *polgári anyakönyv*. Ez a biblia.

Családapák, családanyák, kik olvassák leírásomat, tudom mindnyájan ezt mondják: hiszen én is éppen ilyen anyakönyvet vezetek. Nem új dolog a nap alatt.

Végül említsem-e, hogy a fent tisztelettel említett anyakönyvvezető az én jó lelkű és áldott emlékezetű *édes apám*. Csekélyke birtoka felett (A † 1 Rsz.) nagyon könnyen megosztzkodánk, de öreg bibliánk még mindig testvéri osztozkodás tárgyát képezi: mindenünk magáénak szeretné azt. Azért is, mert családi Biblia, és mert kezeirása van rajta. Feddő, dorgáló intő tanácsadó, üdvözlő leveleit, pénzküldő utalványait rég eldobtuk, eléledtük; A † I. Rsz. alatti ingatlanát is rég ingóvá tettük, ingatlan maradt csak a nagy könyv, hová neveinket jegyezte be. Az életnek könyve: a Biblia.

S hála, hála nemes lelkének, atyai szerető szívének viszont: *e könyvet lelkünk táblájára is gondosan töliré!*

Csekme Ferenc.

Különfélék rovata.

Szeretetházunk árváinak is volt karácsonyes téjük. A bizottság egyesek szíves adományából számukra is állított karácsonyfát s karácsonyi öröm nekik is hirdettetett. A szép megható ünnepély előkelő közönség részvételével folyt le. Főtiszt. dr. *Bartók György* püspök ur beszédet tartott és Nagytiszt. *Kenessey Béla* egyhker. főjegyző ur imát mondott. Az árvák énekeltek, szavaltak. Végezetül a derék árvaatya mondott köszönetet a megjelenteknek s mindazoknak, kik a szeretetház árvagyermekének áldott karácsonyestét rendeztek. Ez alkalommal is kérjük lelkész-társainkat:

gondoljanak e szeretetházra s a szeretet találékonyságával fedezzenek föl s használjanak ki minden jó alkalmat, mely e Szeretetháznak fejlesztésére szolgálhat. Így, például, a pénzintézetek, hitelszövetkezetek évvégi mérlegkészítései is juttathatnak némi összeget szeretetházunk számára, ha van, a ki ennek érdekeit szíven viseli s a figyelmet ide irányítja. Intézetünk erősítéséről, fejlesztéséről minden képpen gondoskodnunk kell. Ime, Budapesten az Országos Protestans Árvaház nagytermében a három karácsonyfát 170 árva állta körül. A társadalomban van áldozalkészség. Ime Budapesten, — nem is említve a kórházak, szegényházak árvaházak jötevő karácsonyi angyalainak egész seregét — csak egyedül a VII. kerületi Jótékonyági Egyesület kétezer szegény gyermeket gyűjtött össze a Wesselényi-utcai iskola tornatermébe s öltöztette föl mind a kétezer gyermeket új meleg ruhába. És akadt a sok fáradhatlan nemes szívű gyűjtő között olyan is, ki egymaga négyezer forintot gyűjtött össze, mint karácsonyi adományt a szegény gyermekek számára. Ismételten kérjük lelkész-társainkat, emlékezzünk meg mindnyájan kolozsvári Szeretetházunkról.

Szeretetház. Nt. Tavaszi József görgényi esperes szerkesztőségünknek egy levelet küldött be, melyet a szász-ludvégi lévita irt tiszt Kiss Lajos egyhm. aljegyzőhöz. E levél igen szép világot vet az anyagiakban szegény, de szívből gazdag levitára s egyzersmind biznyság arra, hogy a szeretetház ügyét mind szélesebbé váló kör vallja magáénak s az áldozathozásoknak nem megszűnését, de emelkedését várhatjuk. A levelet itt közöljük:

»A tancsi papi értekezleten elfogadott azon eszmét, hogy a lelkész urak fizetésük $\frac{1}{2}$ %-át a „szeretetház” javára fogják adni, nagyon pártolni kell. Úgy hiszem, csak egyetlen vagyok görgényi egyházmegyénkben, kinek gyermeke a »szeretetház« jótéteményét élvezzi, igaz, hogy nagy költségembe kerül; de mégis fáj a szívem, fáj a lelkem, s könybe lábadnak szemeim, ha visszagondolok szeptember elsejére, hogy mennyi sok kedves, kis papi árvát láttam ottan. — Azért ígerek, hogy míg én a görgényi evref. egyházmegyében a ludvégi leányegyházban levitáskodom, s ezen a czimendézmakárpótlást élvezek, évenként 4 forintot fogok fizetni a »szeretetház» javára, s kérem a nagytekinetű esperes urat, hogy ezt évenként kétszer január és július hónapokban vonassa le s juttassa illetékes helyére.

Szász-Ludvég 1899 okt. 12. *Nagy György* ev. ref. lévita tanító.

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter neje a magyar ipar ügyében igen értékes cikket irt a »Pesti Naplóban.« A cikket nagy érdeklődéssel olvasta az egész ország. Egy nagyiparos, ki hazánknak fogadott, de hű és nagylelkű fia, annyira lelkesült a cikkben megindított eszméken, hogy a cikk szerzőjének a maga részéről ezer forintot küldött tiszteletdíj fejében. A kegyelmes asszony az ezer forintos tiszteletdíjat szívesen fogadta és a következő czélokra fordította: Küldött belőle 600 forintot a nagypénteki társaságnak, 100 forintot a budapesti teologiai konviktusnak, 100 forintot a debreceni Stefánia árvaháznak, 50 forintot a miskolci fillér egyesületnek, 50 forintot a pápai református nőegyesületnek, 50 forintot a komáromi ref. nőegyesületnek, és 50 frtot a Lorántffy Zsuzsánna egyesületnek.

Bartha János ref. lelkész a buni egyházközség részéről 1 frt. b. e. Száz Domokos emlékének megörökítésére és 1 frtot a szeretetház javára küldött szerkesztőségünkbe. A két forintot a »Szász Domokos mellszoboralapra és szeretetházra« cím alatt folytatott gyűjtésünkhöz csatoltuk:

Hegedüs Sándor főgimnáziumi fenntartó testületi elnök. A szathm. főgimn.-fenntartó testülete Hegedüs Sándor, kereskedelmi minisztert elnökévé választotta.

A középiskolai tanárok mozgalma. Az országos tanáregyesület vezetősége feliratot terjesztett a közoktatásügyi kormányhoz. E feliratban a tanárok kívánsága a következő: Az igazgató- és tanári létszámnak az illető fizetési osztályok közti megfelelése. A tanári és igazgatói ötödéves korpotlékok 200 forintra való emelése. A drága piaczu városokban működő tanárok helyi pótlékának rendszeresítése.

A tanítók választási joga. A kuriának egy évi határozatából kifolyólag, a tanítóknak a választási jogosultsága a jövőben korlátozott lesz. Mert csak a kinevezett, állásukban megerősített és megválasztott tanítóknak lesz képviselő választási joguk. Az ideiglenesen alkalmazott és állásukban még meg nem erősített tanítóknak a jövőben választási joguk nem lesz.

Id. Horváth Mihály főgondnok emlékezete. Ima és emlékbeszéd. A görgényi evang. reform. egyházmegyeinek Szász-Régenben, 1899 okt. 13-án tartott közgyűlésén mondtak Csekme Ferenc geryeségi pap és Benedek Árpád. vajda-szt.-iványi pap.

Az imádság szép, a beszéd is szép s a többek között azt emeli ki, hogy nemességét nem tekintette valamelyes kiváltságnak, hanem egy életpálya áldás teljes munkálkodására való kötelezettségnek. Abban mutatta ki igazi nemes voltát, hogy igyekezett hűséggel betölteni mindama kötelezettségeket, melyeket a haza, a társadalom, az egyház megkövetel jó és igaz fiaitól.

Gyászlap. A végéhez siető év utolsó napjaiban emlékezzünk meg egy kiváló, derék kálvinista emberünk hirtelen haláláról.

Nagyságos Péchy Mihály egyházkerületi képviselő, a cikói kis egyház áldozatkész patronusa, e hó 10-én szívészélhűdés következtében hirtelen meghalt.

Váratlanul jött e szomorú hír, s mindnyájunkat megdöbhentett. Mert ki hitte volna, hogy az életerős, egészséges férfiú oly közel áll már sirjához. November 11-én szeretett főpásztorunkat fogadta, kíséretével együtt vendégszerető, cikói kastélyában; 12-én vitte Völesökre templomszentelésre. S ime egy hónap múlva, már pihen az anyaföldben.

Ő, mai világunkban, az a ritka kálvinista ember volt, kinek hitbuzgósága, áldozatkésztsége, jótékonyága már-már mint ritkaság említhető.

Ő építette a cikói iskolát, fenkölt gondolkozásu nevével. A kántori fizetéshez 100 frttal járult, s ezi örök időkre biztosította. A templomot, Zsigmond bátyjával együtt renováltatta. Abba hármoniumot hozatott.

A szegény cikói iskolás gyermekeket nevével egyetemben. ellátta tankönyvekkel, írószerekkel téli ruhával. A 3 szomszédos ref. iskolának, több példányban járatta a „téli ujságot“ évek óta. stb.

Temetése 12-én volt, a vidék általános részvéte mellett. Számtalan koszoru borította koporsóját. A háznál imát mondott a helybeli pap, egyh. m. főjegyzőnk. Közbe a nagybányai dalárda énekelt, megható gyász dalokat. Ezután a gyász kíséret Monóba szállította a drága hamvakat, hol is a temetőben, a családi sirkertben, Pócsik János ardói pap mondott bucsubeszédet. S ezzel leeresztették ősei mellé.

Nyugodjanak békén a nemes hamvak! Égbe szállt lelke, bár látná a kálvinista egyházakat fejlődésben, virágzásban! Nekünk pedig adjon az ég Úra, sok ilyen derék, hitbuzgó, áldozatkész patronust!

N.-Món, 1899. dec. 22. *Ferenci Endre*, ev. ref. pap.

Hivatalos rész.

4902—1899.

ÉRTESÍTÉS.

Ezennel értesítjük az érdekelteket, hogy a vallás-és közoktatásügyi m. kir. műnszter úr ónagymga, folyó évi 96,699, számu rendeletével, egyelőre 6577 frt 83¹/₂ krt folyósított egyházkerületünk elnöksége kezéhez az

alábbi lelkészi állomások jövedelmének az 1898. évi XIV tc. értelmében eszközöndő kiegészítésére.

Fölvívjuk tehát az alábbi t. lelkész aait., hogy a jegyzékben jelzett összegü segélyről szóló szabályszerű bélyeges nyugtáikat, az esperesek aláírásával hitelesítve, hozzánk 1900. évi január hó 10-ig feltétlenül nyujtsák be. hogy e segélyek kifizethetők legyenek.

Mint hogy e segélyösszegek az 1-99. évre vonatkoznak s világosan álláshoz kötöttek: mindazon lelkészek, kik a kiegészítésben részesült állásról időközben távoztak, csakis a szolgálati idejükre esedékes összeget vehetik fel, de ily esetben a nyugta esperesileg igazolt indokoló fölterjesztéssel küldendő be, a jogosultság megállapítása céljából.

Az időközben elhunyt lelkészek özvegyei, néhai férjük szolgálati idejére tarthatnak igényt a segélyhez, de azt szintén külön kell kérelmezniök.

Kimutatás a folyósított államsegélyekről.

	kor fill.
1. Bedeszentmiklós, Gáspár János	381-89
2. M.-N.-Zsombor, Demeter Kálmán	503-46
3. Válaszút. Vadas Albert	690-89
4. Buzás-Besenyő, Székely Sámuel..	627-26
5. Cófalva, Szeremlei Császár Lajos	650-40
6. Egrestő, Fábián Domokos	746-40
7. Harangláb, Benedek Ferenc ..	507-12
8. Gogán-Váralja, Muzsnai Sándor..	415-72
9. Balavásár, Orbán Gábor	232-70
10. Zalátna, Ferenci István	567-89
11. Ajton Belle Lajos	469-65
12. Benedek, Jakab Károly	407-78
13. Bágyon, Simon Antal	302-25
14. Alsó-Detrehem, Fehér István	731-32
15. A.-F.-Sz-Mihályfalva, Miklósi József	420-32
16. Csekelak, Venci Domokos	466-84
17. Szász-Kis Almás, Bőjte Miklós	392-43
18. Vámos-Gálfalva, Kovács Elek .	124-06
19. Vajda-Hunyad, Gál Sámuel	399-40
20. Rákod, Kállai István	179-55
21. Óralja-Boldogfalva, Vásárhelyi Lőrinc	504-72
22. Petrozsény, Kósa Mihály	460-80
23. Oláh-Bretteye, Fülöp Gyula	738-88
24. Nagy-Rápolc, Péter Albert . . .	361-96
25. Deesháza, Kecskeméthy Kálmán	319-10
26. Érmindszent, Török Ferenc.	669-93
27. Egrespatak, Lófi Pál	67-32
28. Búrgezd, Mátéka József	529-86
29. Daróc-Bogártelke, Biró András	294-79
Összesen	13155-69

Kolozsvárt, 1899. december hó 27-én.

Dr. Kádár János.
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

4724 1899.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

A kultuszminiszter úr f. évi december 6-án 88.228 sz. a. kelt értesítésben, hivatkozva a f. é. 32.818/máj. 6. számu rendeletére, tudatja, hogy az új középiskolai tantervek folytatólagos végrehajtása tárgyában a tanterületi kir. főigazgatókhoz rendeletet intézett, mely a *hivatalos Közlönyben* olvasható. Erre a m. t. Elöljáróságok figyelmét oly hozzáadással hívjuk föl, hogy az abban foglalt tantervi követelmények az 1883 évi XXX. t. cz. 47 § a alapján állami segélyben részesülő ev. ref. gymnasiumainkra is kötelezők.

Kolozsvárt, 1899. december 23-án.

dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.